

Tvůrčí život

ČASOPIS ČESKÝCH UNITÁŘŮ

ročník 11/2022

číslo 4

Záměr

**Duchovní
krize**

**Projde
velbloud
uchem jehly?**

**Pouť do
Radomyšle**

**Květinové
slavnosti**

**Unitářské
rozhovory
s Lucií
Hrabánkovou
a Vladimírem
Ventrubou**

**Praktická
duchovní
cvičení**

**Spiritualita
severo-
amerických
indiánů**

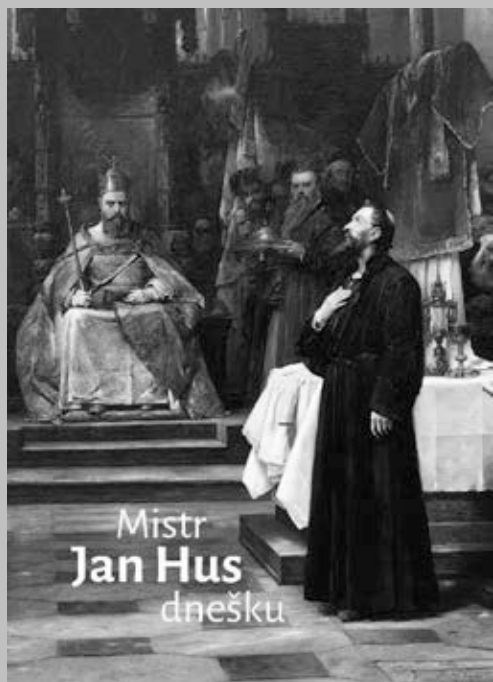
Záměr

Mluvme o duchovních krizích

Chudoba a bohatství na duchovní cestě

Nakladatelství Unitaria nabízí:

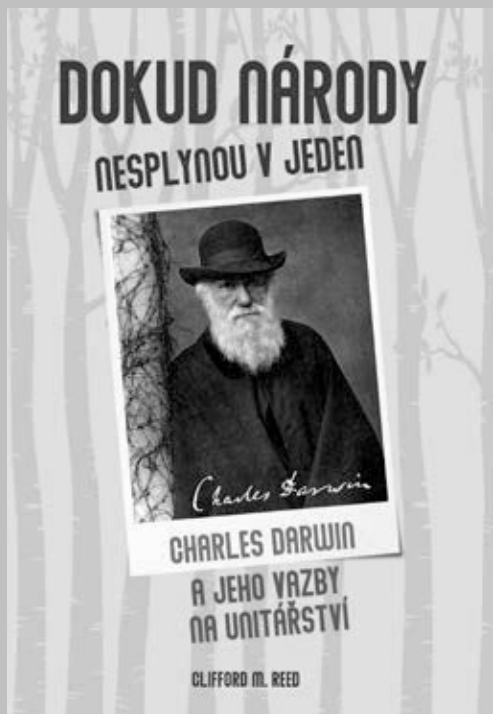

Mistr Jan Hus dnešku

Radovan Lovčič a kolektiv

U příležitosti 600. výročí úmrtí Jana Husa, v roce 2015, uspořádala česká Unitaria teologický seminář věnovaný tomuto duchovnímu velikánovi. Jeho výsledkem je soubor několika esejí, které o sedm let později vycházejí též knižně. V nich se dílí duchovní i akademicky vzdělaní laici z řad českých unitářů zabývají otázkou, čím vším může Hus oslovit nejenom je samé, nýbrž také člověka doby současné. Autory jednotlivých příspěvků jsou mimo jiné Pavel Sedlák, Jarmila Pločková, Sofia Pavala, Jiří Olšovský, Jan Všecký, Tomáš Herajt či Radovan Lovčič. Editori díla věří, že kniha může zaujmout jak různé ctitele mistrova života, tak další zájemce o jeho odkaz v řadách české společnosti. Protože se čeští unitáři v leckterých ohledech názorově liší od tradičních protestantů, mohou určité myšlenky v knize obsažené vyznívat pro část čtenářů i poněkud nekonvenčně a překvapivě.

Cena: 229 Kč, cena pro členy NSČU 179 Kč.

Dokud národy nesplynou v jeden Charles Darwin a jeho vazby na unitářství

Clifford Martin Reed

Charles Darwin byl spojen s unitářským hnutím četnými příbuzenskými vztahy. Ovšem nejen to: mezi unitáři měl také mnoho blízkých přátel a rovněž ideově bychom našli četná společná témata – například snahy o zrušení otroctví a podobně. Ale do jaké míry jsou unitáři oprávněni prohlašovat autora přelomového díla *O původu druhů* za „jednoho z nich“? A jaké důsledky mají Darwinovy myšlenky v době, kdy se fundamentalisté snaží oživit starý konflikt mezi náboženstvím a vědou?

Cena: 249 Kč, cena pro členy NSČU 170 Kč.

Jsme malí. Připadáme si slabí. Jsme letargičtí. Hodně jsme otupěli vůči bolesti ostatních, trápíme se svými vlastními bolestmi a málo příznivou situací. Říkáme, že čekáme na podněty, a pokud se nám jich dostane, neshledáváme je dostatečně zajímavými či natolik burcuujícími, aby v nás dokázaly rozprout energii potřebnou k dalšímu dílu.

S podobným přístupem se poslední dobou setkávám napříč společnostmi (unitářská společenství nevyjímaje) čím dál častěji a čím dál četněji. A rozumím tomu do určité míry velmi dobře: ocitli jsme se v nesnadné době. Z času, který většina z nás mohla osobně zažít (předpokládám, že pamětníků druhé světové války a hrozivých procesů padesátých let už mezi námi bohužel moc není), je současná situace asi nejvíce depresivní. Naplno si uvědomujeme nutnost změnit svůj způsob pobývání na Zemi ve prospěch přírody, ale moc nám to nejde (přesněji řečeno, zatím selháváme). Blízko nás zuří válka. Neustále hrozí epidemie virové nemoci, kterou jsme ještě bezpečně nezažehnali, a možná i dalších, podobně extrémně nakažlivých chorob. Nadto ekonomická krize doléhá na většinu z nás velmi tíživě. Šťastný konec jakékoli z těchto hrozeb je kdesi v nedohlednu. Ano, krize je aktuální velké téma, nejen tohoto čísla *Tvůrčího života*!

Ovšem další z témat, která jsme do tohoto vydání časopisu zařadili, je záměr. Zkusme se tedy na svou současnou situaci záměrně (!) podívat zcela jinou optikou: Pak nemůžeme dojít k jinému zjištění, než že v porovnání s drtivou většinou našich předků napříč historií a oproti mnoha milionům současných lidí na světě jsme i přes stávající životní nejistoty a nepříjemnosti v obrovské výhodě. V naší zemi máme veřejný bezplatný vzdělávací systém a poměrně propracovanou síť sociální podpory potřebných, všichni máme zdravotní pojištění, lékařská péče je u nás na vysoké úrovni a každému dostupná. Uprostřed Evropy se neumírá hladu, nemusíme se bát tragického nedostatku vody nebo její kontaminace, není důvod se obávat o holý život. A našli bychom ještě dost podobných příkladů. V této perspektivě se nabízí spíše pocítovat vděčnost, že můžeme trávit svůj život v bezpečí a relativním pohodlí než propadat trudnomyslnosti.

V záměrně změně pohledu můžeme jít ještě dál a říct si, že za této situace jsme vlastně stále schopni i dávat, protože stále máme z čeho, a zároveň kolem sebe stále vidíme bližní, kteří jsou v mnohem horší situaci než my sami. Záměr aplikovat pozitivní myšlení na sebe samé je skvěle v souladu s tradicí českého unitářství. Pravda, není to lehké, zvláště pokud jsme zrovna nuceni se usklonnovat – ale pokud v sobě najdeme odvahu dát tomuto přístupu šanci, zjistíme, že účinně pomáhá překonat těžší časy! A ještě jednu věc bych ráda v této souvislosti zmínila: tou je ohled na naši planetu, na naše vlastní životní prostředí. Jestliže nyní dokážeme více šetřit energiemi a více promýšlet a regulovat svou spotřebu, uděláme mnoho dobrého pro Zemi i generace, co přijdou po nás. A to není zanedbatelný dar světu!

Kristýna Ledererová Kolajová

OBSAH

ŽIVÉ TÉMA: Záměr

- 3 Záměr (Filip Štojdl)
- 6 (Ne)záměr (Kristýna Farag)
- 9 A nakonec záměr... (Vlastimil Krejčí)

IN MEDIAS RES: Mluvme o duchovních krizích

- 13 Mluvme o duchovních krizích (Mark Shiels)
- 16 Cesta jednoho hledače (Susan Goldberg)
- 20 Pro všechno na světě! (Susan Goldberg)

DUCHOVNÍ ROZHLÉDNUTÍ: Chudoba a bohatství na duchovní cestě

- 24 Projde velbloud uchem jehly? (Luděk Pivoňka)
- 28 Je bohatství klíčem ke štěstí? (Daniel Volf)
- 30 Paní Chudoba a Bohyně Hojnosti (Matěj Čihák)

KALEIDOSKOP

- 34 Unitářská pouť – příležitost pro setkání v netradičním formátu (Kristýna Ledererová Kolajová)
- 41 Unitářský tábor šamanů (Kristýna Ledererová Kolajová)
- 45 Naši Ukrajinci (Kristýna Ledererová Kolajová)
- 48 Kouzlo pohlednice (Tomáš Herajt)

Z UNITÁŘSKÉ KNIHOVNY

- 51 Zprávy z unitářské knihovny v Praze: Třináctý díl (Bohdan Chlíbaec)

UNITÁŘSKÉ ROZHOVORY

- 53 Myslím, že náhody neexistují: Rozhovor s Lucií Hrabánkovou, členkou OŠS a tajemnicí NSČU (rozhovor vedl Matěj Čihák)
- 59 Toleranci považuji za jednu z nejvyšších morálních zásad: Rozhovor s Vladimírem Ventrubou (rozhovor vedli Jarmila Plotěná a Pavel Sedlák)

ČESKÉ UNITÁŘSKÉ OBCE A SKUPINY

- 64 Letošní Květinové slavnosti v obcích (sestavil Matěj Čihák)
- 69 Pozvánka na konferenci Ekologie a spiritualita (Mark Shiels)
- 70 Rozloučení se Staňkovou (Jarmila Plotěná)

Z UNITÁŘSKÉ AKADEMIE

- 71 Praktická duchovní cvičení (Štěpán Mairovský)

ZELENÁ UNITARIA

- 73 Domorodí aktivisté odpovídají na volání po klimatické spravedlnosti (Elaine McArdleová)
- 80 Spiritualita severoamerických indiánů (Stanislav Drda)
- 88 Ohiyesa: Duše indiána a další zápisky: Knižní recenze (Matěj Čihák)
- 91 Godfrey Reggio: Koyaanisqatsi: Filmová recenze (Matěj Čihák)

VZPOMÍNKA

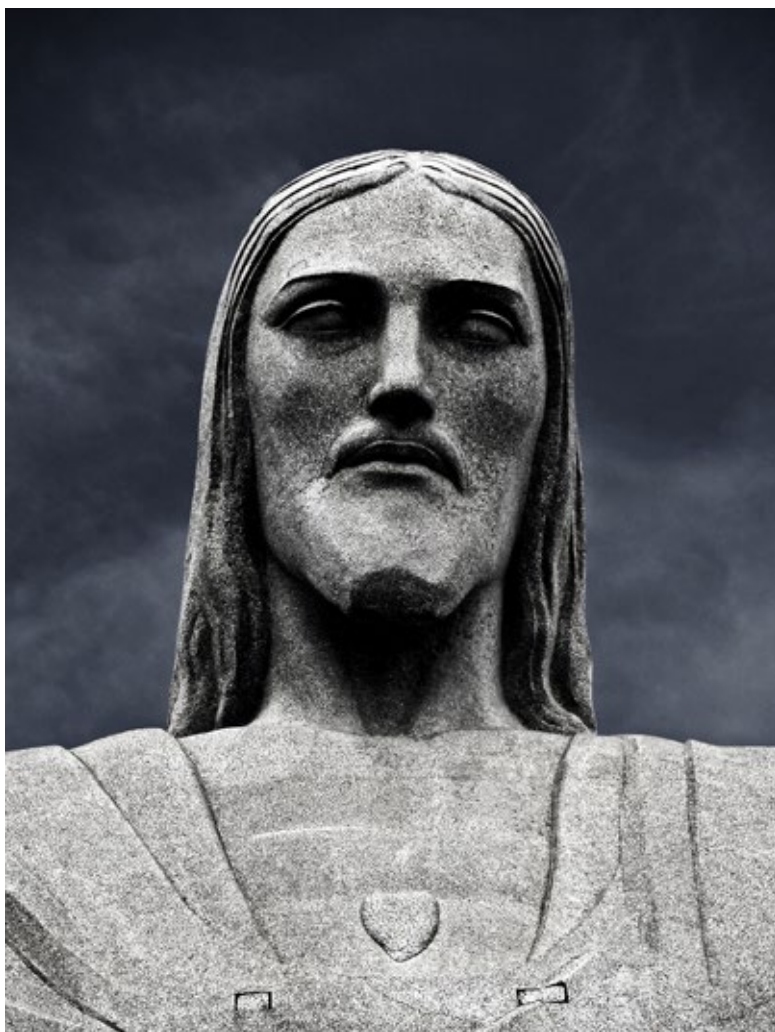
- 94 Vzpomínka na Ladislava Pivce (Petr Samojský)

Záměr

Filip Štojdl

„Mé dny pomíjejí, moje záměry se hatí, přání mého srdce ztroskotala.“ Občas si stejně jako Job takto povzdychneme, aniž bychom tušili, že směr i záměr naší cesty je skryt. Plánujeme si další den, aniž bychom tušili, že dar byl už darován, že je stále přítomen, protože je základem naší duchovní DNA. Jedinečnost každého z nás je zjizvena v našem srdci, člověk se přeměnil ve zboží a prožívá svou existenci jen jako investici. (Volně zde parafrázuji jednoho z nejpodstatnějších filozofů a psychologů minulého století, Ericha Fromma.)

Církve obrátily
Ježíšovo slovo
vzhůru nohama.
(Foto
© pixabay.com.)

„Tato cesta se neobejde bez daru slz.“ (Foto © pixabay.com.)

CESTA K NAPLNĚNÍ ZÁMĚRU

V takovém světě není ani prostor, ani čas spojit se s hloubkou záměru, jenž by po nás vyžadoval víc než být jen strojem, který se ze strachu skrývá sám před sebou a bojí se riskovat veškeré v pohybu, na cestě pospolu. Ten, kdo by se odvážil riskovat, že nebude znát, ale přece půjde do „země“, kterou mu ukáže jeho duchovní srdce, bude-li s ním ve spojení, riskuje stejně jako Bůh, který se stal lidským tělem, i s rizikem prožívání bolesti a práce s traumatem. Mnoho z nás má strach, že odevzdání se duchovní cestě je rezignací či pasivitou. Ve skutečnosti nás ale právě to činí lidmi, právě to nás odlišuje od strojů, jejichž „záměr“ byl naprogramován do takové míry, že v ní není místo pro svobodnou vůli, a tak ani pro vděčnost a úctu k životu.

SMUTEK UZAVÍRÁ SRDCE

Jaký je záměr stromu nebo stébla trávy? Zdá se, že záměrem Boha je krása a radost, vytvářející svět plný barev, odstínů i protikladů. V systému „investic“, jenž si tolik oblíbil západní svět a nyní sklízí plody této plochosti,

je slyšet hrozivý křik a běs, který brání v tichu naslouchat. Chceme vědět, znát, nikoliv ono baptisma (ponoření) do řeky soucitu, jenž se nedá sjednat on-line, vyřídít na splátky a vlastnit. Je v tom příliš mnoho smutku, který uzavírá srdce, jak kdysi napsal František Saleský.

Jazyk všech skutečných náboženství je vést k této radosti, že nic nemusím, že samotná skutečnost, že jsem a smím být právě nyní, je onou cestou, která nemá zapotřebí šmírovat klíčovou dírkou sebespásu a strkat si duchovní poznání do příliš malých kapsiček.

ŽIVOT V PŘÍTOMNOSTI

Mnoho televizních „guru“ zneužívá slovo přítomnost. Máme žít tady a teď, opentleni snadností. Život však není tak snadný a lehká jsou jen hovna, jak píše Holan. To, o čem se v tomto textu zmiňuji, je více cesta než „řešení“, která vám za peníze nabídne téměř kdokoli. Proto je velmi podstatné neužívat jen moudrost tesanou klávesnicí na stránky knih a textů, ale i velmi prosté věci, které jsou zadarmo a my je přehlízíme.

Před časem jsem se rozhodl, že ujdu třicet kilometrů. V polovině jsem byl už vyčerpaný a unavený. A pak mi to došlo. Když je člověk unavený, potřebuje si odpočinout. Musím si přiznat, že pro vzhlížení k velkým věcem přehlížím ty malé a docela prosté (velikosti hořčičného zrníčka – Lk 17:6).

PŘIJETÍ VLASTNÍ IDENTITY VE SVĚTĚ BEZ OTCŮ

Zítřek má svých starostí dost, říká učedníkům Ježíš. Všimněte si, že modlitba Otčenáš je modlitbou imperativů. Dcery a synové Velké Matky a Velkého Otce nezebrají, protože nemusí. I zde můžeme najít jakýsi záměr. Ježíšovým záměrem je naučit naslouchající, aby důvěřovali, že jejich skutečné já je v pořádku, že je už nyní dobré. Zatímco jsme utratili důvěru a hrbíme se pod tlakem nároků doby, je v tomto světě stále větší prostor pro útoky, nenávist, vraždy (ve jménu čehokoliv). Nenávidíme sami sebe, a tak v sobě znovu a znovu křížujeme Krista. Jako by křesťanské církve obrátily Ježíšovo slovo vzhůru nohama. Musíme se ptát, proč nejednáme jako On, ale spíše jako zákoníci, kteří postavili literu nad ošetřování ran, ujímání se chudých, ztracených a těch, kteří jsou v menšině.

Dalším záměrem našeho života je poznat milosrdného otce. Žijeme v době bez otců

(vaterlose Gesellschaft). Je to stejné už od Kristových dob. Naši otcové zmizeli, zemřeli, nejsou přítomni, skrývají se sami před sebou a tak i před námi, nejsou nám známi. Ze své vlastní zkušenosti i ze setkání s mnohými, které doprovázím, mohu tuto hlubokou ránu, zanícenou až k slzám duše, potvrdit.

POZNEJ SÁM SEBE

Zmiňované fragmenty tak širokého tématu, jako je záměr, bych rád uzavřel nápisem, který už dávno visel nad delfskou věštírnou: Gnóthi seauton. V jedné středověké modlitbě můžeme najít prosbu samotného Boha: „Poznej sám sebe, protože jsi mým obrazem, a potom poznáš mě, jehož jsi obrazem. V sobě samém mě najdeš.“ Tato cesta se neobejde bez daru slz.

Anselm Grün hovoří o daru slz, o vnitřní řece života, která bývá velmi často přehrazena, zvyšuje stále tlak a brání poznání. „V pláči se všechny bariéry hroutí, padají všechny masky, stojím před Bohem takový, jaký jsem, a jsem postaven tváří v tvář své vlastní nahosti.“ I to může být posvátný záměr.

Filip Štojdl je biskup plzeňský Církve československé husitské.

(Ne)záměr

Kristýna Farag

Slovo záměr v sobě nese nemalý význam. Pisatel si je vědom šíře tématu, ale zároveň i myšlenky, že jeho podstata je svým způsobem vlastně jednoduchá. Po akci následuje reakce. Učit se se záměry zacházet je však prací na celý život. Záměry mohou určovat naši budoucnost tím, čemu dáváme v přítomném okamžiku v našich myslích energii. Fakt, že svůj život takto formujeme, tedy jsme za něj a naše záměry zodpovědní, uzná jistě mnoho lidí. Síla záměru může být nezměrná. Je síla záměru přímo úměrná rychlosti jeho uskutečnění? Nakolik má ten, kdo vysílá záměr, brát v potaz potřeby své i potřeby společnosti, lidstva? Ovlivňuje materializaci záměru-úmyslu jeho čistota? Měl/a bych záměry podrobovat důkladnému skenování vědomí, abych nevypustil/a „morálně závadné“ přání, i když třeba nevejde ve skutečnost? Je záměrem to, co člověk chce, nebo to, co potřebuje? Musíme mít stále nějaký záměr? Kde se záměry jako takové berou? Proč je produkujeme? Úvaha může být myšlenkovým materiálem na tři strany, na tři knihy, někomu by možná nestačily ani tři životy. Abychom však příliš nerelativizovali...

Ona pomyslná
brána je v nás.

(Foto

© pixabay.com.)

Jeden z prvků, které nás definují jako lidské bytosti, je nepochybně to, že produkujeme myšlenky. Záměry jsou myšlenky, které aktivně směřují k nějakému cíli. Mohou a nemusí se vtělit do reality, jsou však podmínkou pro vytvoření čehokoli. Záměr je prvním krokem. Lidská bytost je tvořivá bytost a záměry jsou klíčové pro její vývoj. Vytváří pohyb. Jsou ohněm, jehož kvalita a intenzita udávají, jakým způsobem se výsledek uvaří. Předpokládejme realizaci záměru v praktickém životě. Může se tak stát s chutí

a radostí, pro dobro naše i našeho okolí, ale také nuceně, bez vášně nebo s příchutí sobectví a čistě vlastního obohacení. Záměr je subjektivní, individuální záležitost, která má však vliv a dopad na vnější svět. Nemůžeme se odstříhnout od souvislostí a sítí vnitřního a okolního světa. Z principu a pro dobro celého organismu-Země-lidstva je tedy zdravé si přiznat, že jen upřímná radost z možnosti uskutečnit tvůrčí záměr, funkční pro subjekt i jeho okolí, pohání tento záměr plodně, včetně správného načasování.

Tvůrčí sílu můžeme nazvat nejmocnější silou na planetě vůbec. Lze s jistotou tvrdit, že záměr tvoříme výhradně my, v našich hlavách, těle? Nebo se procesu spoluúčastní ještě něco jiného zvenčí? Pokud ano, ona pomyslná brána je každopádně v nás a my ji musíme otevřít. Když nás navštíví myšlenka, někdy jsme překvapeni, možná i zhrozeni, a můžeme se ptát, odkud přišla a co přispělo k jejímu vygenerování. Stejně se můžeme ptát i u záměru, který již předpokládá naši aktivní účast mysli. Záměr může být pokračováním myšlenkového vlákna, jehož existenci jsme zapomněli, mozek však ne. Častokrát ovšem člověk popisuje situace jako stav „přijímání inspirace zvenčí“. Zejména pokud se mu na moment podaří zastavit nepřetržitý myšlenkový proud (který někdy působí jako blokáda pohybu), vytvoří se prostor a záměr má volnou cestu ke zrození.

V této souvislosti vyvstává další otázka s morálním nádechem. Je i pouhá špatná myšlenka o někom špatným záměrem, který musí být potlačen? Za prvé: špatná myšlenka = myšlenka na to, někoho degradovat, postavit níže, než jsem, jinak vyjádřeno, že „já jsem lepší“, je automaticky špatným záměrem. Za druhé: potlačování znamená vždy problém a nerovná se řešení. Nejprve je potřeba analyzovat situaci, proč takovou myšlenku mám, a nakonec uznat, že spíše vypovídá něco o mně než o tom druhém. Může a nemusí být pravdou. Vždy a za každých okolností však mluvím o mém

vlastním způsobu uvažování. V momentě, kdy se podívám na svůj záměr z ptačí perspektivy, otevírá se i možnost uvažování měnit, tedy měnit sebe. Čistit negativní záměry pochopením razantně zjednodušuje proces oddělování zrna od plev. Je důležité říci, že neuskutečněný záměr se uskutečnil v naší představě, a pokud je spojený s nějakým ponížením nebo ublížením druhému, tím spíš se svou tíhou v prostoru neztrácí, ale stahuje nás samotné směrem dolů. Tak můžeme i odpovědět na otázku, kam putuje neuskutečněný záměr. Podle své kvality nás buď pozvedává na duchu, i kdyby měl jen postavit schůdek na cestě k záměru jinému, nebo naopak, jak již bylo popsáno.

Předpokládejme teď však existenci záměru, který má vůli něco pro sebe získat. Jak je to s potřebou a chtěním v souvislosti se záměrem? Potřeba a chtění jej realizovat jsou dvě odlišné věci. Ideální ovšem je, když se potkají v jednom momentu. Potřeba je něco, bez čeho člověk esenciálně strádá, a pokud ji nemůže naplnovat, může také brzy pozbýt života. Naopak to, co chce, není životní nutnost, ale když se stane posedlostí, může vyústit ve stejný konec. Skoro by se chtělo říci, že potřeba nemůže být z principu nikdy špatná, neboť říká ano základním životním principům. Jako kdyby potřeba cítila, že co je dobré pro konkrétního jedince, musí být dobré i pro okolní svět, a chránila jej štítem čistého úmyslu vyžít jen to nejnutnější bez nutnosti nechávat

**„Život je o pohybu
vpřed a neustálém
učení.“**

(Foto

© pixabay.com.)

si pro sebe něco navíc. Má kontury principu otevřenosti a dávání. Chtění a jeho tendenci brát naopak není lehké „držet na uzdě“; i když křídla vášně chtění záměr silně pohání, jeho chapadla se někdy mohou rozrůst do nečekaných rozměrů a vyhazovat tak z rovnováhy princip dávání a brání. Pro úspěšnou materializaci záměru je taková rovnováha klíčová, předpokládá čistotu i velkou sílu záměru. Jak rychle se uskuteční, už nemá příliš velkou váhu, nehledě na to, že v množství proměnných to mnohdy není v našich rukách.

Život je o pohybu vpřed a neustálém učení. V průběhu života míříme a zaměřujeme se na menší či větší cíle z různých popudů. Lze z toho vyvodit, že jsme my, lidé, sami o sobě záměrem? Možná je vesmír sám jedním velkým záměrem a možná vůbec nečekal, že jeho produkt přebere štafetu a rozvine své vlastní velké vlákno úmyslů. Pokud uznáváme existenci vyššího kosmického řádu, je pro nás jednodušší si představit, že záměry nepřicházejí ze vzduchoprázdna či z principu náhody. Pro dobrý záměr je potřeba se naučit také ztišit, abychom zaslechli vnitřní hlas-kompas. Kontemplace o záměru může být mimo jiné skvělou formou nějaké naší osobní terapie. Čas od času se takto usebrat potřebuje každý. Aby však vyhradil záměru místo, je potřeba nejprve evaluovat, třídit

a následně čistit vnitřní prostor. Do hry se poté dostává zásadní ingredience, a to „nezáměr“. V této souvislosti si nemohu nevzpomenout na Františka Drtikola a jeho: „Když chci něco rozřešit, budu o tom mlčet.“ Pro dnešní dobu jako by platilo: Čím více uskutečněných záměrů = tím lepší produktivita = tím lepší člověk. Zapomínáme na druhou stranu mince, jež má vše existující. Nezáměr je sestrou záměru, která neprávem stojí ve stínu pozornosti. Nezaměřujme nezáměr s pasivitou. Aktivní zření s ní nemá nic společného. Koncentrace doplněná pokorou a vzdáním se kontroly je snad nejnáročnější formou aktivity a dnešní západní svět s ní má nemalé problémy. Zmíněné se manifestuje v absenci trpělivosti, pevné vůle, ale někdy naopak v nedostatečné dávce flexibility. To vše může záměr razantně brzdit nebo úplně blokovat. Přinést něco na obětní oltář je někdy nepřekonatelný problém. Zákon však praví, že je vždy potřeba něco zanechat, abych mohl/a otevřít další dveře, a na názor lidí se vůbec neptá.

S jakým záměrem autor tvořil tento text? Pokusit se o zachycení a rozvedení některých myšlenek na dané téma. Do symfonie pravého filozofa má daleko, dovolil si však napsat (hlavně sám sobě) etudu, jejíž název by mohl znít asi takto: Míříme zodpovědně, radostně a s klidným vnitřním te(m)pem...

A nakonec záměr...

Vlastimil Krejčí

Je dobré mít nějaké cíle. Krátkodobé, jednoduché, jako třeba: dnes chci konečně zařídit to a to, co jsem dlouho odkládal nebo na to neměl prostě čas (jak se s oblibou říká), klidně to mohou být i cíle opravdu prostinké, třeba: dnes vytřídím ty papíry na stole a udělám si v tom pořádek.

Pak je pochopitelně dobré mít i cíle pro delší časová období, třeba: tento týden nebo tento měsíc chci udělat to a to, případně: tento rok chci dosáhnout toho či onoho. Určitě je dobré takové cíle mít. Jsou lidé, kteří mají i dlouhodobé cíle. Možná dokončit školu nebo nějaký projekt trvající třeba pět let.

Sportovci se například připravují na olympijské hry, které jsou jednou za čtyři roky, a právě u olympijských sportů se tréninkové plány odvíjejí od tohoto čtyřletého cyklu.

Když máme nějaký cíl, snažíme se za tím cílem jít. Víme, kam směřujeme. Nejsme tedy jen pasivně vláčeni událostmi, ale aktivně

Sportovci se například připravují na olympijské hry, které jsou jednou za čtyři roky.

(Foto
© pixabay.com.)

o něco usilujeme. Aktivitu oproti pasivitě navíc evokuje i ono samo slovo „usilovat“. Člověk, který usiluje, jako by byl „u síly“, která jej v určitém ohledu někam posunuje. Něco se mění a změna vede určeným směrem, který jsem si stanovil nebo kterým jsem se rozhodl ubírat, ačkoli ho třeba stanovil někdo jiný. Ale já tam chci dojít, naplnit to, splnit svůj cíl, ať už je moje motivace jakákoli.

Onu sílu, kterou potřebujeme pro své úsilí, tedy lépe řečeno její zdroj, pak můžeme spatřovat právě v oné zmiňované motivaci, kterou k onomu úsilí člověk má. Tím, že o něco usilujeme, vědomě provádíme konkrétní kroky k nějaké změně. Musíme si ujasnit, co přesně je oním cílem, jaká ta změna má být, takže si v tomto procesu děláme jasno ve směřování, konkretizujeme svůj záměr. A pak, podle síly motivace, pokračujeme v úsilí. Můžeme říci, že úsilím se rozvíjíme, protože na sebe bereme zodpovědnost za svůj život a usilujeme o nějakou (více méně) vědomou změnu, nebo na sebe bereme zodpovědnost za něco kolem nás, pokud je předmětem úsilí nějaká změna ve vnějším světě.

Co je to ale za onu skrytou sílu, která nás motivuje? Pro každého z nás to může být něco jiného, a patrně také bude. Motivací nám budou pro nás specifické pohnutky a přání, ale neměli bychom zapomínat na ono skryté uvnitř nás, na ono skryté pod povrchem všech věcí, abychom nezapomínali být přítomní, bděli a prožívali svůj život vědomě. Teprve pak může být naše úsilí podpořeno něčím smysluplným, v pravém smyslu slova posvátným, a náš život tak může být skutečně naplněný.

Bez oné přítomnosti a bdělosti se nám totiž velice snadno může stát, že budeme vynakládat úsilí, ale naše vnitřní motivy, které nás k danému úsilí poženou, nebudeme sami vnímat. Pak máme svá přesvědčení o správnosti našeho konání, považujeme je často dokonce za jediné správné, ospravedlněné a podpořené určitými tvrzeními nebo zmíněnými přesvědčeními, ale už si nedáme tu práci, abychom tato přesvědčení prozkoumali, zda nejsou falešná nebo podstrčená někým, kdo má své vlastní zájmy; samozřejmě tak,

abychom je my nenápadně přijali za vlastní. Je to komplikované, protože ten někdo může být, a často bývá, nějaká část naší osobnosti, kterou ale sami nepovažujeme za vlastní... Jenomže je.

Když se pak na taková falešná přesvědčení upřímně podíváme, zjistíme, že je to přesně tak a že skutečně jde vlastně o polopravdy a přiohnuté lži, navlečené do hávu, ve kterém je slepě akceptujeme a přijímáme za správné.

A tak jsou oblasti motivace k nějakému úsilí plné pastí. Jsme přesvědčeni o tom, že k nějakému cíli směřujeme s takovým a takovým motivem, ale pravda může být jiná. A často bývá. Myslíme si, že jednáme vědomě, ale skutečnou motivaci se může ukázat něco hlubšího, pro nás často nepříjemného, a proto to také nechceme vidět. Některá stará křivda, něco, co už dávno nemáme ve vědomí, ale tam někde hluboko v nevědomé části našeho já to stále žije. My si to nechceme přiznat, a proto došlo k onomu vytěsnění z vědomí pryč, naše mysl to tak říkájíc zametla pod koberec, ale ono to tam dál hnije, jen to nevnímáme. Proto je dobré se nad svými motivy a pohnutkami k nějakému úsilí skutečně zamyslet, zda námi nehýbe nějaký démon závidí, strachu nebo zloby, zda nejde o nějaký nevědomý postoj ublíženectví nebo zášti apod. Je dobré být navenek i k sobě otevřený. Protože jakmile se zarputile uzavřeme, nenese to křivené ovoce.

Kromě toho všeho, co jsme zatím zmínili, je dobré mít na paměti při nějakém našem usilování fakt, že nás čekají ještě další úskalí... Chtěl bych zmínit starý příběh o dvou dřevorubcích, kteří si dali závod, kdo z nich pokácí za den více stromů. Hecovali se tak dlouho, kdo z nich je rychlejší v kácení, až se vsadili a domluvili si den a místo, kde změří své síly a potvrdí nebo vyvrátí svá tvrzení o tom, kdo je vlastně lepší. Sešli se tedy v daný den hned za úsvitu v určeném lese, rozdělili si rajón, kdo kde bude ten den kácet, řekli si, že čas určený ke kácení vyprší se západem slunce, pláclí si a začali.

První dřevorubec usilovně pracoval, sekal do kmenů jako ďas, zatínal svou sekeru do dřeva a kácel jeden strom za druhým.

Káčet nabroušenou sekerou bylo mnohem účinnější než tupé úsilí tupou sekerou.

(Foto © pixabay.com.)

Druhý pracoval v klídku, svým vlastním tempem, usilovně, ale bez zarputilosti, a hlavně – každou hodinu si dal malou pauzu. Na chvíli si sedl na pařez, oddechnul si, něco malého pojedl, napil se, a hlavně – pískal si svou oblíbenou písničku a brousil svou sekeru.

První dřevorubec samozřejmě slyšel, jak si jeho kolega každou hodinu dá pauzu, sedne si, něco pojí, píská si a brousí, než opět začne sekat, a to navíc jeho záseky byly slyšet v pomalejším tempu. O to usilovněji tedy kácel, pot se z něj řinul, jak urputně sekal do dřeva, žádnou pauzu si nedovolil, přece nebude ztrácet čas planým vysedáváním, natož aby si pískal! Jak se den chýlil, sil mu pochopitelně ubývalo, ale byl si téměř jistý, že vyhraje. To je přece jasné, když neztrácí čas vysedáváním a vynakládá takové urputné úsilí, musí být přece lepší. A tak bezhlavě mlátil svými unavenými rukama, ve kterých třímал svou také už unavenou sekeru, a kácel a kácel, dokud nepřišel večer.

Samozřejmě prohrál. Protože večer se ukázalo, že správně si rozvrhnout síly a káčet nabroušenou sekerou bylo mnohem účinnější než tupé úsilí tupou sekerou...

Jakmile je úsilí provázeno omezenou urputností, má naše lpění na věci pro nás nevědomě větší hodnotu, než cíl nebo úsilí samo. Naš podíl na celé věci je pak vlastně negativní. V tu chvíli totiž nejde o rozvíjející, ale omezující princip. Neumíme udělat ten pověstný krok stranou a vidět celou záležitost z jiné perspektivy. Z takové, která nám dá širší rozhled. Z takové, ze které můžeme vnímat, o co opravdu jde. Vtip je v tom, mít podíl, účast, ovšem bez zbytečného lpění. Pak teprve může mít naše směřování za stanoveným cílem úspěch, protože je založeno na skryté síle rozvíjejícího principu, nikoli na neproduktivní uzavřenosti. A není založeno na nějaké pasti nevědomé motivace pramenící z falešných přesvědčení, která nejsou v souladu s námi zastávanými skutečnými hodnotami.

Proto je tak důležité přítomné bytí. Pokud jsme v přítomném bytí, jsme v harmonii sami se sebou i v harmonii se světem kolem nás. Máme kontakt se svým nitrem, ale zároveň kontakt s veškerenstvem. Máme sice cíl, ale pokud jsme v přítomném bytí, konkrétní formu realizace jsme schopni nechat na světu, realitě, aby také splnila svůj díl. Nicméně konáme. Děláme věci, které nás k danému cíli přibližují.

To je podle mě zásadní rozdíl mezi chtěním a záměrem. Vráťm-li se k oné historce s dřevorubci, ten první prostě „chtěl“. Chtěl vyhrát. Ale ten druhý „měl záměr“. Věděl, co dělá. Pouhé chtění je totiž samo o sobě prázdné. Ale záměr, ten v sobě nese určitou jistotu. Vnitřní přesvědčení. Motivaci. Sílu.

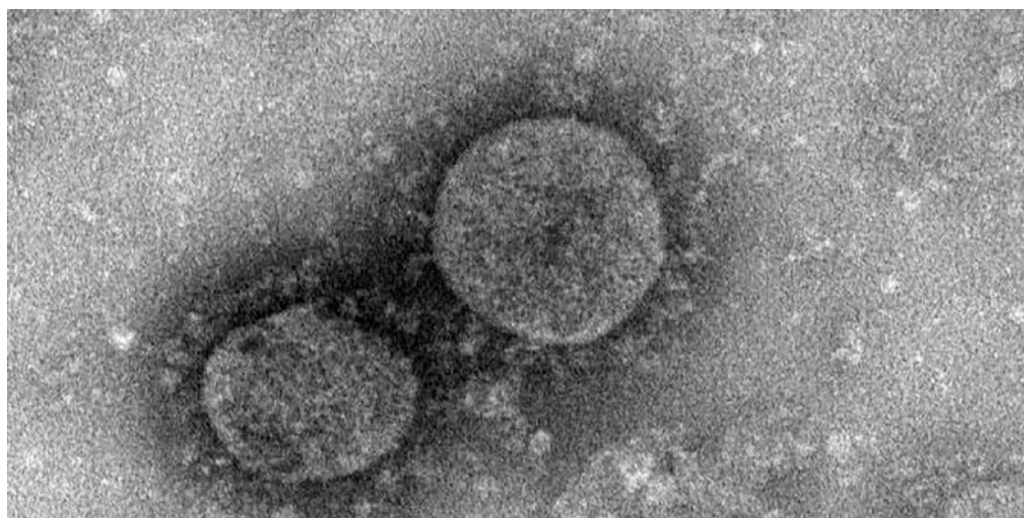
Mluvme o duchovních krizích

Mark Shiels

Žijeme v době, kdy mnoho lidí prochází duchovními krizemi. Částečně to souvisí s tím, že jsme prošli dvěma roky koronavirové pandemie, a také se situací kolem ruské invaze na Ukrajinu a válkou, která v důsledku toho propukla.

Během dvou let pandemie se některým lidem žilo velmi těžce, zvláště pokud se nakazili koronavirem, ještě než byly k dispozici vakcíny. Hodně lidí, kteří se uzdravili po dlouhém období nemoci, popisuje, jak byli konfrontováni s faktem vlastní smrtelnosti a s možností, že zemřou. Mnozí nebyli na smrt psychologicky, emočně ani duchovně připraveni. To vedlo k tomu, že si někteří z nich začali klást otázky týkající se osobní víry a přehodnocovat, co jim dává smysl a co je pro ně v životě důležité. Jak to řekl jeden můj dlouhodobý klient: „Jeden den jsem byl fit chlap, epidemiolog, který praktikuje každé ráno ‚mindfulness-first‘, a pak jsem chytil covid. Skoro tři týdny jsem ležel s horečkou! Ještě teď, po půl roce, se snadno unavím a cvičení je pro mě dost těžké. Pochybuji o smyslu své vlastní existence a o věcech, které pro mne měly v životě význam – o manželství, o práci, o existenci Boha i o smyslu života.“

Kamarádka, která se koncem března roku 2020 plavila s manželem na lodi Cruise u pobřeží Mexika, se nakazila covidem, stejně jako její muž. Monu (naši kamarádku) to nijak zle nepostihlo, ale její manžel Richard těžce onemocněl. Po čtyřech týdnech, kdy jim nechtěli povolit zjet do přístavu, dostali konečně povolení přistát na Floridě. Richard se zotavil natolik, že mohl cestovat, a tak odletěli zpátky do Londýna. Během 24 hodin Richard znovu onemocněl, byl převezen do nemocnice Royal Free a několik hodin po hospitalizaci zemřel. Mona u Richarda nemohla být, když umíral, ani s ním nemohla promluvit po telefonu. Nyní žije se spoustou otázek o smyslu života a je pro ni těžké být sama, protože pak má příliš času myslet na Richardovu nemoc a smrt. Vyplňuje svůj život společenskými událostmi a cestováním s přáteli, ale je to pro ni velice těžké, protože její mysl upadá do něčeho, co

„Skoro tři týdny jsem ležel s horečkou! Ještě teď, po půl roce, se snadno unavím a cvičení je pro mě dost těžké.“ (Foto © pixabay.com.)

označuje za velice temná místa plná existen-
ciální úzkosti.

Vím, že Monina ztráta manžela není nijak
ojedinělá, protože takových úmrtí bylo během
pandemie mnoho. Uvažuji nad tím, kolik lidí
bylo takovými úmrtími traumatizováno a kolik
lidí prochází obdobím duchovní krize a není
schopno se vypořádat s žalem a pocity ztráty,
které způsobila smrt jejich blízkých. Mona ne-
může unést samotu, je pro ni doslova nemožné
být v klidu, a proto svůj čas vyplňuje cestováním,
výpravami do divadla a do kina a setkáváním
s rodinou a přáteli. Obávám se, že jednoho dne
zažije „extrémní vyhoření“, což na ni bude mít
velmi negativní vliv – fyzicky, psychologicky
i duchovně. Když člověk není schopen zůstat
sám se svými myšlenkami, nedokáže mluvit
o své ztrátě ani naplno prožívat účinky žalu
a ztráty, je to zcela jistě známkou duchovní krize.

Duchovní krizi lze označit za jedinečnou
formu truchlení či ztráty, vyznačující se hlubo-
kými pochybnostmi a ztrátou životního smyslu,
při níž jednotlivec či společenství dospívají
k bodu obratu, což vede k významné změně
životního pohledu. Mohou tomu předcházet

různé události, jako náhlá akutní nemoc a ztrá-
ta důležitých vztahů. K možným důsledkům
patří fyzické a emocionální reakce. Duchovní
krizí mohou být zvláště ohroženi lidé trpící
smrtelnou nemocí, depresí a ti, kdo oplakávají
nějakou ztrátu.

Spolu s dalšími psychoterapeuty jsme si
při skupinových setkáních povšimli, že válka
na Ukrajině silně ovlivnila duševní zdraví a po-
hodu starších klientů. Všichni jsme se shodli, že
tito starší klienti měli za to, že už nikdy nezažijí
hrozbu světové války. Ruská invaze na Ukraji-
nu a vnímání možnosti jaderné války se dotkly
některých bolestivých raných zkušeností
z jejich psychoemocionální historie. To jimi
otřásl a snaží se pochopit, proč by lidstvo
mělo opět chtít takový konflikt. Někteří z těchto
starších klientů museli začít chodit na terapii,
aby se psychicky, emočně a duchovně připravili
na poslední léta života. Tvrdě pracovali na tom,
aby našli vnitřní klid a psychickou pohodu,
a teď jejich vnitřním klidem otřásl strach, hrů-
za, mučení, vraždění a znásilňování spojené
s válkou. Pro tyto starší klienty to znamená
„duchovní krizi“.

Duchovní krizi lze označit za jedinečnou formu truchlení či ztráty, vyznačující se hlubokými pochybnostmi a ztrátou životního smyslu. (Foto © pixabay.com.)

Jako duchovní se často setkávám se členy, kteří procházejí obdobími duchovní krize. Mnozí členové obcí, v nichž jsem sloužil, pocházeli z prostředí velmi fundamentalistických křesťanských církví, v dospělosti hledali cestu liberálnější víry a našli duchovní domov v unitářství. Byl jsem svědkem toho, jak tito členové, když poprvé objevili unitářské společenství, pocítili, že mohou volněji dýchat, a někteří se mezi námi začali okamžitě cítit jako doma. Tito členové si hluboce váží nedogmatického přístupu k náboženství. Řada z nich přesto v určité chvíli zažije dlouhé období duchovní krize – vracejí se jim vzpomínky na učení, dogmata, kontrolu, kterou nad nimi měl v raném věku fundamentalistický pastor či duchovní, a pronásledují je. K symptomům takové krize obvykle patří extrémní pocity viny, existenciální strach včetně vyhasnutí, sebepoškozování, ztráty autonomie, separace a smrti ega, i neschopnost plně se zapojovat do aktivit unitářského a univerzalistického společenství, kritika duchovního či představitelů unitářského či UU společenství, a někdy dokonce i krajní cynismus zaměřený vůči unitářské či UU víře a praxi.

Členové procházející takovouto duchovní krizí potřebují hodně prostoru, a může se stát, že se z pravidelných účastníků změní v občasné návštěvníky. Někdy se po několik měsíců distancují od veškerých aktivit obce i všeho, co s ní má něco společného. Je důležité, abychom my, duchovní a představitelé obcí, byli těmto členům k dispozici a udržovali s nimi kontakt – třeba jen e-mailem, nebo abychom jim každý měsíc posílali obecní newsletter, nebo například výtisk *Tvůrčího života*. Většina těchto členů se do unitářského či UU společenství opět zapojí, jenom teď procházejí osobními pochybnostmi, potřebují něco zpracovat, potřebují čas, aby si mohli utří-

dit důležité otázky, na které hledají odpovědi, a potřebují také čas k nalezení vnitřního klidu. Slavná gestalt terapeutka Anne Kavanaghová z Dublinu vždycky říká: „Čím více se přiblížíme duševnímu zdraví a pohodě, tím silněji se v nás začne ozývat nesouhlas.“ Právě to se děje těmto členům, z nichž každý prochází svou vlastní duchovní krizí. U nás potom nacházejí duchovní domov a sesterství/bratrství, přijímají cestu unitářské víry, liberální teologii. A pak se v nich ozvou kořeny rané zkušenosti s křesťanskou fundamentalistickou teologií a jejím věroučným systémem. Tyto rané kořeny zpochybňují jejich přijetí unitářství a oni si musí sami přijít na to, která duchovní cesta je pro ně a jejich osobní zdraví ta správná.

Ve filmu z roku 2009 nazvaném *Není větší lásky* (No Greater Love) sleduje dokumentarista Michael Whyte po dobu jednoho roku skupinu římskokatolických jeptišek – karmelitánek, které složily slib mlčení. Klášter se nachází v západním Londýně a převorkou je žena nazývaná sestra Marie. Michale Whyte se v dokumentu sestry Marie ptá, zda někdy měla duchovní krizi, a ta odpovídá: „Samozřejmě. Po promoci na Cambridgi jsem složila sliby. Pak přišla duchovní krize a trvala skoro osmnáct let!“ Sestra Marie vysvětluje, že vstup do uzavřeného řádu a darování se Bohu by nemělo být považováno za nějakou formu úniku. „Nakonec se ocitnete tváří v tvář sám sobě, a to je ze všeho nejtěžší!“ Dokumentarista se pak sestry Marie ptá, jak tou osmnáctiletou duchovní krizí prošla, a ta mu na to řekne: „No, prostě ve všem pokračuji dál, v modlitbách, práci, každodenních čteních, a vím, že jednou mě moje duchovní cesta nakonec dovede na místo hlubokého klidu a vnitřní radosti.“

Přeložila Ruth Jochanan Weiniger.

Cesta jednoho hledače

Susan Goldberg

Myslím, že nebudu přehánět, když řeknu, že celý život jdu z jedné krize víry do druhé. Narodila jsem se do nábožensky založené rodiny, a třebaže se moje víra co do povahy měnila, v náboženském životě jsem zůstala pevně zakořeněná po celý život. Slovo „krize“ může někomu připadat trochu moc silné. Ale ujišťuji vás, že ta úzkost tam je.

„Kdo uvěří a přijme křest, bude spasen, kdo však neuvěří, bude odsouzen“ (Mk 16:16). Tento biblický verš ovládal moje dětství a většinu rané dospělosti. Dělal mně to starosti, zvláště když jsem si začínala uvědomovat, že mnozí lidé na světě nejsou křesťané jako já. Každý týden jsme chodili do kostela, v samolibé důvěře, že my spaseni budeme, a naslouchali příběhům o misionářích, kteří se vzdali snadného amerického života, aby se vydali do divošských částí světa a tam obraceli lidi na víru a přiváděli jejich duše ke spáse. Když jsem byla malá, myslela jsem si, že je to něco ohromného.

Jednoho večera však byla má duše otřesena, když mě vzali do kostela, abychom si poslechli vyprávění jednoho misionáře o jeho cestách po Africe. Promítal k tomu fotografie. A když jsem tak na jednotlivých snímcích sledovala miminka a malé děti, které měly to štěstí, že byly spaseny prostřednictvím křtu, začala jsem si uvědomovat, že děti, které žily a umřely před příchodem misionářů, přišly do pekla. Nebylo jejich vinou, že o Ježíši nikdy neslyšely. Prostě jen žily ve špatnou dobu. Nosila jsem to v sobě, to tíživé vědomí, že mé náboženství, moje církev věří, že některá miminka budou zavržena. A že vůči tomu muži, který tam přede

„Jednoho večera však byla má duše otřesena, když mě vzali do kostela, abychom si poslechli vyprávění jednoho misionáře o jeho cestách po Africe.“ (Foto © pixabay.com.)

mnou stojí, který je hrdina a zachránce duší, cítím silný odpor, jsemuž moc nerozumím. To byla moje první krize víry.

V tom samém roce, když mi bylo sedm, jsem jela s našimi na prázdniny k moři na floridské Miami Beach. Ta první duchovní krize ve mně byla pořád hodně čerstvá. Začala jsem být trochu podezíravá vůči náboženství, které od počátku určovalo můj život. V hotelu byly ještě dvě holčičky, sestry. Hrávaly jsme si na pláži a v bazénu. Jednou večer jsme si povídaly v lobby a čekaly, až rodiče přijdou na večeři. Jak jsme seděly v polstrovaných křeslech, žádná z nás ještě nedosáhla nohama na zem a byly jsme podobně oblečené, v pomačkaných propínacích šatečkách a střevíčkách na přezku. Jednomu z kolemjdoucích jsme řekly, že jsme sestry. To bylo něco! A jak jsme tak povídaly, přišly jsme na náboženství. Ten nevinný hovor musela vyvolat moje zvědavost. Pořád mě ještě trápilo, že nevinné děti v Africe musely do pekla, protože se s nim křesťanští misionáři nedostali včas. Než přišli, uběhly celé stovky let! Představte si, jak se jako malá vyptávám těch dvou holčiček na kostel a nedělní školu

a boha a Ježíše a církev. To, co mně pověděly, bylo zajímavé a vypadalo to jinak... a zároveň stejně. Moc se mi ulevilo! Ten večer jsem pak mamince vyprávěla, že ty holčičky jsou židovky. Maminka se na mě smutně usmála a citlivě mi pověděla, že i když si hezky hrajeme v bazénu, musím mít na paměti, že až umřu, tak se s nimi v nebi nepotkám. Tím mně dala první poučení o tom, jaká pravidla určil náš milující bůh pro spásu. Byla jsem zdrcená.

Nad tou nepokojivou informací jsem pak musela hodně přemýšlet a dělalo mně to starosti. Připadalo mi kruté a nespravedlivé, že by hodní lidé měli být takovým způsobem posíláni do nebe a do pekla. Měla jsem Ježíše moc ráda, proto mi to připadalo kruté a nespravedlivé. Ten byl vždycky hodný i na ty nejposlednější lidi; ale Otec mě moc nezajímal. Samozřejmě že jsem to držela v tajnosti. Bylo to strašlivé tajemství, které mě jako dítě sžíralo.

V našem kostele jsme vybírali spoustu peněz na misionáře. Měli jsme taky spoustu fotek hodných misionářů, jak kážou evangelium pozorně naslouchajícím dospělým Afričanům a učí děti anglickému psaní a biblickým veršům.

„Jedna kamarádka mě pozvala k nim do řeckého pravoslavného kostela.“ (Foto © pixabay.com.)

Takové obrázky se mně líbily. Myslela jsem si, že všichni, kdo jsou na těch fotkách, přijdou do nebe. Jednou jsem někde našla knížku *Havaj* od Jamese Michenera. Pro dítě je to těžká kniha, ale přečetla jsem ji celou. A to mi změnilo svět. Přesněji řečeno... změnilo to můj názor na misionáře. Misionáři byli špatní. Byli to zlí, krutí, prolhaní, arogantní a necitelní lidé. Afričané byli podvedeni. Jak řekl Desmond Tutu o příchodu křesťanství do Keni: „Když přišli misionáři, měli Afričané půdu a misionáři bibli. Učili nás modlit se se zavřenýma očima. A když jsme je otevřeli, měli oni půdu a my bibli.“ Ale... duchovní, misionáři, členové kongregací, všichni jsme přece měli být poctiví a pomáhat. Nesměli jsme krást. Co se pokazilo?

Když jsem byla na střední škole, měla jsem několik kamarádů jiných vyznání. Vždycky mně připadalo, že si jsme tak podobní, že by mezi námi pro boha neměl být rozdíl. Jedna kamarádka mě pozvala k nim do řeckého pravoslavného kostela. Maminka to dovolila. Obec toho dne navštívil Jeho Eminence arcibiskup Ezekiel z Austrálie. Byl oslnivý v rouchách vyšívaných zlatem, s vysokou čepicí a řetězy s posvátnými ozdobami. Směle jsem se zařadila za kamarádku a políbila Jeho Eminenci Ezekielu z Austrálie posvátný prsten. Strašně jsem riskovala. Šla jsem přes čaru. Měla jsem strach, že pozná, že mu prsten políbit nesmím. Podívala jsem se na něj svýma modrýma očima a on se na mě usmál. Klidně prošel kolem a nic se nestalo. Neporušovala jsem pravidla jen tak kvůli dobrodružství, i když jinak jsem dorůstala v riskujícího mladého nonkonformistu. Ale zoufale jsem si přála, abychom já i všichni ostatní přišli do nebe. Musela jsem to prozkoumat. A tak jsem se krátce po setkání z Ezekielem vloudila na odpolední mši v tamějším kostele a šla k přijímání. To bylo něco, před čím mě varovali, že to nikdy nesmím udělat. Rostla ve mně úzkost, protože jsem čekala, že na mě přijdou... že mi na to místní kněz přijde a řekne o tom, nebo že mě uvidí nějaká slídící matka ze sousedství. Ale nic se nestalo. A v souladu se svou náctiletou vírou jsem se cítila stejně zbavená hříchů, jako když jsem šla k přijímání v našem kostele. Pak mě napadlo, že moje náboženství může být pravdivé náboženství, aniž by bylo jediným pravým náboženstvím.

Vyrůstat v oněch desetiletích – v padesátých, šedesátých a sedmdesátých letech... byly to dynamické roky po celém světě, a tím spíše v Chicagu. Uchránit před tím dítě, které je na všechno tak šíleně zvědavé, jako jsem byla já, to se prostě nedalo. Všude byli stoupenci hnutí Hare Kršna. Ti si ochotně povídali s každým, kdo chtěl poslouchat. V jednotlivých čtvrtích se otvíraly buddhistické chrámy. V Chicagu byla založena Církev sjednocení, vedená korejským Rev. Sun Myung Moonem, a někteří z mých blízkých kamarádů se dali k „moonovcům“, jak se říkalo Moonovým stoupencům. Já se rozhodla vstoupit do „Ježíšova hnutí“, což byl evangelikální kontrakulturní směr. V Chicagu měli kostel ve čtvrti, kde jsme bydleli. Abych pravdu řekla, bylo to nejeuforičtější období mého života. Byla jsem opojena tím množstvím různých náboženství a všechna se mně líbila. Krize a těžkosti to všechno slily do mého života a nosila jsem to domů, kde jsem se musela vyrovnávat s nesoulasem a strachem rodiny i přátel, kteří si prostě mysleli, že jsem se zbláznila.

Dobře, je pravda, že jsem byla ještě hodně mladá. Přejod z dětství do dospělosti je nepříjemný i v mnoha dalších ohledech a jeho vzrůstající bolesti se nevyhýbají ani duchovnímu růstu.

Po předávkování koktejlem různých náboženských představ a praktik to vypadalo, že došlo kodmlce. Nevydržela dlouho, protože maminka na mě tlačila, ať se vrátím do církve. Slyšela jsem o „hippie kostele“ ve čtvrti kolem Chicagské univerzity. Byl správné denominace, a tak mě maminka pustila. Ukázalo se, že „Sídelní dům“, jak se tomu říkalo, je vlastně centrum sociálního aktivismu. Duchovní, Rev. George Hrbek (minulý týden jsem se pomocí Zoomu zúčastnila oslavy jeho 91. narozenin), byl na misii, jejímž cílem bylo, aby se bílí lidé začali zabývat sociální spravedlností pro černé lidi. Když říkám misie, tak to myslím vážně. Jako kongregace jsme hostili různé skupiny, které nás přicházely navštívit, a tak jsme se zúčastnili i shromáždění Jesseho Jacksona. Pochodovali jsme proti válce ve Vietnamu. Protestovali jsme proti atomové bombě a proti soše *Jaderná energie* od Henryho Moorea v horním patře budovy C v univerzitním kampusu. Rev. Hrbek znal vůdce Černých panterů Freda Hamptona, a tak jsme po Hamptonově

**Je zde řada
zemětřesení, záplav,
požárů, raketových
útoků a policejní
brutality.**

(Foto
© pixabay.com.)

zavraždění také protestovali proti policejní brutalitě nočním bděním s rozsvícenými svíčkami.

Tato krize se vysvětluje o něco hůř. Nevadilo mně nic konkrétního, ani jsem neměla žádný konkrétní spor. Prostě mě to všechno jen začalo frustrovat. Veškerá dosavadní zkušenost s církví. Všechno, co jsem byla navyklá považovat za posvátné, mně připadalo povrchní.

Tenkrát v „Sidelním domě“ jsem byla unitářka, i když jsem o tom nevěděla. My unitáři jsme všichni poznali koncept usilování o nebe na zemi, místo očekávání, že se dostaneme do nebe až po smrti. Byla jsem tam, v kostele, zúčastnila se bohoslužby s lidmi, kteří skutečně pracovali, kteří své životy opravdu věnovali tomu, aby svým bližním přinesli rovnost a spravedlnost. Naším posláním nebylo měnit víru druhých, ale akceptovat ji a pomáhat jim zbavit se rasismu, brutality, chudoby, nerovnosti a všeho toho utrpení, které církev i stát schvalovaly nebo aspoň dělaly, že o něm nevědí. Toto pro mě byla církev. Ne ta, ve které jsem vyrostla a kam jsem nesměla přivést na bohoslužbu svou nejlepši kamarádku kvůli tomu, jakou měla barvu pleti.

Právě pokrytectví ve mně vyvolalo krizi víry a vyvolává ji dodnes... pokrytectví náboženství, které jako by nepřijímalo skok víry do totální rovnosti a spravedlnosti. U nás v Americe nabývá dramaticky na síle náboženská pravice. Volá po vměšování se křesťanství do státních záležitostí, a přitom podporuje rasistická, homofobní, patriarchální, protivědecká a anti ekologická opatření a zákony. Jak je možné, že jsme

jako lidstvo prošli tak dramatickým vývojem, a přesto máme takový odpor vůči morálním hodnotám, a svým způsobem dokonce zažíváme i jejich úpadek? Máme milovat své bližní jako sebe samé, a přece u pulpitu posvěcujeme bezpráví a zakončujeme to modlitbou.

Zvláště poslední roky byly pro všechny po celém světě hrozné. Australská buš hořela, propukla covidová pandemie, Afghánistán padl do rukou Tálibánu, v USA došlo k sérii střelb ve školách, Rusko podniklo invazi na Ukrajinu; je zde řada zemětřesení, záplav, požárů, raketových útoků a policejní brutality. To všechno téměř každodenně zkouší naši víru a její sílu. Je pro mě těžké smířit to všechno se svým malým, šťastným životem, ze kterého jsem se téměř vždy těšila, tady i v Praze. Čtu zprávy. Zvládám to. Dobrovolníčím v našem sboru i ve své komunitě. Přispívám finančně. Sdílím věci. Ale vím, že jsem nevykonala žádnou skutečnou oběť. Nejsem vojačka ani lékařka ani krizová pracovnice nebo novinářka. Co vlastně zmůžu? Jak se můžu označovat za aktivistku, za progresivního člověka, za bojovnici za svobodu, když jsem v bezpečí, nic se mně neděje a na noc si lehnu do měkké postele? To, že se takto soudím, patří ke krizi víry? To, že i když jsem celý život věřící, miluji boha a hledám pravdu, přemýšlím, zač vlastně stojím? Copak jsem jiná než ten chlápek na ulici, co rovnou řekne, že se nestará o nikoho a o nic jiného než o sebe a svou rodinu? Stojí moje víra za to?

Přeložila Ruth Jochanan Weiniger.

Pro všechno na světě!

Susan Goldberg

Tak jako od nepaměti, i dnes jsme my, pozemšťané, svědky ohromného náboženského střetu. Ať už se podíváme na křížové výpravy 11. století, třicetiletou válku ve století sedmnáctém nebo stále trvající konflikt mezi sunnitskými a šíitskými muslimy na Středním východě, kvůli horlivé víře v boha docházelo k válkám. Zdá se, jako by se nábožensky založení lidé prostě nedokázali shodnout na tom, co bůh pro svět chce, a po celé dějiny byli ochotni zabíjet kvůli těmto neshodám lidí jiných náboženství. Některé války byly dokonce označovány za svaté. Ve většině kultur a náboženství je až na výjimky nepřípustné, aby jeden člověk zabil druhého. To je považováno za vraždu. Za zločin. A vražda je vždy nepřijatelná. Ale když se nějaký kmen, klan nebo stát rozhodne zabít mnoho lidí z jiného kmene, klanu či státu, říká se tomu válka. A to přípustné je.

Samozřejmě, že je to nepřijatelné. A nemělo by být přijatelné ani odvolávání se na boha při schvalování války. Touha ovládat náboženské volby druhých lidí je prostě součástí

ovládání jejich území, majetku, práce, vloh, chování, pohybu, samotných jejich myšlenek a základních lidských práv. A samozřejmě už to tu máme zase.

Zatímco Rusko bombarduje ukrajinská města a obyvatelstvo, patriarcha Kirill I., ruský náboženský představitel, pěstuje spojenectví s Putinem a přitom pro sebe hromadí bohatství. Papež je proti. Papež je zděšený. Takže kde je víra? Kde je duchovní motivace? Kde je boží vůle? Tady rozhodně ne. V rámci války tu dochází k náboženskému sporu, jenomže tu vidíme náboženství bez náboženství. Kirill tvrdí, že za ním stojí sto milionů věřících. Je „zásadní součástí nacionalistické ideologie, která je podstatou expanzivních plánů Kremlu“ (Jason Horowitz v článku pro *The New York Times*, 21. května 2022).

A nám v USA se zatím ještě motá hlava z nepokojů na Kapitolu, které loni vyvolal odcházející prezident Spojených států. Stále odhalujeme další skutečnosti týkající se dlouho utajovaných plánů, které je těžké pochopit. Rychle se začaly šířit fámy, že jsme na prahu občanské války. Prezident, který prohrál, neakceptoval „ne“, jehož se mu od voličů dostalo, a jeho stoupenci ho v tom vytrvale podporovali. Tito lidé jsou do velké míry propojeni s křesťanskou pravicí, která zaujímá v sociálních otázkách konzervativní postoje a uplatňuje tradicionalistické názory a politiku. Navzdory „odluce církve od státu“ se snaží v politických

Zatímco Rusko bombarduje ukrajinská města, patriarcha Kirill I. pěstuje spojenectví s Putinem.

(Fotografie převzata z commons.wikimedia.org.)

opatřeních uplatňovat křesťanství. Je paradoxní, že tito lidé nemají problém s omezováním práv žen, feministek, nebělošských lidí, imigrantů, domorodých Američanů a LGBTQ+ občanů. Jinými slovy, podporují náboženství a zároveň nespravedlnost.

Americký národ to polarizuje. Zatímco 65 % Američanů patří v současnosti k některé z křesťanských církví, za unitáře se jich označuje jen 0,3 %. A židé jsou s jedním procentem jen o kousíček před námi. (Všechny dostupné statistiky jsou ovšem zastaralé a k evropským unitářům ani žádné nemáme. Každopádně z nich však vyplývá, že celkově je na světě unitářů málo – až příliš málo.) A tak se s naším hlásáním míru, spravedlnosti, rovnosti a obecně slušného lidského chování ocitáme daleko za ostatními. O ochraně přírody ani nemluvě. Jak může být církví taková církev, která obhajuje krutosti, které jsou páčány na její zemi a lidech? My unitáři jsme možná denominací, proti které lze mít v tomto směru nejméně námitek, a přesto jen málo lidí hledá útočiště v našich obcích a jen málo lidí jim propůjčuje své vlohy.

Unitářství přebírá mnoho charakteristických vlastností humanismu: zaměřuje se na lidské dobro, svobodu, autonomii, pokrok. Humanismus je dodnes silou stojící za pokroky ve vědě a technologii a teoreticky je přístupný všem lidem bez ohledu na náboženství, rasu a osobní identitu. Humanismus neříká, že něco získáte, když v něj budete věřit. Představte si všechny ty lidi, kteří popírají vědecké poznatky, ale přitom si jezdí auty, používají počítače a užívají moderní léky. Jen málo toho, co máme, jsme my všichni, včetně těchto lidí, získali jinak než prostřednictvím vědy. Vždyť jejím prostřednictvím se proměnilo i ovzduší, které všichni dýcháme: bylo různě ničeno, znečišťováno, filtrováno, zkoumáno a ovládáno. Věda nám dává tělo, ale víra nám dává duši.

V roce 2018 se papež omluvil za sexuální zneužívání, jichž se dopouštěli kněží v Pensylvánii. V roce 2022 se omluvil za strašlivé zacházení s domorodými dětmi v kanadských školách vedených členy katolické církve. Papež Benedikt XVI. nedávno konečně přiznal, že nezvládl čtyři případy sexuálního obtěžování v Mnichově. Sexuální zneužívání ze strany

V roce 2022 se papež omluvil za strašlivé zacházení s domorodými dětmi v kanadských školách vedených členy katolické církve. (Foto © pixabay.com.)

kněží dál plní titulní stránky novin. Pro papeže je to těžké břímě. Vždyť kněží jsou jeho dětmi. A jsou jimi i školáci a ministranti. Když se jako rodiče dovíme, že některé z našich dětí udělalo něco špatného, trápí nás to. Je to bolestné. Ale katolické školy, navzdory těmto zločinům a následným snahám o jejich zakrývání, představují největší náboženský systém školství na světě. Tato krize působí jako začarovaný kruh. Jak říká předsedkyně naší UUA, Rev. Susan Frederick-Grayová, všichni si zasloužíme žít ve společenství beze strachu. A samozřejmě se to týká i naší náboženské obce.

Když se podíváme na své ideály inkluzivity, lásky k přírodě, prosazování míru, syčení hladových, ochrany zvířat, objímání stromů a recyklace plastů, které my, unitáři, hlásáme, měli bychom mít členů nadbytek. Jenomže jsme pořád jako v utajení. Možná je to proto, že pokud jde o budovy, můžeme nabídnout jenom své obce. Katolíci, protestanté a evangelikálové mají spoustu nemocnic. Existuje i několik židovských nemocnic. Ale žádné unitářské. Pro vzdělávání amerických dětí existuje nespočet katolických základních a středních škol. A taky

luteránské, metodistické a presbyteriánské. Ale žádné unitářské. Moji synové chodili do základní školy zřízené Křesťanskou vědou, protože to byla ta nejlepší, jakou jsem našla. Máme jen omezené možnosti, jak lidem z širšího společenství poskytovat služby, ochranu, péči, starost o zdraví a vzdělávání. A právě školy, nemocnice a komunitní centra jsou místy, kde může dojít k přesahu k lidem mimo obec. Dokážeme skvěle vyjít do terénu a nabízet pomoc venku a není na tom nic špatného. Ale když jsme jen tichý společník, nikdo si nás nevšimne.

Křesťanství nabízí věřícím, kteří konají pokání, posmrtný život v nebi s bohem či s Ježíšem. Možná dokonce i s rodinou či blízkými. Katolická církev k tomu poskytuje i zpověď před knězem a rozhřešení. Příslib nebes je pro mnoho lidí velmi lákavý a ty, kdo očekávají věčný život, nebude nic lákat, aby vkročili do našich dveří. Unitáři svým věrným nebe neslibují. A i když soustředí se na to, abychom ze svých pozemských životů učinili „nebe na zemi“ je seriózní a pokrokové, všichni víme, že zmírnit utrpení, nastolit spravedlnost nebo rozehřát chladná srdce dokážeme vždycky jen v omezené míře.

„Nevzdávejte se. Neustrňte. Jděte! A uchovejte si víru.“ (Foto © pixabay.com.)

Když nemáme vlastní školy, nemocnice nebo charitativní organizace, nemáme ani svou „značku“. Jsme prakticky neviditelní. Nemáme sílu populačně silných a dobře financovaných náboženských denominací. Musíme spoléhat na sílu svých obcí i jednotlivých členů, na zdroje a vedení od EUU a UUA. Pokud se máme udržet a dosáhnout pokroku, klade to velkou odpovědnost na jednotlivé členy.

My unitáři jsme svojí přirozeností aktivisté. Píšeme dopisy politickým představitelům, pochodujeme za pokrok a proti útlaku. Rozpoznáváme, jaká agresivní nespravedlnost je páchána na mnoha marginalizovaných lidech, včetně nespravedlivě vězněných, hendikepovaných, genderově fluidních, chudých, imigrantů a migrantů. A jsou tu ještě další. Když musíme, pracujeme sami. Když to jde, přizveme někoho z přátel. Když jsme přesvědčiví, dokážeme vytvořit tým. Náš tým si slíbí, že to nevzdá. Něco změníme a pak o tom dáme všem vědět. Budeme hrdí. Budeme zářit hrdostí! Budeme inspirativní, budeme povzbuzením pro druhé a půjdeme dál. Budeme kráčet a pracovat po boku dalších, podobně smýšlejících skupin, až se nám podaří nejen něco změnit, ale i rozsévat kolem sebe inspiraci. Pokud se necháme zlomit některou z mnoha krizí, ať už se týkají naší planety, země, obce nebo nás samotných, neuděláme vůbec nic.

Ve zprávě pro UUA sepsané Beth O'Connellovou, členkou obce UU v Paříži a viceprezidentkou IWC (publikována 30. dubna 2022) se dovídáme, že Maďarská unitářská církev a její charitativní organizace Prozřetelnost (Gondviselés) zareagovala na ukrajinskou krizi nebo že Mezinárodní shromáždění unitářských žen (International Convocation of Unitarian Women) vybralo 50 000 dolarů a stále přijímá další příspěvky. Do ukrajinského Zakarpátí byly poslány trvanlivé potraviny a další vybavení na pomoc lidem, kteří museli opustit své domovy. V budovách unitářské církve v Kluži (Kolozsvár) je ubytováno několik rodin z Oděsy. Unitáři propojují uprchlíky z Ukrajiny s krizovými pracovníky, aby posílili podpůrnou síť. Vznikají nové školy a programy pro děti a mládež. To je velká odpověď na výzvu ke službě.

V oblasti Chicaga jsou unitářské (a další) sbory po desítky let aktivní v programech PADS (Public Action to Deliver Shelter – „Veřejné akce na poskytnutí přístřeší“). V době před covidem bývaly PADS lokální označená místa (obvykle šlo o kostel), kde bylo možné nalézt přístřeší v případě nouze nebo krátkodobé ubytování. Je to nezisková organizace. Počátkem 90. let poskytoval můj sbor v Elgin, patřící k Unitářské církvi v Illinois, střídavě s dalšími kostely v okrese přístřešek místním bezdomovcům. Jeden kostel otevíral své dveře každý večer, aby zde poskytoval bezpečné útočiště, noclehárnu, teplé jídlo, poradenství, aktivity a další ráno balíček s jídlem na odnos. Dnes má PADS v Elgin vlastní budovu. Funguje nonstop a nenabízí jen teplé jídlo a místo na přespaní, ale i sprchu, hygienické potřeby a možnost vyprání. Jelikož funguje už desítky let, poskytuje dnes poradenství, edukační pomoc a nezávislé životní koučování. Můj sbor se do činnosti PADS dál aktivně zapojuje.

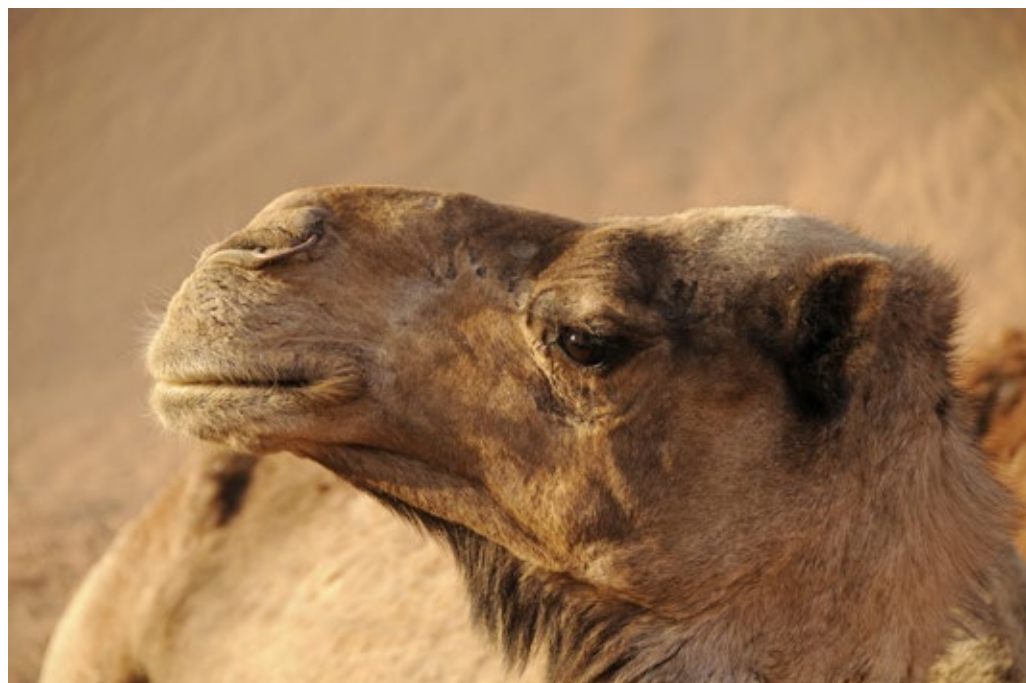
Jsou to jen dva příklady z mnoha příležitostí, jak pomáhat. Najdeme je, když pro inspiraci zabrousíme na domovské stránky EUU a UUA. Naše asociace toho udělaly hodně pro to, abychom mohli snáze participovat na díle sociální spravedlnosti a charitativní práci. Je dokázáno, že dobrovolnictví je výborné pro duševní zdraví. Snižuje míru depresí a úzkostí a zvyšuje pozitivní pocity. Je to „win-win“ situace (tedy výhodná pro obě strany), protože každý, pro koho dobrovolníčíte, na tom bude taky o něco lépe. A mimochodem, dělat to placeně taky není k zahazení, protože vydělávat si zaměstnáním, které je přínosné pro vaše společenství, to je další „win-win“. Čím více dobrého děláme pro svá společenství a pro společenství světa, tím více lidem se povede dobře. Krok za krokem. Je to „přímá cesta“, ale buďte připraveni, že je zároveň dlouhá. Mějte sami se sebou trpělivost. Dělejte odvážné činy a nesnažte se vrátit do normálu. Protože v normalitě došlo ke krizi. Nenechte se odradit. Nevzdávejte se. Neustrňte. Jděte! A uchovejte si víru.

Přeložila Ruth Jochanan Weiniger.

Projde velbloud uchem jehly?

Luděk Pivoňka

„A když vycházel na cestu, přiběhl jeden člověk, poklekl před ním a ptal se ho: ‚Dobrý učiteli, co mám učinit, abych získal věčný život?‘ Ježíš mu řekl: ‚Proč mne nazýváš dobrým? Nikdo není dobrý, jen jediný: Bůh. Příkázání znáš: Abys nezabil, nezcizložil, neukradl, nevydal křivé svědectví, nepodvedl; cti svého otce a matku.‘ On mu řekl: ‚Učiteli, toto všechno zachovávám od svého mládí.‘ Ježíš na něho pohlédl, zamiloval si ho a řekl mu: ‚Jedno ti chybí: Jdi, prodej všechno, co máš, a dej chudým a budeš mít poklad v nebi; pak přijď a následuj mne.‘ On se nad tím slovem zachmuřil a se zármutkem odešel, neboť měl mnoho majetku. Ježíš se rozhlédl a řekl svým učedníkům: ‚Jak těžko vcházejí do Božího království ti, kteří mají majetek.‘ Učedníci se při jeho slovech děsili. Ježíš jim zase na to řekl: ‚Děti, jak nesnadné je pro ty, kteří spoléhají na majetek, vejít do Božího království. Snadnější je, aby velbloud prošel uchem jehly, než aby bohatý vešel do Božího království.‘ Oni byli velice ohromeni a říkali si mezi sebou: ‚A kdo může být zachráněn?‘ Ježíš na ně pohleděl a řekl: ‚U lidí je to nemožné, ale ne u Boha. Neboť u Boha je možné všechno.‘ Petr mu začal říkat: ‚Hle, my jsme opustili všechno a následujeme tě.‘ Ježíš říkal: ‚Amen, pravím vám, není nikdo, kdo opustil dům nebo bratry nebo sestry nebo matku nebo otce nebo děti nebo pole kvůli mně a kvůli evangeliu, aby nyní v tomto období nedostal stokrát více domů, bratrů a sester, matek a dětí a polí s pronásledováními a v přicházejícím věku život věčný. Mnozí první budou poslední a poslední první.‘“ (Mk 10:17–31)

„Snadnější je, aby velbloud prošel uchem jehly, než aby bohatý vešel do Božího království.“
(Foto © pixabay.com.)

Podle církevního
otce Klementa
Alexandrijského
není třeba zbavit
se veškerého
majetku a peněz,
ale vykořenit
z duše veškerou
náklonnost k nim.
(Fotografie převzata
z commons.
wikimedia.org.)

Tento známý biblický text ukazuje velmi ná-
zorně na Ježíšův postoj k bohatství. Pro Ježíše
nebylo bohatství něco, s čím by se měl člověk
nějak zvlášť chlubit. Dokonce bylo zjevnou
překážkou pro vstup do Božího království,
kterého se měl dožít Ježíš i celá jeho generace.
On i jeho nejbližší učedníci očekávali blízký
příchod Božího království, a nikoliv nějaký
vzdálený v neurčité budoucnosti. Ježíš sám
sebe s velkou pravděpodobností považoval
jen za proroka, který tento příchod pouze
ohlašoval. První, kdo tak učinil, však nebyl
Ježíš, ale Jan Křtitel. Ježíš po zatčení a smrti
Jana Křtitele jen dále pokračoval v jeho díle.
Od Jana se lišil především svými mimořádný-
mi léčitelskými schopnostmi. Oba dva proroci
však bohužel skončili špatně. Jeden byl sťat
mečem a druhý ukřižován. Tak se židovský

král Herodes a římský místodržitel Pilát zbavili
dvou nepříjemných náboženských a také po-
litických rebelů. U Jana se to povedlo vcelku
úspěšně, neboť hnutí, které svým poselstvím
vyvolal, se z historie postupně vytratilo.¹
U Ježíše se to ale tak dobře nepovedlo. Jeho
učedníci i další následovníci nadále i po jeho
smrti Boží království zvěštovali. Příčinou bylo
pravděpodobně Ježíšovo posmrtné zjevo-
vání se učedníkům. Ten je i po své smrti po-
vzbuzoval, aby v jeho díle stále pokračovali.
Tak vznikla i nejstarší židokřesťanská církev
v Jeruzalémě. Ta změnila původní Ježíšovo

¹ Výjimku tvoří početné poměrně malá náboženská
skupina s centrem v jižním Iráku, známá jako mandejci.
Mandejci považují Jana Křtitele za svého hlavního pro-
roka a odvozují od něj původ svojí víry. Ježíše naopak
považují za podvodníka [pozn. redakce].

poselství o příchodu nebeského Syna člověka, který byl zpočátku považován za neznámou apokalyptickou postavu, za nové poselství o druhém příchodu židovského Mesiáše Ježíše z Nazaretu, a tomuto poselství věří křesťané dodnes.

Proč jsem ale u vztahu Ježíše k bohatství tak široce popisoval význam Božího království? Protože je to opravdu důležité. Pokud je Boží království historickou realitou, na kterou se mohou křesťané v budoucnosti s radostí těšit, pak je nutné přijímat všechna Ježíšova slova naprosto důsledně. Neboť kdo by je vědomě porušoval, ten by skončil při jeho druhém příchodu pravděpodobně v ohnivém jezeře. A to by nebylo příliš milé a příjemné. Pokud je ale Boží království jen utopickou vizí dvou proroků Jana a Ježíše, která se za jejich života nenaplnila, tak se lidé po smrti nemají čeho obávat. Já se osobně přikláním k této verzi. A tím by se celý příběh o Božím království mohl poklidně uzavřít. Má to ale jeden háček. Bohatství existuje dodnes a zbožní lidé také. Je tedy možné, aby zbožní lidé mohli být také bohatí? Ježíš by řekl, že ne. Jiný zbožný člověk by ale mohl klidně říci, že ano. Co si tedy máme vybrat? Je bohatství duchovní překážkou, nebo znamením úspěchu a Boží přízně? V judaismu i v jiných starověkých náboženstvích by bohatství pravděpodobně bylo znamením náklonnosti bohů. Příběh o biblickém Jobovi to jen hezky potvrzuje.

Takže být chudý ve starověkém světě znamenalo, že člověk je pravděpodobně skrytý nebo zjevný hříšník, který si Boží přízeň jistě nezaslouží. Přesto Ježíš stál na straně chudých. On totiž viděl, jak se někteří bohatí chovají k chudým lidem. Musím ale zdůraznit, že někteří. Jsou také bohatí lidé, kteří mají soucitné srdce. Můžeme se o tom přesvědčit i na základě vlastní zkušenosti. Někteří bohatí i dnes rádi pomáhají a někteří bohatí zase i dnes rádi škodí, ubližují, odírají a vykořisťují. Je to prostě otázka charakteru. Peníze nejsou dobré ani zlé. Záleží na tom, jak je lidé používají. A toho si byli brzo vědomi i raní křesťané. Kdyby se přísně drželi Ježíšových slov, tak by mezi sebe ani bohaté nepřijímali, neboť velbloud jen velmi těžko projde uchem jehly. Jenže i bohatí se občas chtěli stát křesťany. Takže se to muselo vyřešit malou slovní akrobacií. Například církevní otec Klement Alexandrijský si v této věci pomohl skrytým smyslem biblického textu. V knížce, kde se zabýval textem o bohatém mládenci, napsal, že tato slova není možné přijímat tělesným způsobem. Vše je nutné přijímat s božskou a mystickou moudrostí. Podle něj není správné se zbavit veškerého majetku a peněz, ale vykořenit z duše veškerou náklonnost k nim, přílišnou touhu po nich, chorobné nadšení z nich a úzkostné starosti pro ně. To vše je podle něj trním pozemského života a to také těžce dusí semena věčného života. Napsal,

Nebojme se bohatství, ale rozumně s ním nakládejme.
(Foto
© pixabay.com.)

že být bez prostředků, není nic velkého ani záviděníhodného. Protože pak by mohli být všichni chudí, žebráci a nepracující povaleči, kteří neznají Boží spravedlnost, těmi nejblazeštějšími a zároveň jedinými Božími miláčky, a to se mu nezdálo pravděpodobné. Naopak doporučoval, aby bohatství sloužilo jen jako cenný nástroj pro pomoc druhým lidem. Člověk je může užívat spravedlivě i nespravedlivě. Peníze mají lidem sloužit, a ne vládnout. A to

je i podle mého názoru správné. Je třeba si také dát pozor, jak peníze ovlivňují náš charakter. Pokud náš charakter zušlechťují, jsme na správné cestě. Pokud náš charakter kazí, jsme na cestě toho „Zlého“ a na to si pak dejme dobrý pozor. Co zasejeme tady na zemi, to pak sklídíme i po smrti. To je dokonalá Boží spravedlnost. Nebojme se tedy bohatství, ale rozumně s ním nakládejme, aby dobře sloužilo všem a třeba i nám, českým unitářům.

Je bohatství klíčem ke štěstí?

Daniel Volf

Je bohatství klíčem k opravdovému štěstí? Věřím, že si tuto otázku minimálně několikrát za život každý z nás položí a snaží se na ni v průběhu svého života najít správnou odpověď. Jak ale chápeme bohatství? Pro někoho jsou to dostatečné, mnohdy i nadbytečné finance, pro jiného je to celoživotní duchovní cesta, na jejímž konci přichází klid a mír. Obecně platí, že společnost je rozdělena na jedince, kteří jsou založeni buď spíše duchovně, nebo materiálně. Domnívám se, že duchovně založení jedinci tolik neinklinují k uspokojování materiálních potřeb, například kupováním si zbytečných, pro jejich stávající život nutně nepotřebných věcí. Naopak materiálně založení jedinci se s touto problematikou mohou setkávat poměrně často.

Co z toho vyplývá? Při snaze o to, najít odpověď na otázku, zda je bohatství klíčem k opravdovému štěstí, musí materiálně založení jedinci více bojovat sami se sebou a se svojí představou o celkové životní spokojenosti. Důležitým faktorem je podle mého názoru i to, aby si v životě člověk našel vznešenější cíl, než kterým je například tento: „Chtěl bych si koupit nové auto a pak bych byl šťastný.“

Jedná se většinou stejně pouze o chvilkové uspokojení. Mnozí se domnívají, že si za peníze mohou koupit vše, na co si vzpomenou. Na druhou stranu je důležité být zabezpečený, což v dnešní době, vzhledem k neustále rostoucí křivce cen bydlení, potravin a pohonných hmot, platí dvojnásobně.

Pokud budeme na tuto problematiku nahlížet ze sociodemografického a antropologic-

„Kdybychom se podívali na země západnější a bohatší, bude zde převládat spíše materiální bohatství.“ (Foto © pixabay.com.)

kého hlediska, zajisté se dopátráme výsledku, v němž se námi získané odpovědi na danou otázku budou velmi lišit. Domnívám se, že ve východních zemích, jako je Indie, Čína nebo Japonsko, budou lidé i vzhledem k větší materiální chudobě a vyšším cenám více tíhnout k duchovnímu bohatství, které jim na rozdíl od toho materiálního nikdo tak snadno nevezme. Kdybychom se podívali na země západnější a bohatší, bude zde převládat spíše materiální bohatství.

Co je tedy lepší? Po delším přemýšlení a přemítání o tomto problému jsem vytvořil Osnovu osobního bohatství, která jednoduše znázorňuje můj názor. Opravdu materiálně založený člověk nedokáže dohlédnout na duchovno, naopak duchovně založený člověk bodem materiálního bohatství prošel, nebo ho zcela minul.

A co vy? Položili jste si někdy tuto otázku, zamysleli jste se nad ní a našli jste bez váhání odpověď? Nebo ji stále ještě hledáte?

Paní Chudoba a Bohyně hojnosti

Matěj Čihák

V duchovních tradicích lidstva minulosti i současnosti můžeme vypočítávat dvě protichůdné tendence. První upřednostňuje bohatství a materiální blahobyt, případně v širším slova smyslu blahobyt a požitky obecně. Vyznavači tohoto směřování většinou používají slovo hojnost, kterého se budu i nadále držet. Hojnost není jenom materiální veličina, i když její materiální stránka je jistě důležitá. Může jít ale i o hojnost sociálních vztahů, příjemných zážitků, znalostí, duchovních stavů.

Druhá cesta upřednostňuje chudobu a oproštění. Hojnost považuje za přinejmenším podezřelou a nebezpečnou pro duchovní růst člověka, případně přímo za hříšnou ze své podstaty. Duchovní rozměr existence se otevírá jen těm, kdo nemají, nikoli těm, kdo mají. V povrchní rovině jde o odmítnutí materiálního majetku, peněz, na hlubších úrovních i omezení sociálních vztahů a prožitků (mnišský život se svou izolací a celibátem). Na nejhlubší, spirituální rovině pak jde cesta chudoby a oproštění až

k tomu, že odmítá i znalosti, a dokonce i duchovní stavy, pocity a zážitky. Via negativa. Nic si člověk nesmí ponechat, vše musí být odevzdáno Nejvyššímu. Nejpresněji to vystihl Ježíš Nazaretský svým výrokem: „Blahoslavení chudí duchem, neboť jejich je Království nebeské.“ (Mt 5:3)¹

Na počátku lidských dějin podle všeho zcela jednoznačně převažovala první cesta. Lidé chodili za šamany a léčiteli, aby dosáhli zdraví a dostatku, aby jim bylo dobře v jejich sociálních vztazích. Modlili se k duchům a božstvům, obětovali jim ze své úrody, ze svého dobytka a – bohužel až příliš často – i ze svých dětí, případně z nepřátelských zajatců, otroků atd. To vše kvůli tomu, aby si božský svět naklonili a on jim byl příznivý. To znamená: zahrnul je hojností. Nebo je alespoň ochraňoval před újmou. Pravěkým a starověkým lidem šlo zkrátka o to mít se dobře. A mít se dobře znamenalo být zdravý, mít dostatek jídla, dobytka, případně služebnictva, mnoho žen a mnoho dětí. Přesně to vystihuje modlitba starověkých bengálských žen: „Ó Matko Lakšmí, dej mi dar!“² Bengálské

Lakšmí, hinduistická bohyně hojnosti a mateřství. (Foto © pixabay.com.)

1 Rozšířený lidový výklad, že „chudí duchem“ v Ježíšově Kázání na hoře jsou blázni, je nesprávný. Text Nového zákona zde pro „ducha“ používá výraz „pneuma“, který v raném křesťanství označoval Ducha svatého (pneuma to hagio), souvisí tedy s něčím ryze božským. Chudý duchem není ten, komu špatně funguje mysl, nýbrž ten, kdo nezažívá duchovní stavy, kdo si není vědom kontaktu s Duchem Božím. Právě ten se má ale podle Ježíše radovat, neboť přebývá v pravé chudobě a oproštěnosti a Bůh ho tudíž brzy navštíví.

2 Převzato z názvu knihy – sbírky modliteb indických žen: Hana Preinhaelterová, *Ó Matko Lakšmí, dej mi dar!*, Praha: DharmaGaia 2007.

ženy se nemodlily „Ó Matko Lakšmí, oprosti mé tělo od všeho majetku a mou duši od všeho potěšení!“ To přišlo až později.

Kdy přesně? To je těžké určit. V prostředí Evropy a Středomoří, domnívám se, to souvisí se vznikem a popularizací řecké filozofie. Právě filozofie, zejména platonská, přichází s myšlenkou, že k Přesahujícímu, Posvátnému se máme upínat pro ně samo, a ne pro osobní prospěch. Pravda sama, Bůh sám se stává hodnotou a přestává být chápán jako relativně (ne) fungující automat na plnění našich světských přání. Ještě silněji než v platonismu se myšlenky oproštění, a především materiální chudoby, artikulovaly u kyniků, nekonvenčních filozofů, kteří často odmítali jakýkoli majetek, stejně jako jakékoli společenské konvence.

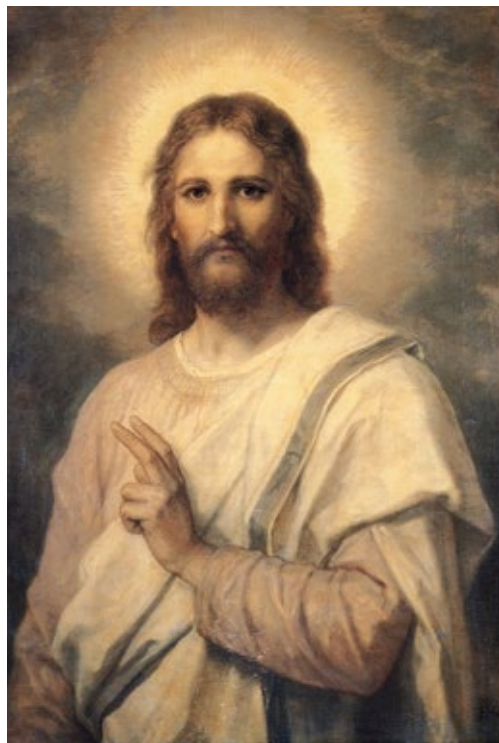
Na indickém subkontinentu bychom mohli najít paralelu v hnutí šramanů. Šramanové byli poustevníci, hledači pravdy, kteří odmítli védské náboženství s jeho prosbami o hojnost a obětními rituály, a vydali se do lesů a skal

hledat čirou pravdu na vlastní pěst, bez majetku a sociálního statusu. Právě mezi šramany zřejmě vznikly koncepty jako karma nebo reinkarnace. Z řad šramanů vzešly velké duchovní postavy indického subkontinentu jako Buddha (Probuzený), zakladatel buddhismu, nebo Mahávíra (Velký hrdina), zakladatel džinismu.

Největší dopad na evropskou část světa, později ale skrze kolonizaci i na celý svět, měl duchovní učitel Ježíš Nazaretský, v té podobě, v jaké se zachovalo jeho učení v kanonických evangeliích. Ježíšovy výroky se zdají nasvědčovat tomu, že nazaretský učitel byl zastáncem spíše cesty chudoby. Například podle něj nemůžeme „sloužit Bohu i mamonu“ (L 16:13) a „spíše projde velbloud uchem jehly, než boháč do Božího království“ (Mk 10:25).

Obrázek „Ježíše askety“ však poněkud boří širší kontext jeho života. Ježíš byl podle evangelií „tekton“, tedy stavitel domů (nikoli pouhý „tesař“, který doma na koleni hobluje stoličku). Stavitelé byli poměrně váženou a materiálně zabezpečenou vrstvou galilejského venkova. Téměř vždy uměli číst a psát. S Ježíšem kromě dvanácti učedníků chodí zástup lidí, z nichž někteří mají vazby na nejvyšší politická patra, dokonce na krále Heroda. Ježíš v podstatě neustále navštěvuje různé svatby a hostiny. Ty si nemůžeme představovat jako skromná pohoštění v chudých staveních galilejských venkovanů, ale spíše jako opulentní „párty“ trvající několik dní a konající se ve velkých domech střední a vyšší třídy. Ježíš dokonce navštěvuje celníky – nesmírně bohaté a společností zcela zavržené kolaboranty s římskou mocí, kteří své bohatství získávali odíráním svých krajanů. Ježíš se tak jeví spíše jako hédonista, jako člověk oslavující hojnost života, na rozdíl od svého tehdy slavnějšího předchůdce Jana Křtitele, který žil v poušti striktně asketickým životem.

Asketický aspekt Ježíšova učení ovšem v pozdně starověké a středověké křesťanské Evropě převládl, byť zůstával spíše teorií v kontrastu s přepychovým bohatstvím církve. Velkým impulzem k reálnému znovuoživení a radikalizaci stezky chudoby byl příchod Františka z Assisi. Jím vedené hnutí založilo na striktní chudobě celou svou filozofii a vy-

Postoj Ježíše Nazaretského k majetku a hojnosti byl zřejmě ambivalentní.

(Foto © pixabay.com.)

dobylo si s ní velký úspěch. František a jeho následovníci vyznávali kult Paní Chudoby. Františkánská spiritualita a její Paní Chudoba ovlivnily vědomí, a především podvědomí křesťanského Západu velmi silně.³

I v dějinách protestantismu se můžeme setkat s myšlenkami chudoby a oproštěnosti, materiální i duševní, především v kalvinismu a v jeho anglosaské formě, u tzv. puritánů. Někdy se mi ale zdá, jako by františkánská myšlenka „dobro = chudoba“ byla silně zakořeněná v celém kolektivním nevědomí Evropy. Paní Chudoba tak překvapivě vládne (či dokonce straší) v myslích lidí, kteří vůbec křesťanství nevyznávají, nebo se dokonce považují za ateisty. Přesto mají automatický pocit, že mít hodně peněz je podezřelý; že dělat něco zadarmo je ušlechtilější než za peníze, že je dobré snášet utrpení a neříct si o pomoc, a tisíce podobných variací na téma „nedostatek = správně“.

Zároveň ale přibývá lidí, kteří se vrací – opět většinou podvědomě, někdy ale i vědomě – ke spojení spirituality a hojnosti. Praktikující tzv. současné alternativní spirituality (na Západě hanlivě označované jako „new age“, u nás „ezo“) tvoří možná až 50 % populace v ČR, v některých západních zemích to bude asi ještě více. A právě mnozí z nich se zabývají tématem „hojnosti“ velmi intenzivně; snaží se rehabilitovat materiálně obecně, majetek, peníze, ale i sexualitu a vůbec pocit štěstí a osobního uspokojení jako něco, co nejen že není v rozporu se spiritualitou, ale je dokonce její ústřední součástí. Existují stovky seminářů na téma: jak ve svém životě manifestovat hojnost. Nedostatek financí bezprostředně souvisí s nedostatečně vyvinutým duchovním úsilím na sobě. Novodobý kult „bohyně hojnosti“ shrnuje výrok nejmenované české duchovní učitelky: „Nejlepší cesta, jak neřešit peníze, je mít je.“

Tyto ideje ovšem pronikají i do současného křesťanství, byť zatím okrajově. Ve 20. století v USA vzniklo celé hnutí spojující ideje

hojnosti vlastní „new age“ s konzervativním evangelikálním protestantismem. Tato naprosto nepravděpodobná, ale reálná fúze se označuje pojmem Hnutí víry. V menším rozsahu působí Hnutí víry i v České republice. Podle Hnutí víry je nedostatek finančních prostředků nebo třeba nemoc důkazem hříšnosti, a naopak bohatství a zdraví jsou důkazem, že člověk je blízko Bohu. Ježíš je pojímán v podstatě jako božstvo hojnosti: Kdo uvěří v Ježíše jako svého osobního spasitele, zbohatne, bude materiálně zajištěný, najde si partnera, zplodí mnoho dětí a uzdraví se ze všech nemocí. Teologii Hnutí víry lapidárně shrnuje výrok jednoho z jeho pastorů v ČR: „Mezi námi nejsou žádní chudí!“⁴

Stačí jet navštívit jogíny v jeskyních v Himálaji.
(Foto © pixabay.com.)

Můj osobní názor: Dokud člověk žije v těle, v tomto hmotném světě, je do nějaké míry vždy závislý na hmotných podmínkách. Ty spoluurčují jeho wellbeing (pohodu) a jsou základním předpokladem, nebo alespoň neopomenutelným kontextem k tomu, aby člověk mohl vyrazit na duchovní cestu. To korespon-

3 Vliv františkánské spirituality na celé následující dějiny Evropy zpracovává profesor Zdeněk Neubauer ve své knize *O svatém Františku aneb zrození ducha novověku*, Praha: Malvern 2006.

4 Citováno podle filmu *Ježíš je normální!* (2008) slovenskočeské dokumentaristky Terezy Nvotové, který pojednává o Hnutí víry v ČR a na Slovensku.

duje i s učením amerického humanistického psychologa Abrahama Maslowa, které shrnul ve své slavné pyramidě: v základně pyramidy leží hmotné potřeby, a postupně přes potřeby sociální a intelektuální stoupáme až na vrchol pyramidy, kde leží potřeby spirituální. Ty ovšem Maslow nijak nepodceňoval, naopak se spiritualitou a její důležitostí pro život člověka vždy zabýval.

Zároveň je zcela zjevné, na mnoha příkladech z minulosti i současnosti, že duchovně silně ukotvený člověk se obejde bez materiálních statků, víceméně jakýchkoli. Stačí jet navštívit jogíny žijící zcela bez oblečení v jeskyních v Himálaji.

To, co se mi však zdá v této věci podstatné, je to, zda je rozhodnutí pro Paní Chudobu dobrovolné. Pokud je člověku chudoba vnucena (společenským systémem, okolnostmi), těžko se stane duchovní ctností. Chudoba jako duchovní cesta musí být svobodným rozhodnutím jedince.

Jako ideální pro většinu lidí (včetně sebe) vidím zlatou střední cestu. Paní Chudoba a Bohyně hojnosti nemusí v lidské duši bojovat, ale mohou si podat ruce. Není třeba zacházet do extrémů jako František na jedné straně a Hnutí víry na straně druhé. Chudoba i hojnost jsou projevem univerzálního Bož-

ství, které někdy někomu poskytuje hojnost, jiného jindy posílá na stezku poznávání chudoby. Věčná a všeprostupující přítomnost Boží se s láskou dívá na misku žebravého mnicha i na honosnou vilu, kde její obyvatel děkuje za své štěstí.

Jak v chudobě, tak i v hojnosti může být přítomen Bůh – chudoba ani hojnost nejsou samy o sobě hodnotou, ale jsou různými prostředky, jak se k Bohu přiblížit, nebo se mu naopak vzdálit. Vždy záleží na vnitřním postoji jednotlivého člověka, jak se svým bohatstvím nebo se svou chudobou nakládá.

Obecně spíše inklinuji k názoru, že cesta materiální chudoby je cesta vznešená a mocná, ale vyhrazená pouze malému počtu těch, kteří se k ní cítí upřímně povoláni. Naprostá většina lidí potřebuje k životu v tomto světě materiální zabezpečení, aby se nemuseli hmotnými starostmi trápit a mohli se věnovat duchovnímu rozvoji. Doufám, že jednou budu žít ve společenském systému, který tento prostý fakt bude chápat a naplňovat. Člověk by však na svém majetku neměl vnitřně lpět a měl by vždy vědět, že jde o dar Boží.

Myslím, že v unitářství mají spirituální rozměr chudoby i spirituální rozměr hojnosti své místo, oba ale ve svých lidských, realistických a pokorných formách.

Unitářská pouť – příležitost pro setkání v netradičním formátu

Kristýna Ledererová Kolajová

Na jednom z výukových setkání Unitářské akademie, bylo to na podzim roku 2018 v Lito-myšli, jsem v závěru své přednášky „Kulturní dědictví a unitářské přístupy k němu“ jako jeden z podnětů pro debatu studentů uvedla svůj úmyslně trochu provokativní, ale v jádru pravdivý pohled: V unitářství se společný vztah ke kulturnímu dědictví (vlastnímu i obecnému) vědomě příliš nepěstuje. V naší organizaci často naopak chybí i základní, všední a pro život člověka podle mého názoru nesmírně důležitý kontakt s unitářskou kulturní historií, který příslušníci tradičních církví mají například skrze sakrální památky, tedy kostely i jiné svatyně, sakrální výtvarné umění i třeba užité řemeslo. Studentům jsem položila otázku: „Je nám jako organizaci blízka úcta k památkám – a k našim vlastním památkám?“ Ptala jsem se i proto, že nikde neexistuje například soupis významných unitářských míst, ať už ve světě, nebo i našich, českých. A pokračovalo to: „Není vám líto, že nemáme například žádné unitářské poutě, když tradice duchovních poutí je po staletí účinný a dnes – i mimo organizované náboženství – opět hojně užívaný způsob praktikování a prohlubování osobní spirituality?“ Byla to tehdy hodně zajímavá debata a ve mně zůstala potřeba se tomuto tématu občas věnovat. I proto mapujeme například významné světové sbory i jiná místa, kterými prošly unitářské dějiny, prostřednictvím videodokumentů pro Akademii, zkoušíme projekt vlastní naučné stezky a v debatách na úrovni vedení naší obce se pravidelně objevovala i myšlenka nějaké pouti.

První jasný tvar jí dal již před covidem, v roce 2019, náš duchovní Petr Samojský, který navrhl vícedenní pěší putování z „Karlovy“ do Radomyšle. To mne osobně okamžitě nadchlo, ovšem chtěli jsme nejprve celou trasu cvičně projít, abychom věděli lépe, do čeho

Po krátkém úvodním duchovním minishromáždění zahajujeme pouť v Karlově ulici před Unitarií
(Všechny fotografie archiv OŠS.)

přizveme další poutníky. Namísto toho se objevil covid a umělé přerušování většiny klasických projektů. Myšlenka ale nezapadla, jen se oddálila. V souvislosti s diskusemi vedení OŠS, jak oslavit sté výročí naší společnosti, pak znovu přišla, jak se říká, na pořad dne. Jen bylo jasné, že vyzkoušet už ji nestihneme (i proto, že to znamená další dny dovolené, kterou kvůli dalším unitářským volnočasovým aktivitám už není kde brát), a pokud ji máme uskutečnit, tak rovnou „naostro“.

Jelikož krajinu, které se to týká, v naší obci poměrně známe, dovolili jsme si akci veřejně otevřít i bez zkoušky a v první červnové dekádě, den po Čapkových narozeninách, jsme vyrazili. Po vzoru opravdu tradičních českých lidových náboženských poutí, popsaných krásně třeba v knihách Jana Čepa, jsme chtěli alespoň části poutníků umožnit spát pod širým nebem. Pro ostatní jsme trasu přizpůsobili zařazením zastávek na přespání v penzionech či ubytovnách. Nechyběl nám ani typický atribut tradičních poutí, gonfalon jako procesní prapor, vyrobený přímo pro tuto příležitost. Co chybělo, byla větší účast (celkem se alespoň nějaké etapy cesty zúčastnilo devět poutníků a přísně vzato: kompletně celou jsem ji ušla jen já), ale vcelku rozumím těm váhavým, byť zaujatým a zvědavým, kterých bylo dost, že chtěli počkat, co to s námi „udělá“.

Pouť jsme záměrně vedli po turisticky značených trasách. Mohli jsme to udělat i díky tomu, že zejména první polovina celé cesty vedla místy, která patří k nejstarším značeným z počátku rozvoje turistiky v našich zemích

(první trasy zde byly již před rokem 1900) a je dodnes protkaná velmi hustou a kvalitní sítí značení. Přiznám se, že sama jsem hodně váhala, zda první úsek, vedoucí téměř dvacet kilometrů širší Prahou, nezkusit překonat veřejnou dopravou. Ne kvůli zkrácení nebo urychlení cesty, ale kvůli tomu, že zrovna tato část není příliš poetická. Nakonec jsme k tomu přistoupili poctivě a vše opravdu šli pěšky. Mé obavy se sice potvrdily, opravdu to byl nejnejpříjemnější a několik kilometrů i málo bezpečný úsek, ale dobrá zpráva je, že příště lze volit sice o několik kilometrů delší, nicméně malebnější a bezpečnější variantu po druhém břehu Vltavy.

A když už jsem u logistiky celé akce, doplním i jednotlivé denní úseky. První den jsme došli z „Karlovky“ do centra Dobřichovic (27 kilometrů) a spali na klidném, dost skrytém místě u řeky. Druhý den jsme z Dobřichovic přes Skalku došli až k Hluboši, celkem 38 kilometrů. Třetí den jsme pokračovali přes Příbram a došli až těsně k Březnici, 30 kilometrů. Ve čtvrtém dni jsme končili u Sedlice, 31 kilometrů, a na poslední úsek, pátý den, nám tak zbývalo „jen“ zhruba jedenáct nebo dvanáct kilometrů do Radomyšle. Došli jsme tam oproti plánu již výrazně před polednem, a to jsme ten den opravdu nespěchali.

Dvě noci ze čtyř noclehů přšelo (když nepočítám droboulinké mrholení hned první noc) a kromě toho nám bez přestávky propřehla i větší polovina čtvrtého dne, nicméně zbrzdit nebo zastavit nás to nemohlo. Onen čtvrtý den jsme jen poněkud upravili trasu a šli větší kus po silnici/cyklostezce, protože

Ráno, druhý den pouti. V Dobřichovicích na mostě přes Berounku pěkně profukuje a náš prapor je nepřehlédnutelný.

Nedělní Květinová slavnost na Skalce.

jinak měla naše cesta vést terénem, který se už na rozbřesku po nočním vytrvalém dešti měnil v bahenní stezku. Samotný déšť ale tolik nevadil (ovšem mluvím raději jen za sebe, vlastně mám ráda deštivý pohled na svět).

Ještě bych měla dodat, že ačkoli v podstatě znám všechny výraznější body na cestě i některé její úseky, přesto mě asi tak pět částí putování po dosud nepoznaných místech okouzlo. A hodně jsem si užila i kontinuální sledování proměny krajiny: od městské a parkové přes chatařsko-chalupářskou (bývalé trampské osady od Řevnick Dobřichovicím), ještě komponovanou (ke Skalce), ale i divo-

čejší (jediný úsek cesty, který by s přimhouřeným okem snesl označení divočina, je brdský hřeben pár kilometrů za Skalkou do několika kilometrů před Hluboš), po až malebnou, tradičně venkovskou, která vlastně začíná kousek za Příbramí a táhne se až do Radomyšle, jen s proměnou středočeské na jihočeskou. Ta proměna je zde dost výrazně znát – myslím i pro člověka, který se charakteru lidové architektury a krajiny hlouběji nevěnuje.

Nejkrásnější zastavení pro mne byla:

- „Sochořadí“ před Dobřichovicemi. Krásné a pro pěší poutníky velmi přívětivé lidské dotvoření rovinky těsně před městečkem ve směru od Karlíku. Z trošku monotónní aleje tu vznikl prostor, kde se člověk nenudí; naopak se kochá, baví, občas zvažní, zamyslí se nebo zasní, občas se hlasitě směje. A užívá si každý krok. Za mne moc podárečné dílo v délce zhruba půl kilometru.
- Skalka. To asi není překvapivé, my jsme zde ale navíc měli svou Květinovou slavnost, trošku stranou od hlavní komunikační osy – křížové cesty –, pod starými akáty, z nichž se na nás při sebemenším závanu větříku sypaly záplavy drobných bílých květů. Seděli jsme v rozvolněném kruhu v trávě, uprostřed menší kruh složený z nalezené působivé svatební girlandy a květů, které

Třetí den, polní cesta od Aleje svobody u Památníku Vojna směrem na Březnici.

jsme si cestou našli a přinesli jako osobní vklady na Květinovou. Petr, duchovní, občas mluvil, občas mlčel, a byl to moc hezký, pomalu plynoucí čas s úplně jiným charakterem, než Květinové mívají. Připomínal mi spíš meditační spočinutí ve staré zahradě se starými přáteli, kdy vlastně není třeba mluvit, ale pokud slovo zazní, je přesné. Za mne úžasný zážitek.

- „Hobití místo“ těsně pod linií brdského hřebenu, které se otevřelo znenáhla, jako Roklinka. Vysoko nad zem vyběhlé kořeny zdejších buků i všechny kameny, kterých tu bylo, jako když obří děti zapomenou posbírat zpět do pytlíku kuličky, s nimiž si právě dohrály, byly do výše tak tři čtvrtě metru hustě porostlé mechem.
- Alej svobody u Památníku Vojna. Jedenáct lip a osmdesát devět javorů od Příbrami směrem do Zavržic, vloni čerstvě vysazených, nesoucích neformální dřevěné štítky se jmény a vzkazy svých donátorů. Alej by ovšem nebyla tak působivá bez vsazení do okolní krajiny hájků, tradiční polní cesty a zvlněných obilných polí, mezi nimiž jsme procházeli zrovna v době, kdy měly mléčně zakalenou tmavě zelenkavou barvu, akcentovanou chrpami a vlčími máky. Slunečním svitem živená a trávou chundelatá cesta svým vzhledem stírala rozdíl mezi tím, jestli po ní jdete dnes, nebo v čase o sto let dříve – v době, kdy tahle čapkovská geografická spojnice Radomyšle a Prahy symbolicky pečtila zrod českého unitářství.
- Odlehlé místo na kraji smrkového lesa u kapličky sv. Josefa s výhledem na blízkou Březnici. Potvrzuje, že naši předkové, aniž by to museli být řemesla znalí architekti, měli velký smysl pro proporční vyváženost krajinné kompozice a velkou pokoru k samotnému místu, do něhož svým drobným dílkem vstupovali. Když u téhle kapličky sedíte, můžete i dnes bytostně pocítit poděkování směrem k božímu řádu, které tato stavba měla vyjádřit.
- Vstup od severu do obrazu krajiny před Škvořeticemi s výraznou kaplí Proměnění Páně na vrchu Křesovci nad nimi. Vzhle-

Kaplička sv. Josefa na Vinici (nad Březnicí), postavená v roce 1908 a v letech 2008 až 2010 opravená. Na sklonku třetího dne pouti, krásné místo pro spočinutí i nocleh.

dem mi ohromně připomněla obyčejnou kopcovitou krajinu Toskánska, sem tam členěnou vertikálami topolů a cypřišů.

- Úsek cesty mezi Sedlicí a Radomyšlí. Boží opus bonum, dobré dílo. Uměřené, přívětivé k člověku. Laskavá náruč přírody propojené s lidskou kultivací, která ještě nezažila radikální nápor postmoderny a naštěstí dosud neztratila tradiční charakter. Místo, které vybízelo natrhat bohatou kyticí polního kvítí pro N. F. Čapka. (Což jsme také udělali.) Tady jsem si představovala, že jdu třeba s Květou Adamovičovou (protože tady by se jí šlo lehce) a nechám si vyprávět, jaký Čapek byl. A ty její vzpomínky z raného dětství by byly skvěle dokreslované blízkým i vzdáleným horizontem, kterým jistě Čapek sám, v útlém věku, v jakém byla Květa, když se s ním osobně setkávala, nesčetněkrát prošel.

Pro mne osobně prožívání krajiny a lidského účastenství v ní se spiritualitou hluboce souvisí, tedy se zpětně omlouvám všem, kteří

Pátý den pouti, Pilský rybník za Sedlicí. Nezvykle souměrný.

čekali spíš duchovní sdílení než plenérové popisy. Pokusím se však i o tohle, byť o duchovní esenci se mi píše hůř:

Byla to příležitost intenzivně být spolu.

Byla to příležitost intenzivně být sám.

Příležitost vnímat krajinu jinak – jako živoucí lidský prostor, jenž dokáže propojovat v čase. Tedy netypická příležitost toulat

se stoletím a ještě hlouběji v dějinách, ale zejména tím posledním stoletím.

Byl to mimořádný sváteční čas, dost dlouhý, takže jsme mu stihli dát i jeho vlastní všednost a pravidelné rituály.

Moje vlastní očekávání předem byla velká, hodně jsem se na ten projekt těšila. Zažila jsem předtím třeba i velmi tradiční několika-

Závěr cesty ze Sedlice k Radomyšli.

denní křesťanskou pouť v horách rumunské Bukoviny, kde jsme byli jediní cizí a z níž si stále životem nesu mnoho. A podvědomě (a naivně, ovšem) jsem čekala vlastně něco podobného. Výsledný prožitek z pouti mne ovšem v mnoha ohledech hodně překvapil. Třeba už tím, že z mé perspektivy vnímání tradiční v žádném ohledu nebyl. Jiné by to bylo, kdyby se jí účastnilo více lidí, protože ty chvíle, kdy se nás sešlo třeba osm, dávaly zřetelněji unitářský charakter jinak z mého pohledu spíš individuálnímu duchovnímu putování.

Bylo to putování velmi bohaté na velmi prosté zážitky, které ale člověku utkví.

A najednou jsme byli na autobusové zastávce v Radomyšli (poutnický prapor srolovaný do nenápadného doplňku na batohu), stejně jako po každém běžném vandru. Ovšem výrazně ohmatanější vázané vydání Thoreauovy *Chůze*, z něhož jsme

si čtyřikrát každý den (téměř) pravidelně na zastávkách předčítali úryvky, vylišaný stvol z Květinové slavnosti a drobný zápisníček s průběžnými poznámkami dávaly společně najevo, že obyčejný vandr to nebyl.

Samozřejmě jsme od počátku debatovali i o tom, zda tato pouť u příležitosti výročí sta let českého unitářství zůstane jedinečným projektem, nebo zda ji s nějakou pravidelností (třeba co dva, tři roky), případně nepravidelností (pouze v letech nějakých významnějších událostí) chceme opakovat. Takhle otázka zůstává otevřená. Pokud bychom však pouť kdykoli organizovali znovu, rádi bychom otočili její směr (z Radomyšle do Prahy), možná ji rozšířili o jeden den, aby se pro případné zájemce lépe hledaly noclehy ve větších obcích či městečkách po cestě, a určitě bychom ji chtěli propojit nejen s Květinovou slavností, ale každé dopoledne v jejím rámci uspořádat třeba půlhodinové

Kytice z pouti pro N. F. Čapka.

duchovní shromáždění tematicky svázané s poutí. Také by určitě bylo dobré doplnit (i za cenu určitého prodloužení trasy) víc obecných kulturně-historických cílů. My jsme tímto způsobem trochu akcentovali třeba ono „sochořadí“ (ale zrovna s ním by šlo krásně pracovat mnohem intenzivněji), díky Petru Chrdlemu dobřichovické vily, výrazněji pak Skalku a Březnici, ale jistě by stálo za to věnovat pozornost i Svaté Hoře, Památníku Vojna, případně také různým kaplím a pout-

ním kostelům, ale třeba i studánkám a pramenům na trase.

Každopádně až zase za rok bude na Unitářské akademii na stejném modulu příležitost mluvit o vztahu unitářství a kulturního dědictví, moc se těším na to, jakými novými směry se můžeme tentokrát se studenty v našich debatách ubírat a třeba i někoho inspirovat k pokračování v téhle právě zrozené nové formě unitářského setkávání a pospolitého pobývání v naší tradici.

Konečné zastavení. Historické náměstí v Radomyšli.

Unitářský tábor šamanů

Kristýna Ledererová Kolajová

Letos v červenci jsme vyrazili na čtrnáctidenní táborový pobyt s unitářskými dětmi i některými dětmi našich příznivců již potřetí. Protože nejsme oddíl, ale jen volné sdružení malých a mladých unitářů (někteří se v lepším případě znají a párkrát se během roku na různých unitářských akcích setkají, ale jiní účastníci s námi bývají poprvé), není možné pořádat klasický tábor, jenž bychom si sami postavili. Nejsme na to dostatečně sebraná, společně rostlá parta. Pronajmeme si proto vždy nějaký objekt. Tentokrát jsme našli faru v Domaslavi v západních Čechách. Je to místo s nesmírně silnou pozitivní atmosférou, asi i proto, že se o ni již mnoho let svépomocí stará spolek Domaslav, a nadšení pro společný dobrovolnický projekt i spousta již udělané práce z toho je znát.

Unitářské děti mi vlastně dávají mnohem víc než dospělí – upřímnou ochotu utvořit tým. (Všechny fotografie archiv KLK.)

Tábor tentokrát probíhal od 9. do 21. července, ovšem tematicky ukotvený byl již deset měsíců předem. Projekt Rok šamanů pro unitářské děti a mládež jsme totiž v naší obci začali v polovině září loňského roku a třeba celá velmi úspěšná charitativní akce, kterou děti plně připravily a samy zajišťovaly na loňském Sdílení světla, byla jeho součástí. Nutno podotknout, že projekt sice financuje a organizuje OŠS, ale otevíráme ho pravidelně dětem a mladým ze všech obcí napříč NSČU. Je nám jasné, že jen málokterá obec se rozhodne věnovat desetitisíce korun a stovky hodin dobrovolnického času (u projektu, o němž

je řeč, je to mezi pěti až šesti sty hodinami ročně) na práci s těmi několika dětmi, které v lepším případě ve svých řadách jako členy má. Proto chci i takto veřejně poděkovat vedení OŠS, které má pro tyto aktivity pochopení a kontinuálně je podporuje ze svých zdrojů bez ohledu na to, zda z nich profituje její členská základna nebo jiné obce.

Letos se tábora účastnilo celkem patnáct šamanek a šamanů ve věku tři až čtrnáct let, hoši i dívky, z toho deset po celé dva týdny a pět na nějakou zkrácenou dobu. Letní pobyty záměrně otevíráme účastníkům poměrně širokého věkového rozpětí, i když to samo-

zřejmě značně komplikuje přípravy i péči o program a náročnost koordinace celého pobytu. Přidanou hodnotou nám ovšem je, že vytváříme přesně takové prostředí, které unitářství vytvářet a podporovat má: takové, aby v něm každý měl místo a cítil se vítán, bez ohledu na to, že jsou mu třeba teprve tři roky. Je to pochopitelně prostor pro vznik mnoha nedorozumění a nesouladů, ale zároveň výborná příležitost pro každého z nás učit se respektu k malým, slabším, ale i těm silnějším – i malí si musí občas uvědomit, že nejsou středobodem světa a že i větší občas potřebují stejnou pozornost a péči. A funguje to!

Během tábora jsme měli dvě družiny, Větrné orly a Poutníky po hvězdách, a v každé bylo zastoupené celé věkové spektrum účastníků. Většina aktivit probíhala na družinové úrovni, pro některé ovšem bylo třeba dělení do dvojic (pak jsme se opět snažili držet zásady, aby velký byl s malým). V podstatě jen při naší osvědčené formě rozcvíček, při tvůr-

čích blocích a sebepoznávacích či sdílecích programech pracovali účastníci každý sám za sebe. Bodování bylo individuální, ovšem získané body jsme každý večer přepočítali předem daným koeficientem na „cihličky“. To jsem se nepřepsala, jednotlivci opravdu namísto bodů do táborového bodování dostávali denně nový stavební materiál, minicihly a jiné tvary pálené z opravdové hlíny, jen zmenšené v měřítku cca 1 : 10. Z těchto cihlíček měla každá družina za úkol postavit na překližkové desce 40 × 60 cm do konce tábora svou vlastní šamanskou osadu. Neměli k tomu žádná předem daná pravidla ani omezení a směli používat i přírodní materiály, které si najdou, jako doplňky staviva. Cihličky spojovali maltou, výjimečně byla povolena tavná pistole.

Tohle byla myslím dobrá volba. Nejenže odpadlo napjaté sledování postupu bodů, ale zároveň přibýlo mnoho hodin tvůrčí zábavy. Každý večer po uzavření dne se družiny na půl hodiny až hodinu sesedly ke svým deskám

Letos se tábora účastnilo celkem patnáct šamaneček a šamanů ve věku tři až čtrnáct let, hoši i dívky.

a společně debatovaly, plánovaly, rozměřovaly, zkoušely na sucho, míchaly maltu a stavěly. Hravým způsobem jsme tak dosáhli věrné simulace toho, že není ani tolik důležitý osobní zisk kohokoli z nás, jako teprve týmová práce, v níž se naše schopnosti, vlohy a vklady uplatní společně.

Další inovací oproti předchozím táborům byla šamanská krabička díky, do které mohl kdokoli během dne anonymně vložit neomezený počet poděkování komukoliv z tábora za nějakou konkrétní věc. Večer jsem všechna poděkování z krabičky přečetla, vyprázdnila ji a druhý den jsme ji plnili znovu. Někdy bylo poděkování třeba patnáct dvacet, jindy i dvojnásobek. Před zhasnutím kalicha jsme si tak pravidelně mohli připomenout celý den z hlediska vděčnosti, což hezky posilovalo vzájemné vztahy a pocit sounáležitosti.

Konkrétní program jednotlivých dní nemá smysl na tomto místě popisovat, protože z kaž-

dého našeho tábora zveřejňujeme na webových stránkách Unitářské akademie, která je partnerem tohoto projektu, podrobný deník a rozsáhlé fotoalbum (pro zájemce: pravé menu hlavní stránky, kolonka Konalo se).

Co se týče vyznění celé akce, pohled dospělých unitářů, kteří se nějakým způsobem zapojili, se různí. Setkala jsem se s názory, že tábor je málo unitářský a že si děti stejně vlastně moc z našeho étosu neodnáší. Dovolím si nesouhlasit. Nejspíš namítnete, že jsem do celé přípravy a realizace až příliš ponořená a že mám tím pádem tendence vidět věci růžověji. To je určitě možné. Nicméně zároveň právě proto, že jsem byla po celou dobu přítomna vlastně všemu, třeba i usínání jednotlivých šamanů, troufám si tvrdit, že mám trochu větší vhled i do toho, co se děje jinde než veřejně, navenek. A tam mimoděk často slyším ve správném kontextu použitá slova dospělých, o nichž jsme si původně mysleli, že byla vyslovena do ne-

Unitářství v dětech zanechá stopu. A to není málo.

pozorné skupinky. Čtu je v dětských denících, odráží se v neveřejně sdílených předsevzetích (každý jsme si dávali ráno co ráno jedno předsevzetí), jejich odraz nacházím v krabičce díků, objevují je v přípravách na oficiální vystoupení u ohně a podobně. A ještě si pamatuji ze svého vlastního dětství, že to, co mne v podobném věku duchovně formovalo, nebyla ta jediná věta pronesená u slavnostního ohně, ale právě hodiny příprav, cizelování, a vzápětí znejišťování pod vlivem zajímavých názorů kamarádů, nové formulování – to všechno, co se nakonec do té jedné věty vlastně vůbec nevejde. A tady to vnímám přesně tak: nehlouběji z naprosto neformálních chvil, kdy třeba dvě hodiny řežeme dřevo a stavíme hranici na večer a já je nenápadně podněcuji, že si měli něco připravit a že teď je vhodná chvíle se o tom bavit. Mám VIP možnosti dozvědět se často i to, co je za zrcadlem – pokud použiji metaforický obraz z mé oblíbené knihy.

V tomto mi, musím říct, naše unitářské děti vlastně dávají mnohem víc než dospělí – sice roztěkanost, sice dětinské šarvátky, ale zároveň upřímnou ochotu utvořit tým. A pracovat teď a tady naprosto zaujatě jen pro něj. A i když se to na tom či onom programu úplně nepovede, ochotu zkusit to znovu. A když se to povede, ochotu svou radost bezprostředně sdílet, prožít. Ano, dost možná to samy vůbec nedokážou pojmenovat. Dost možná vnímají jen každé desáté slovo z teoretizujících úvodů a možná je ty teoretické vstupy, vzdělávací a zasazující věci do kontextu, nudí. Co na tom, když pak v praxi předvedou, že si je nějakým způsobem osvojily?

Upřímně: nevím, zda z těchto šamanů vyrostou příští vůdci NSČU, i když by si to člověk už kvůli vložené energii moc přál. Ale statistiky jsou jasné – spíše ne. Nicméně si troufám tvrdit, že v nich unitářství zanechá stopu. A to není z mého osobního pohledu málo.

Naši Ukrajinci

Kristýna Ledererová Kolajová

Od počátku napadení a okupace Ukrajiny ruskou armádou se NSČU snaží podle svých možností pomáhat jak obyvatelům válkou sužované země, kteří zůstali na Ukrajině, tak uprchlíkům.

Jedním z prvních počínů, takových, co mohly následovat velmi rychle po vypuknutí války, byly finanční dary řádově v desítkách tisíc korun přes několik humanitárních organizací i velvyslanectví Ukrajiny. Celkem jsme v rámci darů obcí, daru NSČU z rozpočtu ústředí, darů jednotlivců přes transparentní účet NSČU a výtěžku naší charitativní akce uspořádané u příležitosti výročí českého unitářství věnovali více než sto tisíc korun.

Dalším typem pomoci, do níž se NSČU skrze aktivity ústředí zapojila, je poskytování ubytování: od dubna tohoto roku v jednom z dosud nerekonstruovaných bytů v Anenské 5 bydlí společně dvě ukrajinské rodiny s dětmi – jedno se dokonce narodilo pár týdnů po tom, co se k nám maminka přestěhovala. Ubytovaní samozřejmě zatím poskytujeme zdarma; tento smluvní vztah máme do konce dubna příštího roku.

Skupinová psychoterapie pro ukrajinské ženy a děti vedená Gannou Karlovou v KC Unitaria.

(Foto L. Hrabánková; NSČU má svolení klientek fotografii uveřejnit.)

Jedna z lekcí češtiny pro ukrajinské uprchlíky vedená Lucií Šárovou v KC Unitaria. (Foto KLK.)

Třetím způsobem, kterým se snažíme pomáhat, je zaměření části služeb našeho Komunitního centra Unitaria právě na pomoc ukrajinským uprchlíkům, především ženám a dětem. V současné době, přesněji řečeno od poloviny června, jsme schopni dvakrát týdně, v úterý a ve čtvrtek, zajišťovat dva programy, které jsou podle našeho názoru velmi důležité pro proces aktivního zapojení se uprchlíků do společnosti i ekonomiky naší země, a to je výuka češtiny a služby psychologa, zaměřené především na práci s dětmi a mládeží s posttraumatickým syndromem. Celkem jsou to čtyři hodiny výuky češtiny a další čtyři hodiny terapeutické práce týdně.

Sama naše psycholožka Ganna Karlová pochází z Dnipra, přímého cíle ruského útoku, a v České republice již získala nostrifikaci svého vzdělání. Její práce není v žádném ohledu lehká, protože většina ukrajinské společnosti zatím nevnímá jako normální, běžnou součást

života vyhledat v těžkých chvílích odbornou psychologickou nebo psychoterapeutickou pomoc (navíc v cizí zemi je to ještě složitější), a co hůře, je velmi obezřetná k tomu poskytovat ji dětem. Přitom tato sociální vrstva, děti, jsou válkou zasaženy zpravidla drastičtěji než dospělí – tím, jakých brutalit byly svědky, odloučením od domova, rodin, zázemí, mnohdy i ztrátou nejbližších osob. A podle názorů odborníků je pro vyrovnání se s posttraumatickým stresovým syndromem zásadní začít s procesem psychoterapie co nejdříve, nejpozději do dvou tří měsíců po prožitku či prožitcích, které tuto stresovou poruchu vyvolaly. Děti navíc často trpí tím, že dospělí o jejich neštěstí nemluví, aby dítě snadněji zapomnělo.

Ganně se daří takovéto jednotlivce v ukrajinské utečenecké komunitě vyhledávat a nabízet pomoc, i když samozřejmě jde o velmi malé procento potřebných. I tak jsme přesvědčení,

že její práce má obrovský smysl. Její terapie v KC Unitaria navštíví v průměru deset klientů týdně. Navíc sama nabídla, a KC jí k tomu rádo poskytlo prostory, že bude vyučovat angličtinu pro ukrajinské psychology z řad uprchlíků, které sdružuje AMIGA, dobrovolnická organizace zabývající se integrací migrantů. To je tedy třetí program z této oblasti, který zajišťujeme od srpna.

Kurzy češtiny jsou o něco veselejší záležitostí, také díky lektorce Lucii Šárové, ženě s obrovským charismatem, která se svým žákům věnuje i ve volném čase, pořádá pro ně výlety do přírody a za českými památkami, zkrátka rozhodně jim dává mnohem víc, než musí, a na jejich pokrocích ve výuce to je opravdu znát. Skupina ukrajinských babiček, žen i mládeže, co chodí na její hodiny do KC, ji zbožňuje. Když jsem byla vyfotit studenty pro účely tohoto článku, zrovna měli před sebou velmi důležitou chvíli – právě začínali v češtině číst každý svůj první text napsaný česky! Kurzy češtiny u nás navštěvuje skupina necelých padesáti žáků, průměrná účast na hodině bývá mezi dvaceti až dvaceti pěti studenty.

Nutno podotknout, že takového rozsahu programů pro uprchlíky v KC Unitaria bychom zdaleka nebyli schopni bez pomoci našich amerických přátel. Díky aktivním jednáním vedeným od počátku války na Ukrajině mezi předsedkyní ÚSS NSČU a Alicií Fordeovou, ředitelkou mezinárodní kanceláře UUA, kdy my jsme americkou stranu průběžně informovali o našich aktivitách i záměrech pomoci, na něž zatím nemáme finanční zdroje, nabídla americká strana možnost finanční spoluúčasti na nějakém konkrétním projektu. Ústředí NSČU ho tedy zpracovalo, přeložilo, poslalo a UUA uspořádala sbírku, která vynesla cca 3 500 dolarů. Její výtěžek pak obratem převedla na účet NSČU. Proto jsme nyní schopni platit našim lektorům a společným přispěním, které přesahuje politické hranice, pomáhat účinně tam, kde je to lidsky třeba.

Všem, kteří jsou do tohoto projektu po celou dobu zapojeni, obecně UUA, jmenovitě pak Alicii Fordeové, Robu Kippovi, Lucii Hrabánkové, Ganně Karlové i Lucii Šárové moc děkuji za jejich práci, bez které bychom jej nemohli uskutečňovat!

Kouzlo pohlednice

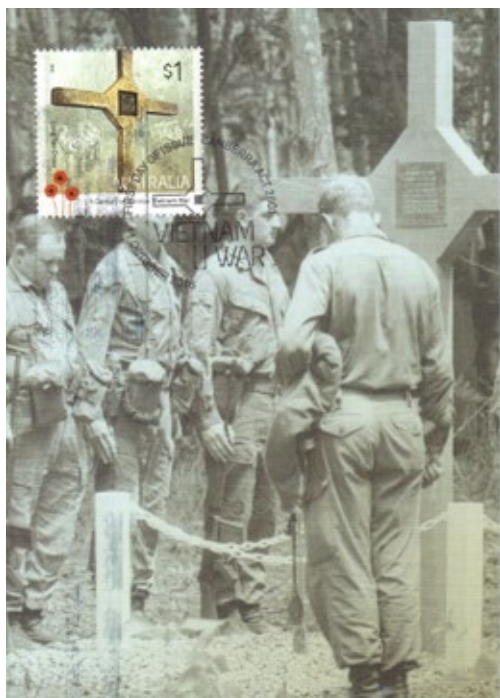
Tomáš Herajt

Vzpomínáte si na tu dobu? Významné události roku bývaly předznamenány překvapením v podobě pohlednice, korespondenčního lístku nebo dopisu v poštovní schránce. Ať už to byly Vánoce, Velikonoce, narozeniny či jmeniny, nebo připomínka toho, že naši blízcí si užívají zasloužené dovolené. Taková pohlednice kolovala rodinou. Byl čten její obsah a radovali jsme se také z její výtvarné stránky. Podobnou slavnostní chvílí bylo také psaní pohledů. Cesta na výlet, dovolenou nebo významné svátky se neobešly bez toho, aniž bychom se ve shonu chvíli nezastavili, nevybrali ten správný motiv pro našeho adresáta a vlastní rukou mu nevěnovali krátký pozdrav a vzpomínku. Snad každý vzpomíná na svůj první pohled posílaný rodičům ze školního výletu: „Je tu hezky, vaří dobře.“ Dodnes je v mnohých rodinách uchováván mezi fotografiemi a rodinnými dokumenty. Pohlednice radost dávala v obou směrech. Obsahuje cosi magického, co může rozzářit náš den.

Silvestr roku 1999 nás (s obavami z jevu Y2K) přenesl do nového tisíciletí, které se nese ve znamení digitalizace, urychlování a zhušťování komunikace. Zkratky a emotikony se pomalu a jistě z krátkých textových zpráv

přenášejí do absolventských prací. Elektronická pošta se stala zcela běžnou a nezbytnou součástí našich životů. Komunikační platformy vyřeší spousty problémů. Esemeskou si objednáte oběd nebo se rozejdete s partnerem. Velké množství komunikace se vejde do sto šedesáti znaků, s výhodným tarifem zcela zdarma. Výtvarná hodnota žádná, historická hodnota nulová a duchovní a emoční rozměr značně pochybný. Naše poštovní schránky zaplavily letáky. Kam se podělo kouzlo pohlednic? A zmizelo úplně?

Kdysi jsem se registroval ve společnosti International Pen Friends.¹ Společnost (s tradicí od roku 1967) sídlila v Irsku a za poplatek jste získali šestnáct adres lidí z vámi preferované destinace, kteří odpovídali vašemu věku, zájmům atd. Poměrně dlouho jsem si tak dopisoval s Misuzu z Japonska, Annou z Finska nebo Jacintou z Austrálie, psal jsem si s klukem z Litvy, dívkou z Papuy Nové Guiney a na další si už ani nevzpomínám. Mělo to své kouzlo, ale později postupně všichni přešli na elektronickou poštu, kouzlo se vytratilo a chuť psát taky. Po delší době jsem našel tyto své staré dopisy a zastesklo se mi po vůni pohlednic a dopisního papíru, chuti známkového lepidla a vzteku nad tím, když

Pohlednice z Austrálie podle preferencí uživatele.
(Všechny fotografie z archivu Tomáše Herajta.)

¹ www.ipfworld.com

Pisatel píše o sobě a své zemi, o svém dni, své náladě. Psát lze cokoli.

v čistopise dopisu či pohlednice uděláte v poslední větě chybu a začínáte znova, aby to přece nějak vypadalo. Náhoda tomu chtěla, že jsem objevil podobný projekt. Jmenuje se „postcrossing“ a spočívá ve vzájemné výměně pohlednic mezi lidmi, kteří se vůbec neznají. Oproti IPF má několik výhod. Je zdarma. Od IPF jsem dostal šestnáct adres, ale z těch mi zhruba polovina na můj první dopis ani neodepsala. „Postcrossing“ vám garantuje, že svou očekávanou zásilku dostanete. A jak to funguje? Na příslušných internetových stránkách se zaregistrujete. Registrace je zdarma. Vyplníte svůj profil. Co o sobě a svých preferencích uvedete, je čistě na vás. A pak nastává ta očekávaná chvíle. Po registraci máte možnost losovat si svých prvních pět adresátů. Vylosujete si adresáta. Podíváte se na jeho profil, na kterém se ideálně dočtete, odkud je, co dělá, co ho zajímá, jaké pohlednice preferuje. Pokud je zodpovědný a své pohlednice skenuje, můžete se podívat, jaké už z vaší země obdržel.

A pak přichází druhá očekávaná chvíle. Vybráte „Tu Správnou Pohlednici“. Píšete adresu a vymyslíte text. Nesmíte zapomenout zapsat na pohlednici její identifikační číslo. A pak už jen stačí nalepit známku nebo zajít na poštu a čekat. Až adresát obdrží vaši pohlednici, podle identifikačního čísla ji zaeviduje a v rámci toho vám může poslat poděkování, které vám systém pošle na e-mailovou adresu. Jakmile máte zaregistrovanou odeslanou pohlednici, sami se dostáváte do slosování. To znamená, že za každou odeslanou pohlednici máte jednu doručenu jistou. A teď jen čekáte, kdo z celého světa si vybere právě vás.

Z obvyklého posílání pohlednice se tak může stát zajímavý okamžik. Napětí při losování, výběr pohlednice podle profilu, zamýšlení se nad textem, čekání na doručení a poděkování za doručanou pohlednici. Na druhé straně je radost z přijaté pohlednice. Když se nad tím zamyslím, celý projekt mě přinutil v dnešní hektické době se na chvíli zastavit a věnovat svůj čas a drobné úsilí

Ne vždy se pisatel
trefí do vkusu
adresáta. Na druhou
stranu, výtvarné
pojetí odráží
vkus a mentalitu
odesílatele
(pohlednice
z Hongkongu).

někomu cizímu, koho mi náhodně přidělí systém. Občas dám pohlednici do obálky a přibalím malý dárek, sáček s čajem, cukr, jízdenku hromadné dopravy, magnetku nebo několik starých poštovních známek. Reakce bývají milé a potěšující. Na druhé straně, když mi pohlednice přijde, přečtu si ji, prohlédnu a přemýšlím o člověku, který mi ji poslal. Na textu a výzdobě je vidět čas, který mi ten člověk dal, a jeho snaha udělat můj den krásnější. Potom pohlednici zaregistruji a mi-

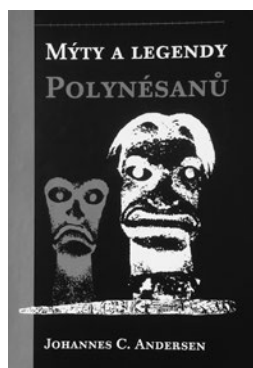
lému neznámému, či neznámé, poděkuji. Pak teprve vidím jeho profil. Posílání pohlednic tak může mít i hlubší význam. A co to udělalo se mnou? Už zase posílám pohlednice z dovolených, výletů, k výročím a svátkům. A věřte mi, dělám tím svým blízkým obrovskou radost. Člověk by nečekal, co všechno může znamenat taková obyčejná pohlednice. A že se díky projektu „postcrossing“ dají uzavřít i zájímavá přátelství na dálku? O tom někdy příště.

Zprávy z unitářské knihovny v Praze

Třináctý díl

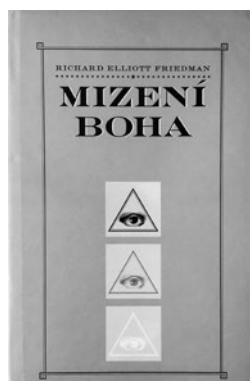
Bohdan Chlíbec

Nové knihy z oblasti religionistiky:

Andersen, Johannes C.,
Mýty a legendy Polynésanů.
Překl. Lenka Máchová.
Praha 2000, 383 s.

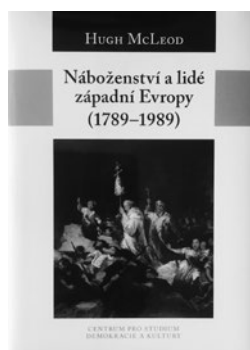
(Všechny fotografie jsou z archivu knihovny NSČU.)

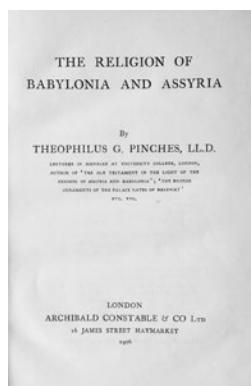
Friedman, Richard Elliott,
Mizení Boha.
Překl. Jiří Rambousek.
Praha 1999, 332 s.

Küng, Hans,
Po stopách světových náboženství.
Překl. Eva Lajkepová a Pavel Kolmačka.
Brno 2006, 306 s.

McLeod, Hugh,
Náboženství a lidé západní Evropy (1789–1989).
Překl. Tomáš Suchomel.
Brno 2007, 215 s.

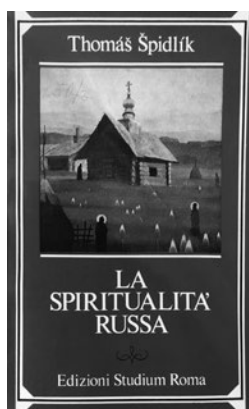
Pinches, Theophilus G.,
The Religion of Babylonia and Assyria.
London 1906, 124 s.

Putna, Martin C.,
Obrazy z kulturních dějin americké religiozity.
Praha 2010, 333 s.

Rémond, René,
Náboženství a společnost v Evropě.
Překl. Anna Hánová.
Praha 2003, 273 s.

Špidlík, Tomáš,
La spiritualità russa.
Roma 1981, 174 s.

Tomáš, Eduard,
Tajné nauky Tibetu.
Praha 2000, 198 s.

Vries, Josef de,
Warum Religion?: Die natürlichen Grundlagen des Gottesglaubens.
Berlin 1958, 110 s.

Myslím, že náhody neexistují

Rozhovor s Lucií Hrabánkovou, členkou OŠS a tajemnicí NSČU

Lucie Hrabánková
je členkou OŠS
a tajemnicí NSČU.
(Všechny fotografie
jsou z archivu Lucie
Hrabánkové.)

Jak ses stala unitářkou?

K unitářům jsem se dostala náhodou – i když nevím, jestli „náhodou“ je to správné slovo, protože si myslím, že náhody neexistují. Přišla jsem na pracovní pohovor na místo tajemnice, na inzerát, který jsem našla na internetu. Hledala jsem si v té době práci ve správě nemovitého majetku, jelikož s tím jsem měla dlouhodobé

zkušenosti. A narazila jsem na inzerát na místo tajemnice, kde část náplně práce tvořila právě správa nemovitostí. V té době se rozjížděly rekonstrukce budov NSČU a Unitaria hledala nového tajemníka. Tato pozice mě zaujala i kvůli tomu, že se nejednalo o privátní sektor, ve kterém jsem pracovala do té doby. O Náboženské společnosti českých unitářů jsem tehdy

slyšela poprvé v životě. Než jsem na inzerát odpověděla, vyhledávala jsem si, co to vlastně unitářství je. A bylo mi to sympatické. Líbilo se mi, že je unitářství takové liberální, hledající. S tím jsem se mohla ztotožnit. Poté jsem přišla na pohovor, který se konal v ústředí, líbilo se mi zde prostředí i lidé. Výběrové řízení jsem vyhrála a tím se stala tajemnicí NSČU. A zhruba rok a půl poté jsem se stala členkou Obce širšího společenství. Měla jsem v té době malou dceru a OŠS pořádalo různé výlety a akce, které mě zajímaly. Líbilo se mi, že mohu tyto aktivity sdílet společně s dcerou. Navíc členkou OŠS byla i Kristýna, se kterou jsme si od začátku hodně rozuměly. Takže mi připadalo logické stát se členkou právě OŠS. Vždycky jsem byla

„hledač“, proto mi unitářství takzvané „sedne“. K ničemu nenuť, dává volnost, nabízí možnosti a zároveň inspiraci.

Co všechno obnáší práce tajemnice NSČU?

Já bych tu práci rozdělila na dvě části: jedna je praktická, týkající se správy, druhá je spíše organizační, týká se obcí, členů a lidí, kteří s námi spolupracují. Velká část práce se týká správy nemovitostí v Anenské a v „Karlovice“. Zpočátku to bylo hodně o rekonstrukcích a úpravách na domě, hlavně v Anenské. Výběrová řízení, přípravy rozpočtů a smluv, prohlídky se stavebníky. Opravovala se například i střecha na domě v Karlově ulici, ale většinou to bylo v Anenské, kde se dlouhou dobu předtím nic nedělo

Lucie s dcerou Sofií.

a bylo potřeba začít rekonstruovat. S tím souvisí obsazování prostor, komunikace s nájemníky, hledání vhodných nájemníků a úprava výše nájemného. (Když jsem nastoupila, většina cen nájmu bytů v našich budovách neodpovídala situaci na trhu.) Dále kontrola plateb, řešení různých věcí s nájemníky, k tomu pronájmy sálů, kde teď máme Komunitní centrum Unitaria. V současné době také vypomáhám právě s chodem Komunitního centra. To je jedna část mé práce, a je to velká část. Ze začátku to byla moje hlavní pracovní náplň. Teď je situace, co se týče pronájmů, stabilizovaná.

Další část práce je kancelářská, sekretářská. Starám se o chod ústředí: nákup kancelářských potřeb, vyřizování všeho, co je třeba, zajišťování kontrol a revizí, chození na poštu, zajišťování úklidu. Nebo řeším, když něco nefunguje. Klasická kancelářská práce. Součástí mojí agendy je i komunikace s naším panem údržbářem. Když má někdo problém nebo nějakou otázku, obrací se většinou na mě.

Hodně jsem se také podílela, zvláště na začátku, na organizování Unitářské akademie; zajišťování ubytování a veškeré té organizaci kolem. Stejně tak na organizaci sněmů, letošních oslav výročí sta let založení NSČU a vůbec na organizaci unitářských událostí. Oslovuji obce, když od nich něco potřebujeme, například počty členů atd., prostě obstarávám administrativní komunikaci s obcemi. Po svém nástupu jsem všechny obce spolu s předsedkyní navštívila a seznámila se s místními unitáři. Každé dva měsíce také dělám zápisy ze schůzí ústředního správního sboru.

Která z unitářských akcí je pro tebe nejvíce přínosná?

Hodně mě baví putování v rámci OŠS. Protože se většinou jede někam, kde jsem ještě nebyla, je to výlet s výkladem, člověk se podívá na zajímavá místa. Kristýna k tomu mívá připravené povídání, zpravidla je to v přírodě a vždycky jsem překvapená, co tady u nás v Čechách vlastně máme za různorodá, krásná místa, která jsem předtím vůbec neznala. Vyhovuje mi i to, že to není časově náročné: jede se většinou na jeden den. A líbí se mi, že můžu jet i s dcerou. Putování OŠS je pro mě asi „nej“.

Unitářská akademie se mi také líbí, ale tam musím být stále spíš v pozici organizátora. Ale spoň ze začátku to tak bylo. Ale co mě na Akademii opravdu hodně baví, to jsou Praktická duchovní cvičení. Běží teď tuším už druhý rok. Ta mě baví moc, protože já jsem spíš praktik než teoretik. A ráda se znovu scházím s unitáři, kteří na Akademii jezdí. Tam se snoubí to, že je to prodloužený víkend na nějakém hezkém místě, většinou blízko přírody, kontemplativní prostředí a zajímaví lektori. Líbilo se mi třeba, když jsme tam měli řádovou sestru a zkoušeli jsme klečet na klekačkách, nebo trénovali mindfulness; teď naposledy jsme cvičili jógu. Praktická duchovní cvičení jsou pro mě hodně přínosná.

Jak se zapojuješ do dění ve své obci?

Kromě putování se zapojuji i do programů obce. Účastním se pravidelně našeho shromáždění – Středníku – a občas i online programů, naposledy třeba na téma „poutnictví“. Dozvídali jsme se i o různých knihách, a pak o tom debatujeme. Ale jak říkám, jsem praktik, takže putování a osobní setkávání je pro mě nejzajímavější.

Co je to nejlepší, co ti unitářství dává?

Už to, že existuje společenství lidí, kteří jsou také „hledači“, kteří se neuchylují k nějakému jednomu dogmatickému postoji. Skvělé je i to, že to společenství je mezinárodní. Společenství ti dává možnost někam patřit a zároveň nabízí svobodu. A podporu.

Řekla bys něco o svém vztahu k zahraničním unitářům a o svých zkušenostech s mezinárodním unitářstvím?

Mě ten mezinárodní rozměr unitářství zajímal už od začátku, kdy jsem nastoupila. Chtěla jsem vědět, kde to jak funguje. A říkala jsem si, že by bylo potřeba víc mezinárodní spolupráce, víc se navzájem poznávat. Hodně silný impuls byl vznik Unitářské akademie, když jsme začali zvat zahraniční lektory, jako například tehdejší ředitelku ICUU Sarah Asherovou, která mě pak navrhla do výkonné komise ICUU. Já ráda komunikuji, to mě bavilo vždycky, už od malička. A možná i to je můj přínos pro NSČU. Tohle

je zrovna taková vlastnost, která se na moji pozici hodí. Baví mě povídat si a vyměňovat si zkušenosti i s lidmi z jiných zemí.

V roce 2018 jsem se účastnila mezinárodní konference ICUU v Nepálu. Tam jsem už byla nominovaná a byla jsem zvolena jako členka výkonné komise. Měli jsme pak pravidelná setkání online, řešily se různé záležitosti členů a skupin ICUU, například v Africe. Pak se připravovalo další mezinárodní setkání, které mělo proběhnout v Kanadě; tam jsem se hodně těšila. Mezitím jsme se jako komise setkali v Manchesteru. Já jsem předtím v Manchesteru žila téměř tři roky. Byl to pocit, jako když se někam vrátím po pětadvaceti letech. Psala jsem tehdy o tomto setkání článek do *Tvůrčího života*. A se členy komise jsem pořád nějak v kontaktu, někteří z nich se zúčastnili letošní oslavy stoletého výročí NSČU, jako třeba Inga Brandesová, poslední prezidentka ICUU. Takže tohle pro mě rozhodně byla zajímavá zkušenost. Bohužel to pak narušil covid, takže konference v Kanadě už neproběhla. Celosvětově se začaly objevovat různé problémy a ICUU zjistila, že už nemá prostředky na to, aby nadále fungovala jako doposud. Řešilo se, co s tím, když už fungování není udržitelné. Nakonec ICUU koncem loňského roku ukončila svoji činnost. Někteří zakládající členové to nenesli úplně dobře, což chápu. Ale svět se mění, hodně věcí

se dnes „děje“ a řeší přes počítač, lidé se setkávají v online prostoru, je to teď takový trend a je to pro všechny rychlejší a jednodušší, i když osobní setkání má svoje kouzlo a za mě je velmi důležité. Při osobním setkání se vytváří ty užší lidské vazby, přátelství. Otázka je, jak by měla tato organizace v budoucnu fungovat. Snad se to brzy dozvíme, jelikož se teď formuje nová mezinárodní organizace. Ta zatím ještě nemá název. Byla sestavena pracovní komise a jsou v ní lidé z mladší generace, takže uvidíme, co do budoucna přinese.

A můžu se zeptat, jak se ti líbil Nepál? Jak dlouho jsi tam byla?

Konference trvala čtyři dny. Letěla jsem tam společně se Štěpánem Mairovským; ten tam jel v rámci programu pro „mladé dospělé“. Z Nepálu jsem byla nadšená. Pořád si říkám, že bych se tam chtěla ještě někdy vrátit. Bydleli jsme v hotelu v Káthmándú, téměř v centru hlavního města. Já jsem byla okouzlená. Měli jsme příležitost chodit i na procházky, na tržiště, na prohlídky památek, chrámů. Bylo tam v minulosti zemětřesení, takže to hodně památek poznamenalo, ale na to, že Nepál je taková dá se říct chudá země, jsem byla překvapená, jak pracovali na jejich obnově.

Jedno odpoledne jsem tam měla krásný, téměř bych řekla spirituální zážitek. Toulala jsem

Lucie s Janou A. Raškovou (vlevo) při sázení stromu v rámci unitářského sněmu v roce 2021 v Brně.

Lucie v Nepálu.

se sama v těch spleitých uličkách Káthmándú. Od svého příjezdu jsem si tam připadala velmi bezpečně, cítila jsem, že se mi nemůže nic stát. Ti lidé se opravdu pořád usmívají, jsou velmi milí. Předtím jsem byla v Asii jenom v Thajsku, a v tom je to podobné. Oni úplně vyzařují. A tam se mi stalo, že se najednou v chrámu, kam jsem se šla podívat, objevila žena s hloučkem dalších žen, začaly zpívat a ta žena mi na čelo prstem udělala červenou značku. Já jsem to prožívala jako takové „políbení Buddhy“. Nevím, jak to mám říct. Byl to hodně povznášející pocit, jako bych byla v tu chvíli nějakým způsobem „zasvěcená“. Později jsem se dozvěděla, že je to tzv. „bindi“, což

znamená kapka nebo tečka. Také se mu říká „tilak“ neboli „značka pro štěstí“.

Ale byly i jiné zážitky – třeba navečer jsem tam viděla různé rituály, při kterých se pálí oheň, lidé mají na sobě květiny, jsou cítit vonné esence a celé to na člověka působí velmi magicky. Ráda bych si tu zemi prohlédla víc. Štěpán potom zamířil do Himaláje, na horský výstup. Mě hory moc nelákají, spíš mě lákalo procházet si město a poznávat život místních lidí.

Zapojuješ svou dceru do dění v NSČU?

Pokud ano, jak to vnímá?

Když jsem začala v NSČU pracovat, moje dcera Sofia byla v posledním ročníku školky. Bylo jí

necelých šest let. Zapojovala jsem ji trochu právě do dění v OŠS, brala jsem ji na výlety. Někdy se mnou také chodila do práce, třeba když jsme tu měli v knihovně nějakou akci. Chodila sem ráda, líbil se jí ten prostor, lákalo ji piano, pomáhala razítkovat. Klasické dítě. Líbilo se jí i to, že byl tehdy u nás v průchodu pán, který nabízel loutky, takže většinou dostala loutku. Od dalšího nájemce pak dostala trdelník. A od pana Kratochvíla dostala něco v divadle. Takže vždycky, když šla k mámě do práce, zářily jí očička. A říkala, že mám hezkou práci.

Potom vznikla v rámci OŠS skupina unitářské mládeže Unitaria Team. Tam se zapojovala hodně – na různých akcích, setkáních, výletech. Zúčastnila se i prvních dvou unitářských táborů. Ted' je ve věku, kdy si chce dělat svoje věci, a já razím takovou cestu, že jí ve všem nechávám svobodnou volbu. Takže letos preferovala na tábor nejít a být se svým otcem a rodinou v zahraničí. Je možné, že je to nějaké období a potom se sem zase vrátí. Každý má svou cestu a já to respektuji. A ted' je období, kdy já se trochu „upozaďuji“ a nechávám jí v tom, co chce dělat, větší volnost. A jakou má víru, to s určitostí nevím. Myslím, že je ještě brzy to odhadnout. Člověk se vyvíjí a s ním jeho víra a názory.

Co tě v rámci spirituality zajímá, kromě unitářství samotného? Jsou nějaké nauky nebo techniky, kterými se zabýváš?

Mě zajímá hodně věcí. Když se s něčím setkám, tak to zkoumám. Něco mě osloví víc, něco míň. Dlouhodobě mě zajímá astrologie. A také numerologie. Často mívám pocit, že se mi to propojuje. Myslím, že všechno souvisí se vším, i když to tak někdy zdánlivě nevypadá. Hodně

mě zajímá také jóga, i z té duchovní stránky, nejen cvičení. Nějakou dobu jsem cvičila hodně intenzivně, ted' jsem trochu zlenivěla. Cítila jsem se tehdy hodně dobře, jak na těle, tak na duchu. Chodila jsem na lekce spolku Jogíni, který fungoval už před revolucí. Jednomu ze cvičitelů je asi sedmdesát let, je stále ve skvělé kondici a je vidět, že tím žije. Lekce jsou dvouhodinové, kde se první hodinu cvičí jen tzv. jogínská gymnastika, kdy se protahuješ a připravuješ, a druhou hodinu pak ásany (pozice). Měla jsem tam třeba takový moment, kdy jsem si říkala: „Ten stoj na hlavě neudělám!“ A když se mi to pak podařilo, měla jsem ze sebe radost. Člověk zdolává překážky a přitom zjišťuje, že to byla často jen překážka v mysli. Ted' v září jsem se do Jogínů přihlásila znova. Zajímá mě meditace, zkoušela jsem různé řízené techniky, ale zatím jsem se nedostala k tomu, abych se tomu alespoň chvilku věnovala sama, pravidelně. Jen občas cítím, že mě to volá. A myslím, že hodně důležitá věc jsou i dýchačí techniky. To si vždycky vzpomenu na slovo „spirit“ – duch, dech. Hodně se mi líbí tohle spojení. Že Duch svatý je vlastně ten náš dech, který nás prostupuje. Zajímá mě spousta věcí, některé jsou i z ranku ezoterického, ale nemám moc ráda tyhle šuplíky. Já to vnímám tak, že když je ti něco blízké, něco s tebou rezonuje, je potřeba se tím zabývat, je to tvoje cesta. A nacházíš v tom pro sebe smysl a je to úplně v pořádku, pokud tím nikomu neškodíš. Celé je to vlastně o cestě sebepoznávání, která je myslím si v životě jedna z nejdůležitějších věcí. Poznej sám sebe. A různé nauky a techniky jsou pak další možné způsoby toho sebepoznávání.

Rozhovor vedl Matěj Čihák.

Toleranci považují za jednu z nejvyšších morálních zásad

Rozhovor s Vladimírem Ventrubou, členem OUB

Bratr Vladimír Ventruba je letitým knihovníkem a archivářem brněnské obce. Jeho zásluhou mají brněnští unitáři bohatou knihovnu, plnou především duchovní literatury, ale i knih týkajících se zdravotnictví, beletrie, poezie a dalších oblastí. Pochází z tradiční unitářské brněnské rodiny Ventrubových.

Bratře Ventrubo, jaké byly začátky unitářství v Brně?

Všechny české unitářky i unitáři jistě mají právo, a dokonce i historickou povinnost, dozvědět se o začátcích své organizace, svého náboženského domova. Těch, kteří si pamatují přímé začátky, bude už málo. I když jsme všichni

nezažili celé to století, přece jsou mezi námi někteří, kdo si pamatují zejména život unitářů za první republiky. Mezi ně patřím i já. Narodil jsem se v roce 1931 a maminka byla v té době v přípravném výboru brněnské obce. Čekala mě už v době, kdy byla členkou, takže i v té době jsem mohl být unitářstvím ovlivňován. Podle

Vladimír Ventruba je dlouholetý člen a knihovník Obce unitářů v Brně.
(Fotografie z archivu Vladimíra Ventruby.)

jejího sdělení, když jsme si občas povídali, začal být tehdy o unitářství mezi lidmi docela velký zájem. Bylo po první světové válce, mnozí lidé doufali, že se všechno zlepší, chtěli se zbavit všeho toho, co je v minulých letech ponižovalo jako Čechy, a to byla především katolická církev. Hodně lidí četlo se zájmem brožurky o tom, co katolická církev v té době napáchala, když spolupracovala s rakouskou říší. Teď šlo o to, abychom měli v republice skutečně svobodné a demokratické náboženství, které bude výrazem toho, co doopravdy cítíme, čemu věříme a o čem chceme uvažovat.

Když začali jezdit z Prahy do Brna (nejprve sporadicky) zástupci pražské organizace, mezi nimi především bratr Čapek, který se pak v Brně setkal s dalšími, získávali velký zájem mezi veřejností. Já se pamatuji, že mě v době, kdy jsem ještě chodil do mateřské školky, rodiče vzali jednou s sebou do sálu Jalta na Dominikánském náměstí. Byl v suterénu a konaly se zde různé přednášky. A tam vystupoval náš předseda, doktor Čapek. Ohlas byl velký. Lidi se začali poptávat, co to je vlastně Unitaria, kdo jsou unitáři. Bratr Čapek byl, jak známo, výborným řečníkem. Dokázal upoutat pozornost naslouchajících. Pamatuji se, že se tam dokonce zpívalo. A lidé si tak už přivykali, že kultura a náboženství k sobě patří. Pamatuji se na první písničku, kterou jsem tam slyšel. Byla to dětská unitářská písnička. Zpamatoval jsem si z ní jen ten počáteční úryvek: „Zpívá, zpívá slaviček, vzduch je plný písniček, kdo je rád, zpívá rád, písni chtěl by všechny zvát!“ Uvedl jsem to záměrně z toho důvodu, že unitářská myšlenka byla podle mého názoru vždy provázena velkým optimismem. Životním optimismem. Nějak ten život zlepšit, upravit, dosáhnout určitých svých duchovních cílů. K tomu je potřeba být optimistou. A ten optimismus dodávaly unitářům desítky, ne-li stovky unitářských písniček. Zvláště my, děti a mládež, jsme je měli velmi rádi.

Dalším významným prvkem, který nás ovlivnil, byla rodina sestry Doležalové. Ta bydlela ve vile Doležalových v Králově poli, nedaleko velkého kina Jadran. A protože se všude kolem stavěly zhruba stejně vysoké domy – tří-, čtyř-, pětipatrové, stala se později v těchto místech

překážkou výstavby. Ta jednopatrová vilka se stala obětí této výstavby. Právě v ní, u sestry Doležalové, bývalo naše shromaždiště, unitářských dětí na konci mateřské školky a na začátku školy obecné. Sestra Doležalová s námi vedla unitářskou nedělní školu. Scházeli jsme se tam v neděli dopoledne, protože v té době, a ještě dlouho poté, byla sobota pracovním dnem. Tak jsme se každou neděli s bratrem vypravili z Černých polí až tam, na místo bydliště sestry Doležalové. Tam jsme si se sestrou vyprávěli a ona nám vysvětlovala nejrůznější životní otázky, které byly pro náš věk určující. Dokázala hovořit ale i o filozofii a dějinách filozofie. Každou neděli nám připravila malý portrét některého ze světových filozofů a ten nebyl přeplněn ani cizími slovy, ani problémy, které dětskému věku nepřísluší. Vyprávěla o nich jako o prostých lidech, kteří chtěli změnit svět, a co pro to dělali, co o tom psali. Také jsme tam nacvičovali ty písničky i programy k různým výročím, k založení republiky, k výročí TGM... A my děti jsme k tomu připravovaly takové kulturní besídky, kde jsme zpívali, recitovali, dělali takové drobné tanečky. Měli jsme z toho radost. Jak my, tak naši rodiče. Sestra Doležalová měla za domem snad sto metrů dlouhou zahradu a také volejbalové hřiště. To bylo eldorádo pro děti. Ty starší volejbal, mladší nějakou tu přehazovanou. Takže i sportovní prvek byl v našem setkávání zapojen. Do nedělní školy jsme se pokaždé těšili.

Ještě bych chtěl dodat, že i když mi rodiče říkali, že jsem unitář, ve škole se to hlásilo – já jsem začal chodit do školy v roce 1937 –, tak do vysvědčení to nebylo zapsáno. Ne že by úřady byly proti tomu, ale protože jsme neměli svého vysokoškolsky vzdělaného učitele v oboru náboženství. To teprve, když do Brna přijel nový, začínající, vzdělaný duchovní, bratr Mikota. Ten pak s námi pracoval i metodami školními. Na našem vysvědčení bylo zaznamenáno jak to náboženství, tak i známka. A ta zkouška nebyla úplně nejllehčí. Nedávala se zdarma. My, co jsme tam chodili, ti žáci do čtrnácti let, jsme si to představovali tak: „Něco si poslechneme, něco k tomu pak řekneme a dostaneme jedničku.“ Jenomže

bratr Mikota říkal: „Ale občas si to budeme opakovat, abyste věděli, že je to důležité pro život, a občas si vás také vyzkouším.“ A my jsme se tomu smáli, mysleli jsme si, že je to legrace. Ale potom nastal okamžik, kdy jsem k němu přišel. Říkal mi: „Tak ty sis přišel pro známku?“ Myslím, že to bylo v šesté nebo sedmé třídě. Druhá třída gymnázia. „Chvilku o tom popřemýšlej a řekni nám sedm základů unitářství.“ A já přesto, že jsem o unitářství už věděl hodně, jsem to takhle neměl studijně rozděleno, abych na tuto otázku mohl hned a bez nedostatků odpovědět. Ale nakonec jsem dostal hodně otázek pomocných, takže to dopadlo dobře.

Důležité pro celkovou pohodu členů náboženského společenství bylo, že už od začátku tvořily základ této organizace celé rodiny. Samozřejmě tam byla i řada jednotlivců. Ale když si vzpomenu, kromě Doležalových to byli třeba Vobečtí, Sekotovi, Vaďurovi, Ventrubovi, naše rodina, a před nedávnem jsem jich spočítal dalších sedm. Ale bylo jich ještě víc. Tím byla také zajištěna obliba unitářství. Protože lidé se zde nescházeli jenom na přednášky, znali se už jako rodiny. Tady lidé získávali přátele, i s těmi rodinnými vztahy. Vzájemně si vyprávěli o svých dětech a pomáhali si. Spolu chodili třeba na vycházky, nebo když nějaká

**Brněnskou obec
za první republiky
navštěvoval
i N. F. Čapek.**
(Fotografie z archivu
NSČU.)

rodina šla na představení do divadla, do kina či na sportoviště, pozvala hned i ty další. Obobhacoval se život jednotlivých lidí, ale i celé unitářské skupiny.

Máte už z dětství nějaký unitářský vzor? Třeba někoho, kdo zavítal z Prahy a kdo byl pro vás „typický unitář“?

Respekt a úcta byla samozřejmostí ve vztahu k předsedovi Unitarie, bratru Čapkovi. Potom k jeho následovníkovi, bratru Hašplovi. Každý měl radost, když s nimi mohl po přednášce promluvit pár slov. Ti byli pro nás těmi unitářskými vzory. Hlavně v oblasti kultury jednání, chování, vystupování. Když bylo v neděli dopoledne po přednášce, tak v případě, že by se někdo z nich chtěl zdržet déle, byly tady desítky zájemců, kteří nabízeli, že u nich může bratr Čapek nebo bratr Hašpl přespát. To třeba vyjadřovalo tu úctu.

Jakou základní myšlenku jste si z toho raného unitářství odnesl? Co vám dává z unitářství největší sílu?

Nevím, zda je to přímo k tomu, ale asi kdybych to měl honosně vyjádřit: unitářství se pro mě stalo páteří celého mého duchovního života. To náboženství mě ovlivnilo nejen svým náboženským učením, ale hlavně onou obecnou morálkou, chováním, dodržováním slibů. Jedna z těch hlavních zásad, z nichž mě tenkrát bratr Mikota zkoušel, byla tolerance. Tu považuji skutečně za jednu z nejvyšších morálních zásad. Protože jakmile nasednu na koně nenávisli, který cválá v bitvách proti těm druhým... Bohužel se tato vlastnost rozšiřuje, místo aby přibývalo tolerance. S tím souvisí další morální zásada: tam, kde je zločinec, který ohrožuje lidi kolem sebe, někdy i celé skupiny lidí, tam ohleduplnost nemá místo. Tam nelze se vstřícností uspět.

Například i okupace, sama o sobě krajně negativní věc pro život člověka a společnosti: při jejím dopadu se někdy stává, že se k životu posílí spíš protisložky. Třeba jak úžasně stouplo vlastenectví lidí! Ono nebylo za první republiky malé. Masaryk, to byl Tatíček, ale v tom byl obsažen i vztah k té zemi, k lidem, ke společnosti. A to vlastenectví dál pokračovalo. Viděl jsem to

zejména u unitářů. Lidé neměli zábrany říct, co si myslí o politice, o německé armádě, a přitom tam mohl být nějaký udavač. Ale setkával jsem se stále jen s odvážnými vyjádřeními názorů. Bratr Vobecký, otec rodiny, která se celá zúčastňovala našich shromáždění velmi aktivně, byl ještě aktivní i sportovně. Vedl v Brně jednotku Dělnické tělocvičné jednoty. I tam se projevila ta tolerance – já nepamatuji, aby v Unitarii někdo nadával sokolům, že jsou sokoli, orlům že jsou orli, nebo aby někdo někoho vyzýval, aby někam nechodil. U té DTJ to bylo trochu „cvrknuté“ tím třídním pohledem. Když Němci zakázali Sokol a Orel, tak DTJ ještě existovala, protože to Němci probírali s dělníky a snažili se s nimi být zadobře, aby si je získali; ze začátku byli takoví mírnější. Tady se ve fabrikách nadělala hromada zbraní pro německou armádu. Za to lidé nemohli. A bratr Vobecký se v Unitarii přihlásil a řekl na začátku schůze: „Pokud mě neznáte, já jsem členem DTJ v Brně, cvičíme na ulici, a kdo musel přestat chodit do Sokola, Orla nebo Skauta a chtěl by cvičit dál, přijďte k nám do DTJ, my vás s radostí přivítáme.“

Miloš Mikota, duchovní OUB, vězněný v 50. letech komunistickým režimem.
(Fotografie z archivu NSČU.)

Můžete s námi cvičit a hrát sportovní hry. S nikým nemáme žádné spory, ani se Sokoly ani s nikým jiným. Přijďte k nám!" Myslím, že to DTJ bylo zakázáno až po heydrichiádě. Nějakou dobu jsem tam taky chodil. Tak se vlastenectví přelévalo z rovin morálních do rovin politických a náboženských. Byla v tom snaha lidí chovat se slušně, dělat si dobře a podporovat národní hnutí za protektorátu. I v tomto duchu se nesly ty akce u paní Doležalové.

Co by podle vašeho názoru měli unitáři dělat v současné těžké době?

Já hodně žiji tradicemi. Často vzpomínám na ten věk, na který jste se mě ptala. Začátky a prvotní rozvoj unitářství, až do protektorátu. Pak jsou tady další období, to jsou ovšem období nešťastná. Začalo to Únorem, rozbitím unitářské organizace v Brně, pokračovalo to odsouzením bratra Mikoty. Přišel totalitní režim. Potom se objevil úsvit, osmašedesátý rok. Já myslím, že to není pouhé staromilství, to moje odkazování se k počátkům unitářství, ale že by bylo prospěšné vše, co tenkrát bylo dobré, aplikovat i dnes a přizpůsobit to dnešním zásadám a podmínkám. Dnes je doba technická. Je velmi těžké chtít zakládat nebo aktivizovat organizaci tohoto typu. Protože pro společnost opravdu nastala nová doba. Především je to doba televizní. Televize na sebe strhla pozornost. Někteří lidé chodili do Unitarie, ale často jsem

slyšel, bylo to tak před pěti lety: „Ty už jdeš?“ „Jó, dávají v televizi ten seriál!“ Samozřejmě, člověk má možnost výběru. Tím také ukáže, k čemu lne více a k čemu méně. Ovšem těchto „lapáků“ je dnes daleko více. Není to jenom televize, ale i sociální sítě, chytrý telefon, tablet. Já to vidím na svém vnukovi. Kouká do toho pořád. My bychom si s ním chtěli povídat, ale on to přeruší na samém začátku, vytáhne to své technické bohatství, nasadí na uši, a kromě pauzy na jídlo nezná nic jiného. To prý se hodně rozšířilo. Na to „jak dál?“ já odpověď neznám. Protože víme, že naše paní reverendka Plotěná dělala spoustu pokusů. Začínala s různými pokusy, a i když se to v mnohém podařilo, nárůst členstva nebyl výsledkem.

Co byste na závěr popřál českým unitářům jako celku do jejich zítřků?

Aby se vytvořila taková společnost, aby v ní všichni měli o unitářství povědomí. Mnoho hlavně mladých lidí není v žádné církvi. Říkají, že to k ničemu nepotřebují, ale přitom je nelze zařadit mezi ateisty. Přeji unitářům mír, to je základ, přeji jim demokratický systém, přeji jim rozhodně toleranci, to je velký morální základ, a pak bych uvedl snahu najít lidi, kteří mají o duchovní otázky zájem.

*Rozhovor vedli Jarmila Plotěná
a Pavel Sedlák.*

Letošní Květinové slavnosti v obcích

Redakce *Tvůrčího života* oslovila představitele jednotlivých obcí NSČU s prosbou o zprávu popisující průběh a atmosféru Květinové slavnosti tak, jak v dané obci letos proběhla. Ochoťní členové obcí se úkolu ujali a sepsali pro *Tvůrčí život* reportáže.

Květinová slavnost OŠS u středočeské Skalky. (Fotografie z archivu OŠS.)

PRAŽSKÁ OBEC UNITÁŘŮ

Při rozvažování, jak pojmout letošní Květinovou slavnost, při vědomí, že pro mnoho účastníků to bude „ta druhá“ (protože první se již zúčastnili při oslavách 100. výročí v dubnu), přišel nápad stylizovat ji do atmosféry první republiky, kdy vznikala organizace českého unitářství. A protože v naší obci dost dbáme i na hudbu, přizvali jsme skvělou dixielandovou kapelu.

Jazzové téma tak provázelo celé shromáždění. Promluva Petra Samojského Berme život jako jazz byla o tom, že žít život dobře znamená také zvládnout svou životní partituru. Kdo dobře zná sebe a ví, jak má život žít, může mistrně improvizovat. Stejně jako v jazzové kapele. Všichni tu musí nejen umět hrát na svůj nástroj, což jim dovoluje nechat se unášet momentální náladou a reagovat na kolegy, ale také naslouchat druhým, spolupracovat, souznít, vytvářet harmonii a rytmický soulad. Při „Květinovce“ nám právě taková kapela zahrála. Jmenuje

se Algis band a tvoří ji zkušení muzikantští bardi. Vstupy měla samozřejmě při shromáždění, a po něm následovala ještě tančírna. Kapela se do toho opřela. Ukázali, jak je to zábavné, když spolu nástroje dokážou dobře komunikovat. Jeden navazuje na druhého nebo hrají všichni společně a výsledkem je povznášející pocit skvělé spolupráce. Kdo chtěl, přišel v dobovém kostýmku a na parketu rozjel taneční kreace.

Květinovou slavnost také doplnila výstava výtvarných děl Jindry Doubka a Jany Hrevušové na květinové téma. Krásně vyzdobila celou zadní část sálu a ještě víc podpořila uvolněnou atmosféru „Květinovky“.

(Ondřej Svatoš)

OBEC UNITÁŘŮ V TEPLICÍCH

V naší unitářské obci proběhla letošní „Květinová“ 15. června. Hostem u nás byla předsedkyně ÚSS Kristýna a společně jsme navštívili

Květinová slavnost OŠS byla součástí poutě Praha–Radomyšl. (Fotografie z archivu OŠS.)

Beuronskou kapli v Teplicích. Po prohlídce kaple jsme se přesunuli do nových prostor OUT. Nejprve měla přednášku o Květinové slavnosti Jana A. Rašková a následně proběhla vlastní slavnost, kterou vedl duchovní Vlastimil Krejčí. V Teplicích pojímáme „Květinovou“ trochu jinak, namísto řezaných květín každý svou květinu nebo nějaký květinový motiv nakreslí na papír a přidá nějaké věnování, životní motto apod. Obvykle se na závěr tyto výtvary rozdají podobně, jako květiny na tradiční květinové slavnosti, ale letos jsme si je vystavili v naší nové Unitarii.

(Vlastimil Krejčí)

OBEC UNITÁŘŮ V BRNĚ

Která že obec je na rozcestí? Brněnská, a to hned z několika důvodů, z nichž nejvýznamnější je nutnost změnit místo svého působení. Jistě podivný úvod k článku o naší tradiční Květinové slavnosti.

Zatímco každoročně je brněnská „Květinová“ zaměřená na nějakou celospolečensky významnou událost nebo výročí, ta letošní, která měla být co nejslavnostnější – věnovaná ničemu menšímu než stému výročí založení českého unitářství –, byla poněkud ve stínu oné změny, která měla v nejbližší době přijít. Zatímco obvykle míváme naši „Květinovou“

v některém reprezentativnějším brněnském sále, tentokrát jsme ji plánovali na Staňkově, přičemž jsme netušili, že zde budeme oslavovat naposledy. Nedlouho před termínem brněnské Květinové slavnosti, tradičně posledním pátkem v červnu (letos 24. 6.), jsme totiž neočekávaně dostali zprávu o výpovědi z našeho působiště na Staňkově z důvodů reorganizace.

Letošní Květinová slavnost tak pro nás přímo symbolicky spojovala oslavu stého výročí s poněkud nostalgickým loučením s místem, kde OUB působila více než dvě desetiletí. K radostnější atmosféře přispěla hudebním vystoupením Musica Regina a naši hosté z ostravské obce, zvláště bratr Jaroslav svým příspěvkem a houslovými skladbami a bratr Libor pozdravem plným naděje. Milí hosté z Ostravy přicházejí vždy s radostným a vzácným duchovním optimismem.

Zúčastnit se bylo možné osobně i pomocí aplikace Zoom, s tím, že symbolický přípitek troškou bio vína, dortík a další pohoštění od sester Lidušky a Jarmily byly jen pro přítomné na Staňkově. Společně jsme vyjádřili odhodlání slušně a moudře řešit nutnost stěhování a v následné diskusi, i dále ve dnech po Květinové slavnosti, jsme se již domlouvali na konkrétních praktických krocích, které brzy poté následovaly.

V promluvě jsem zdůraznila, že se naše obec nachází na rozcestí. Co to je rozcestí? Většinou regionálně důležitý rozcestník, kterýžto jako symbol naléhavosti osudových rozhodnutí důležitých pro budoucnost známe ze starých bájí a pohádek. Ostatně na rozcestníku, nebo lépe křižovatce, se nachází v současných dnech celé lidstvo. Tentokrát jde o křižovatku celoplanetárního významu.

(Jarmila Plotěná)

OBEC UNITÁŘŮ V PLZNI

V letošním roce se v rámci OUP uskutečnily dvě Květinové slavnosti. Jedna se konala v Plzni 26. 6. v hotelu Panorama a druhá v Chebu 19. 6. ve sborové místnosti Českobratrské církve evangelické. Obě byly věnovány stoletému výročí NSČU. Po skončení Květinových slavností následovalo společné jídlo, promítání dvou filmů a krájení stoletého dortu (naštěstí tak starý přece jen nebyl). Jeden z filmů se jmenoval *Podzim života* a jeho autorem byl Petr Samojský a druhý byl sestříhem dění okolo letošního sněmu. Obě slavnosti nám připomenuly, na čem opravdu v českém unitářství

záleží. Je to bratrská a sesterská láska spojená s náboženskou svobodou. Společně jsme si slíbili, že tyto hodnoty budou i nadále naším nejvýznamnějším duchovním majákem.

(Luděk Pivoňka)

OBEC ŠIRŠÍHO SPOLEČENSTVÍ

Na začátku června 2022 se uskutečnila unitářská pouť z Prahy do Radomyšle. Šlo o několikadenní putování, jehož jsem se z pracovních důvodů bohužel nemohl zúčastnit. Jeho součástí však byla i Květinová slavnost Obce širšího společenství českých unitářů plánovaná na svatodušní neděli 5. června – a aspoň na ni jsem si čas udělat dokázal, tím spíše, že areál Skalky nad Mníškem pod Brdy, kde měl obřad proběhnout, se nachází nějakých dvanáct kilometrů od mého bydliště. A dodám, že jsem nebyl sám, kdo vyrazil jen na tuto slavnost a po jejím skončení výpravu zase opustil.

Ještě před začátkem bylo možno podívat se do Dientzenhoferova kostelíka svaté Máří Magdalény, který žel velmi utrpěl v důsledku poddolování ve 2. polovině 20. století, případně zajít na výstavu do rekonstruované klášterní

Květinová slavnost unitářů v Plzni. (Fotografie z archivu Ludka Pivoňky.)

budovy. Pak se však ozval mobil, že procesí dorazilo na Skalku a jeho účastnice a účastníci se nacházejí u stánku s občerstvením. Takže jsme se sešli tam, vyčkali, až se část výpravy naobědvá, možná ještě trochu pohovořili, když už jsme se takhle sešli, a pak vyrazili na samotnou slavnost.

Ta byla pochopitelně skromnější – pro květinou použité při obřadu si nikdo nešel do bohatě zásobeného květinářství, každý využil toho, co nabízela příroda v okolí Skalky. A protože se areál nachází na poměrně hustě navštěvovaném palouku uvnitř lesů, ten výběr nebyl největší. Je možné, že kdybych natrhal nějaké květy na louce za naším domem, byl bych zásoben lépe – jen by to cestou malinko povadlo. A nebyl ani žádný hudební nástroj, nebyl zpěv – a také nebylo divu; zkuste kvůli jedné bohoslužbě táhnout pěšky z Prahy do Radomyšle třeba sitár (ale ona i kytara se při tak dlouhé cestě proneše)... I když – nějaké zajímavé zvláštnosti zde přece jen byly: květiny nebyly umístěny do vázy, nýbrž do kruhu na louce, vymezeného poskládanými dalšími květy právě kvetoucích (tuším) jeřábů, které rostou severozápadně od klášterní budovy a laskavě nám poskytly svůj stín. Vedle kruhu byl položen prapor, jinak nesený v čele procesí. Stromům – a obecněji přírodě, a ještě obecněji životním cyklům – pak byla věnována i promluva, inspirovaná jednou z meditací z knihy Karla Fleissiga (1912–1976), vydané posmrtně v roce 1982 a nazvané – jak

jinak než *Stromy*. Je otázkou, nakolik by šlo slavnost pořádanou v takovýchto polních, či spíš lučních podmínkách ještě dále ozvláštnit, ale i tak to bylo něco trochu jiného než „klasické provedení“ například v Čapkově sále pražské Unitarie.

A pak následoval rozchod. Někteří z těch, kdo to nestihli před obřadem, se šli občerstvit k nedalekému stánku, aby měli dostatek sil na další putování, někteří jsme se od procesí opět odpojili. Někdo sešel do Mníšku pod Brdy a odtud jel třeba autobusem do Prahy, já jsem se nakonec rozhodl dojít až domů pěšky. Už proto, abych nevyšel úplně ze cviku, tím spíš, že jsem měl na konec měsíce naplánované asi čtyřdenní pěší putování po severu Rakouska.

(Miloš Hlávka)

OBEC UNITÁŘŮ V OSTRAVĚ

Letošní Květinová slavnost v ostravské obci unitářů proběhla v neděli 8. května. Již tradičně nahrazuje naše týdenní shromáždění, s nímž má některé společné prvky. Samozřejmě je toto shromáždění obohaceno o nezbytnou společnou vázu pro donesené květiny. Nechybělo ani drobné občerstvení připravené našimi obětavými sestrami. Bohužel ani letos, stejně jako minulé dva roky, nám v důsledku dozívajících omezení nepřišli žádní hosté z ostatních obcí. Je to škoda, tradičně se u nás dříve objevovala delegace z brněnské obce, jejíž členy jsme

**Plzeňský duchovní
Luděk Pivoňka krájí
dort ke 100 letům
českého unitářství.
(Fotografie z archivu
Ludka Pivoňky.)**

vždy velmi rádi mezi sebou přivítali. Přesto byla tato slavnost něčím výjimečná. Proběhla totiž v roce oslav 100. výročí svobodného bratrství u nás. A proto jsme se po dohodě s majitelem našich prostor rozhodli k této příležitosti založit záhonek, který bude toto výročí připomínat. Na závěr slavnosti jsme záhonek společnými silami osadili připravenými rostlinkami.

(Libor Mikš)

LIBERECKÁ OBEC UNITÁŘŮ

Květinová slavnost je oslavou života, jara a jednoty v mnohosti a je v dnešní době slavena v různých zemích na světě.

Lidé, kteří přicházejí na Květinovou slavnost, s sebou mají přinést květinu. Každý může vybrat květinu podle svého uvážení; zahradní nebo polní, velkou či malou. Volnost výběru symbolizuje naši svobodu. Květina, kterou asi zvolíš a přineseš, tě vlastně při slavnosti zastupuje. Při příchodu květinu vložíš do vázy na určeném místě k ostatním květinám, které přinesli druzí. Tímto je vyjádřena myšlenka

rovnosti lidí: že se nezříkáme sebe ve společenství druhých, ale zároveň s každým chceme sdílet společnou cestu. Při shromáždění je květinám požehnáno, a když shromáždění skončí, každý si vezme ze společné vázy opět květinu, ovšem jinou, než přinesl, to je opět učiněno na znamení, že si nikdo nevybírám, s kým svou cestu sdílím.

Také v naší Liberecké obci unitářů proběhla letos Květinová slavnost. Sešli jsme se v podvečer 31. 5. 2022 v Malém sále Krajské vědecké knihovny (KVK LI), takže akce byla přístupná i veřejnosti. Podle tradice každý květinu přinesl a po skončení dostal jinou. Květinu si nikdo nevybíral, byla mu přidělena – asi jako náhoda či osud. Shromážděním provázal reverend Petr Samojký, hudební doprovod na klávesy zajistil Jan Pellar.

Slavnost byla velmi příjemná, v srdečné a milé atmosféře pospolitosti. Každý jsme si odnesli kromě květiny i radost v duši.

(Bohunka Jelínková)

Sestavil Matěj Čihák.

Pozvánka na konferenci Ekologie a spiritualita

Mark Shiels

International Unitarian Church of Prague (IUCP) vás zve na jednodenní konferenci Ekologie a spiritualita, v sobotu 10. prosince 2022 od 11 do 15 hodin.

Konference se zaměří na takové otázky jako například „vztah mezi náboženstvím a ekologickým aktivismem“, „naše vize péče o životní prostředí“ nebo „víra v akci – co děláme nyní jako jednotliví unitáři a kde chceme, aby naše církevní společenství bylo za dalších pět až deset let“.

Konference bude probíhat v českém a anglickém jazyce. Konat se bude v Praze.

Přeložila Ruth Jochanan Weiniger.

Jaká je naše vize péče o životní prostředí? (Foto © pixabay.com.)

Rozloučení se Staňkovou

Jarmila Plotěná

Čas léta běžel a stěhování brněnské obce z jejího sídla na Staňkově se neúprosně blížil. Den D jsme si určili na pondělí 29. srpna.

Avšak před vlastním stěhováním jsme se se svou Staňkovou, která byla plných jednadvacet let místem našich shromáždění, malých slavností a meditací i dějištěm mnohých příběhů, důstojně rozloučili.

Učinili jsme tak v pondělí 22. srpna od 17 hodin, naposledy v prostorách Staňkovy 18a. Kromě neformálního setkání s malým pohoštěním a meditací jsme uspořádali i burzu ve prospěch naší obce, neboť Staňkova bohatě oplývala množstvím krásných dekorací, dárečků a vy-

robků generací našich tvůrčích členů a přátel. Věci, k nimž se často váže nějaký příběh a byly přineseny s láskou, by byla vyloženě škoda vyhodit. Na naše nové působiště se sice nevejdou, mohou však ještě dobře sloužit nebo někomu udělat radost jako originální dárek a obec za ně může dostat příspěvek na stěhování.

Naše nová adresa je od 29. srpna 2022 Milady Horákové 13; prostory menší, avšak blíže k centru Brna.

Květiny v dnes již bývalém sídle OUB na Staňkově ulici v Brně.

(Foto Jarmila Plotěná.)

Praktická duchovní cvičení

Štěpán Mairovský

Přestože nepovinný modul praktických duchovních cvičení se od roku 2019 stal již nedílnou součástí Unitářské akademie, u letošního, již čtvrtého ročníku, bylo až do poslední chvíle nejisté, zdali se vlastně uskuteční, neboť jej z důvodů obsazenosti nebylo možné konat na původně plánovaných místech. Nakonec se podařilo najít krásné místo na samém západním okraji Česka, v Chodovské huti u Mariánských lázní. Odlehlost místa byla vyvážena krásným prostředím, ve kterém se objekt nachází, i kvalitou samotného ubytování a prostoru na program.

Program tentokrát začal až v pátek po obědě, a to workshopem Jirky Motla o výkladu symbolů ve snech a v náboženství u C. G. Junga. Po něm následoval delší workshop o józe. Přestože sám praktikuji jógu s malými představkami již dvacet let, rozhodně nemohu říci, že by pro mě workshop nebyl přínosem. Bylo to dáno mj. osobami obou přednášejících

manželů, pro něž se jóga zjevně stala životní cestou a do jisté míry snad i smyslem života, takže do celého workshopu obsahujícího kromě přednáškové části i samotné cvičení, dávali takřkajíc kus sebe samých. Večer nás pak čekaly již tradiční Kruhy sdílení, v nichž nám předpřipravené otázky měly pomoci k navození osobního, možná až intimního

„Sobotní odpoledne bylo věnováno spiritualitě severoamerických indiánů.“ (Foto KLK.)

sdílení, k němuž kruhy směřují. Kruhy sdílení se pak opakovaly ještě v sobotu večer a v neděli odpoledne.

Sobotní i nedělní ráno bylo vyhrazeno sebepoznávacím aktivitám, které připravila Týna.

Sobotní odpoledne bylo věnováno spiritualitě severoamerických indiánů. Velmi úzce se v tomto programu propojila teorie s praxí. Přestože jsem o severoamerických indiánech leccos věděl, dost jsem se toho dozvěděl a něco jsme si i zkusili. Objevovali jsme společně, jak in-

diáni pracovali se sny a životními vizemi a sami jsme si to posléze vyzkoušeli. Na zajímavosti tohoto programu dodal i osobní příběh jeho autora – Standy. Toho zase na oplátku zaujalo unitářství, což je samozřejmě potěšující.

Během prodlouženého víkendu se našel čas i na procházky, a v neděli, kdy udeřila vedra, i na koupání v nedalekém rybníku Kajetán, kam jsme s Jirkou Motlem vyrazili. Odjížděli jsme tak duchovně i tělesně posílnění vstříc nadcházejícímu létu.

Domorodí aktivisté odpovídají na volání po klimatické spravedlnosti

Environmentálním rasismem bývají nejhůře zasaženy komunity BIPOC¹

Elaine McArdleová

Elena Perezová, členka kmene Picuris Pueblo,² vyrůstala na severu Nového Mexika, a proto vždy vnímala vodu jako drahocenný přírodní zdroj. Klimatickou aktivistkou se však stala, až když uslyšela volání siouxského národa,³ aby se k nim ostatní připojili v indiánské rezervaci Standing Rock v Severní Dakotě a pokusili se ochránit jejich vodu před projektem Dakota Access Pipeline (DAPL).

„Pomyslela jsem si, že musím jít. Nevěděla jsem, jak dlouho tam budu, ani co tam budu dělat, ale vnímala jsem to jako závazek,“ vzpomíná Elena Perezová, která se z podnětu své

manželky, Katie Resendizové, celoživotní členky UU, stala členkou Unitářské a univerzalistické obce v arizonském Phoenixu. („Slyšela jsem promluvu Susan Frederick-Grayové a od té

1 Vysvětlující poznámka překladatelky: Anglický výraz „environmental racism“ (environmentální rasismus) je pojem, který vznikl v souvislosti s úsilím o environmentální spravedlnost jako specifickou oblast snah o ochranu životního prostředí. Upozorňuje (jak uvidíme v tomto článku) na skutečnost, že důsledky poškozování životního prostředí dopadají na příslušníky některých etnik s větší intenzitou a někdy přímo ohrožují existenci jejich kultury a svébytnosti jejich společenství. Tyto jevy úzce souvisí s nerovnými dopady ekologických škod na různé příjmové a sociální skupiny, přičemž lidé z nízkopříjmových skupin, s nižším vzděláním a žijící v méně prestižních oblastech bývají poškozováni více a hůře se dovolávají nápravy či odškodnění než lidé většinového etnika (v USA typicky bělošští a ekonomicky lépe zabezpečení občané). Vhodnost tohoto označení pro různé jevy je předmětem diskusí, například o tom, nakolik jsou nerovné dopady skutečně problémem etnickým a nakolik tu jde o záležitost ekonomickou; zda environmentální rasismus není vlastně jen důsledkem starého a známého znevýhodnění marginalizovaných skupin. Anglická zkratka BIPOC – Black, Indigenous, People of Colour –, tedy Černí, domorodci a lidé s jinou než bílou barvou pleti, je souhrnné označení pro rozmanitá nebělošská etnika na různých místech planety. V USA se k nim typicky počítají Afroameričané, Hispánci, domorodí „Indiáni“, lidé pocházející z Dálného východu atd. Mezi BIPOC však patří také příslušníci domorodých etnik Oceánie, jimž často hrozí, že v důsledku zvyšování hladiny oceánů přijdou o domov (a pravděpodobně i o svoji kulturu a způsob života). Zkratka vznikla kolem roku 2013 a má politický náboj, zdůrazňující historii primárně bělošského útlaku vůči těmto skupinám (zvl. v USA).

2 Picuris Pueblo je horská osada domorodců v oblasti pohoří Sangre de Cristo (doslova „hory Krve Kristovy“) na severu Nového Mexika, jejíž počátky lze archeologicky doložit někdy do doby kolem roku 1250 po Kristu. Její obyvatelé a někteří z jejich potomků, kteří přesídlili jinam, se považují a jsou státem uznáváni za jedny z Pueblanů (angl. Pueblo people), přičemž Picuris Pueblo tvoří samostatný kmen v rámci skupiny Osm severních pueblů. Počet členů tohoto kmenu se podle statistik pohybuje kolem 400 osob (podle toho, zda počítáme ty, kteří se sňatkem apod. spojili s dalšími kmeny), ale na stejnojmenném místě jich v roce 2010 žilo jen 68. Jedním z problémů této oblasti je vyhlídňování, resp. soustavný odchod mladých lidí do měst, nedostatek vody a pracovních příležitostí.

3 Siouxové (sami se označující jako Dakotové či Lakotové) nejsou kmen, ale národ sestávající z kmenů, jež mluví různými dialekty siouxštiny. Siouxové jsou etnikem, na něž lze dobře uplatňovat klasické evropské pojetí národa jako celku spojeného jazykem a územím.

Anglická zkratka BIPOC je souhrnné označení pro rozmanitá nebělošská etnika na různých místech planety.

(Foto

© pixabay.com.)

doby jsem UU," říká Elena Perezová.) Na podzim roku 2016 vzala Elena svého psa, vydala se na sever a spolu s tisíci dalších protestujících z dvou set domorodých amerických kmenů a národů strávila deset týdnů ve Standing Rocku. Spolu s dalšími solidárními spojenci protestovali proti ropovodu jako zřejmému příkladu environmentálního rasismu: DAPL měl původně vést nedaleko Bismarcku, města, jehož populaci tvoří z 95 % běloši, ale bylo to zamítnuto, jelikož by ropovod vedl příliš blízko městského zdroje vody, a proto byl přeložen do rezervace.

Více než pět set duchovních z více než dvaceti náboženských tradic se shromáždilo, aby vydalo svědectví. Jednu z největších skupin tvořilo padesát duchovních, studentů teologie a dalších náboženských představitelů UU, včetně předsedy Asociace unitářů a univerzalistů Petera Moralese.

„Bylo úžasné ocitnout se v prostoru kompletně spravovaném domorodými lidmi, v němž domorodci tvořili většinu," říká Elena. „Bylo jasné, že jsme tam kvůli vodě, a žádné další vysvětlení nebylo potřeba." Ačkoli ropovod byl nakonec postaven, je předmětem dosud trvajícího soudního sporu.⁴ „Protest byl sice hlavním projevem snah, ale pořád se toho dá ještě hodně udělat," dodává Elena Perezová.

4 Článek vyšel na podzim roku 2021. Stav k polovině roku 2022: ropovod stojí a funguje, soudní spory trvají dále.

Další velkou událostí pro ni bylo, když se v květnu roku 2020 připojila ke svým domorodým „sourozencům", aby zastavili výstavbu ropovodu Line 3, který by měl přes domorodé území denně přivádět miliony barelů ropy získané z bituminózních písků, čímž by ohrozil lov, rybolov a další práva chráněná federálními dohodami. Spolu s organizací UU Justice Arizona (UUJAZ) a obcí ve Phoenixu, která podpořila její cestu, se Elena Perezová opět vydala na sever, tentokrát v doprovodu Kiy Bordnerové, domorodé členky UU z Kalifornie. Zatímco ve Standing Rocku bylo „velké množství domorodého lidu," na Line 3 byly „spousty a spousty spojenců, i soustředěné skupiny domorodců, kteří byli většinou organizátory akce," vypráví. Elena Perezová, Kia Bordnerová a mnozí další byli zatčeni za nepovolený vstup na území a další údajné zločiny a strávili dvě noci ve vězení. Spolu s Elenou byli v cele čtyři bílí členové UU a na bloku s nimi byla i Rev. Wendy von Courterová. Členové UU zpívali písně, včetně *Meditace na dech* (Meditation on Breathing) od Sarah Dan Jonesové, vedoucí hudební sekce ve sboru Starr King UU Fellowship v newhamphshireském Plymouthu, a tak jim lépe ubíhal čas.

„Nikdo z nás ani na chvíli nelitoval," říká Elena, „myslím, že hlavní bylo a je být spolu, ta propojenost." Když teď sepisuje reakci na svůj trestní proces, mnoho lidí se jí ptá, proč do toho šla.

Charakteristický příbytek indiánů – pueblo. (Foto © pixabay.com.)

„Šla jsem, protože mě domorodý lid vyzval, ať přijdu,“ uvádí. „Řekli, že potřebují pomoc, a to je pro mě úplně nejvíc, protože je spousta případů, kdy jsou malé kmeny převálcovány korporacemi kvůli přírodním zdrojům nebo kdy jsou malé kmeny převálcovány vládními organizacemi v záležitostech týkajících se území a vody. Doufám, že v budoucnu, až bude možná v podobné situaci Picuris, budeme moci podobně zavolat, vyzýváme vás, abyste nám přišli na pomoc, jako jsme přišli my vám, a lidé odpoví.“ [Třicátého srpna 2021 zasadil Odvolací soud v Minnesotě oponentům ropovodu ránu, když potvrdil povolení Line 3, co se týče kvality vody a mokřadů.]

JAK SE VYOSTŘUJE GLOBÁLNÍ KLIMATICKÁ KRIZE, ORGANIZACE UU SE ČÍM DÁL VÍC ANGAŽUJÍ V ZÁLEŽITOSTECH KLIMATICKÉ SPRÁVEDLNOSTI A ZABÝVAJÍ SE ENVIRONMENTÁLNÍM RASISMEM.

U různých společenství BIPOC je mnohem vyšší pravděpodobnost, že budou trpět širokou škálou zdravotních a ekonomických problémů, týkajících se znečištění a klimatic-

kých změn, protože skládky toxického odpadu, chemické továrny a další zařízení představující vážná zdravotní rizika bývají častěji umístována v blízkosti marginalizovaných komunit. Současně mají i změny klimatu nejrůznější dopady na nízkopříjmové populace celého světa, a často jde právě o společenství BIPOC postižená stoupající hladinou oceánů a ztrátou půdy, což vede k rapidně narůstajícímu množství klimatických uprchlíků.

Problém klimatického uprchlictví (climate-forced displacement, CFD) je hlavní prioritou výboru UU pro službu (UU Service Committee, UUSC), který se spolu s mezinárodním společenstvím partnerů a obhájců pocházejících z řad obyčejných lidí snaží dosáhnout pokroku v oblasti lidských práv. Výbor pro službu, jenž má dlouhou tradici práce s uprchlíky, pracuje v oblasti CFD s dvanácti partnery, včetně dvou globálních koalic působících na mezinárodní i místní úrovni. Má osm partnerů v oblasti Tichomoří, včetně místních organizací, působících v patnácti zemích Oceánie. Jeho aljašský partner přímo pracuje s patnácti místními domorodými kmeny. V Louisianě jeho partnerská

„Bylo jasné, že jsme tam kvůli vodě, a žádné další vysvětlení nebylo potřeba.“

(Foto © pixabay.com.)

organizace podporuje několik černošských komunit, Svaz Isle de Jean Charles louisianských indiánů Biloxi-Čitimača-Čoktó,⁵ indiánský kmen Pointe-au-Chien,⁶ Svaz Grand Caillou / Dulac kmenů Biloxi-Čitimača-Čoktó, a také kmen

5 Výslovnost: [Biloksi], [Čitimača] a [Čoktó]. Biloxiové (kmen), Čitimačové (kmen) a Čoktóové (národ) jsou domorodé skupiny z oblasti Lousiany. Všechny dále uvedené kmeny čelí vážným ekologickým problémům v podobě rapidní eroze půdy a zvyšující se mořské hladiny v oblasti Mexického zálivu. V současnosti z původní rozlohy ostrovů v mississippské deltě zbývají asi dvě procenta. Řada domorodců tak přichází o své domovy, a vzdor státní podpoře pro klimatické vystěhovalce se obávají o svoji další budoucnost jako jednotlivci i jako společenství. Jejich tradiční způsob života totiž na nových územích zůstane zřejmě jen vzpomínkou.

6 Výslovnost: [Point ó šien]. Kmen (nikoli státně uznávaný) z oblasti Lousiany, jehož historický název se nedochoval: jeho příslušníci se považují za potomky buď Čitimačů (viz výše), nebo dnes již vymřelých kmenů Akolapissů, Atakapů nebo Biloxiů (jejichž existence dnes jako kmene, nebo jen jako „potomků Biloxiů“ je předmětem diskusí). Kromě zmíněných ekologických problémů byl pro příslušníky Pointe-au-Chien katastrofou hurikán Ida v srpnu roku 2021.

Atakapa-Ishak Čavaša⁷ z indiánské vesnice Grand Bayou. Výbor UU pro službu, který v říjnu roku 2020 zorganizoval konferenci na téma klimatického uprchlictví, poskytuje těmto partnerům menší granty na organizování komunit, na obhajobu a na rozvoj právních strategií. Pomáhá jim také s myšlenkovým vedením na globální úrovni, včetně podpory při vypracovávání Zprávy o klimatické změně, adresované Spojeným národům.

Pro mnoho lidí je nejvýraznějším příkladem environmentálního rasismu vážná zdravotní krize způsobená tím, že lidé v michiganském Flintu, kde tvoří přes padesát procent obyvatel černoši, pili vodu zamořenou olovem; ale to rozhodně

7 Výslovnost: [Atakapa Ishák Čavaša]. Američtí domorodci v oblasti „Červené řeky“ (Red River, přítok Mississippi) v Lousianě. Atakapové i Čavašové jsou dnes považováni za vymřelé kmeny, v oblasti však nadále žijí lidé, kteří se považují za jejich potomky a usilují o zachování (či obnovu) jejich kultur.

Myslím, že hlavní bylo a je být spolu, ta propojenost. (Foto © pixabay.com.)

není jediný případ⁸ Uvádíme jen dva příklady:

- Jelikož je pravděpodobnější, že lidé patřící k BIPOC budou žít na „horkých ostrovech“ – hustě obydlených oblastech, kde je více

⁸ Tzv. „vodní krize ve Flintu“ (Flint water crisis) propukla v roce 2014, když se městská rada rozhodla, že z důvodu snížení nákladů přestane odebírat pitnou vodu z Huronského jezera a nahradí ji vodou z řeky Flint (jež byla do té doby považována za nouzový vodní zdroj). Odběr vody z řeky Flint byl zahájen v dubnu roku 2014, v červnu došlo k epidemii legionelózy, nemoci dýchacích cest způsobené bakterií *Legionella pneumophila*, která trvala několik měsíců. Vzdor laboratorním rozborům vody se městská rada odmítala vrátit k odběrům z Huronského jezera. V únoru následujícího roku bylo zjištěno sedminásobné překročení limitu pro povolený obsah olova ve vodě. Kvalita vody už byla předmětem sporu. Na podzim se stav pitné vody ve Flintu stal už předmětem celostátního zájmu a diskusí a 15. prosince 2015 byl vyhlášen nouzový stav. Flint je samotnými obyvateli (padesát šest procent tvoří Afroameričané) vnímán jako „chudé, černé město“ a podle Michiganské komise pro lidská práva byla etnická skladba obyvatelstva jedním z důvodů, proč státní orgány odmítaly včas zjednat nápravu. Město Flint se stalo do jisté míry symbolem: o krizi byla natočena řada dokumentárních filmů a v roce 2017 byl natočen stejnojmenný hraný film.

chodníků než stromů –, jsou vystaveni stresu z městského horka, který představuje výrazné zdravotní riziko, a to takřka v každém velkém americkém městě, ve větším procentu než bílí. (Studie zveřejněná v časopisu *Nature Communications* roku 2021.)

- Většina obyvatel „Rakovinné ulice“ (Cancer Alley), oblasti v jižní Louisianě, kde se nachází sto padesát zařízení petrochemického průmyslu, jsou černoši. Riziko onemocnění rakovinou je tam podle Agentury pro ochranu životního prostředí (Environmental Protection Agency) u nich podstatně vyšší než u bělochů v jiných oblastech. Komise pro lidská práva při OSN vyžvala v květnu k ukončení environmentálního rasismu v „Rakovinné ulici“.

„EXISTUJÍ CELÉ KOMUNITY, KTERÉ MIZÍ POD VODOU, PROTOŽE JE KLIMATICKÉ ZMĚNY NAPROSTO VÁLČUJÍ,“ ŘÍKÁ MIKE GIVENS, ŘEDITEL UUSC PRO STRATEGICKOU KOMUNIKACI.

Klimatické uprchlictví „je nejvážnějším rizikem,

Skládky toxického odpadu a další zařízení představující zdravotní rizika bývají častěji umístována v blízkosti marginalizovaných komunit. (Foto © pixabay.com.)

s nímž se naše generace musí vypořádat; kombinuje problém lidské mobility a klimatických změn". Je to problém, který nebyl v minulosti nijak velkoryse podporován bohatými filantropy, poznamenává. „Zjistili jsme, že do této oblasti musíme vstoupit uctivě a pokorně, budovat v ní vztahy odspodu a vytvářet spojenectví, abychom mohli prosazovat požadavky na státní úrovni a abychom na tyto problémy dokázali účinně upozornit.“

Organizace Duchovenství UU pro Zemi (UU Ministry for Earth), která se zaměřuje na klimatickou spravedlnost, vytvořila novou skupinu, BIPOC společenství za klimatickou spravedlnost (BIPOC Communities for Climate Justice), jako platformu, na níž se mohou dvakrát měsíčně setkávat nebělošští lidé z UU k diskusím o tom, jak na ně dopadají klimatické změny a environmentální rasismus.

„Za poslední dva roky začalo být v této oblasti velmi aktivních a dobře známých mnoho organizací z komunit nebělošských lidí a je zde velká potřeba, aby unitáři a univerzalisté našli vhodné způsoby, jak s ostatními spolu-

pracovat,“ říká Rashid Shaikh, muslim a vědec z UU, jenž se už třicet pět let zabývá výzkumem zdravotních dopadů znečištění vzduchu. Rashid Shaikh, který je členem První obce UU (First Parish UU) v massachusettské Cambridgi, spolupracuje při organizování skupiny s Paulou Cole Jonesovou, černoškou, která vede organizaci Projekt 8. principu (8th Principle Project)⁹ jež se snaží decentralizovat bělošství v kruzích UU a navrátit víru v boj proti rasismu. „Mou nadějí je, že unitáři a univerzalisté budou působit výrazně v oblasti klimatické spravedlnosti, tak jako působí při práci v oblasti rasové spravedlnosti,“ říká Shaikh.

Pro členy UU, kteří mají zájem podporovat společenství BIPOC a jeho představitele v rámci hnutí za osvobození od environmentálního rasismu, má několik konkrétních návrhů Sam Beltramová (Ute Nation), členka sboru Palomar UU Fellowship v kalifornském městě Vista. Zprvč členy UU naléhavě žádá, aby kontaktovali

⁹ Pro pořádek: UU principů je 7. Název tedy symbolizuje připojení něčeho, co UU zatím chybí.

své senátory s požadavkem, ať hlasují proti H.R. 1374, tedy proti „Aktu o zlepšení plánování státní energetické bezpečnosti z roku 2021“. Oponenti tohoto návrhu se domnívají, že by zákon mohl být vykládán jako povolení zvyšovat množství státem podporovaných konfrontací, jež mohou vést k většímu násilí vůči ochráncům vody (Water Protectors).

Zadruhé Sam Beltramová naléhavě žádá každého jednotlivého člena UU a každou obec, aby přestali vybírat investice a používat finanční instituce, které finančně přispívají na Line 3 a podporují průmysl fosilních paliv. Na Generálním shromáždění roku 2021 podpořili Mladí dospělí (UU Young Adults) „Responsivní rezoluci“ vyzývající Fond společných nadací UU (UU Common Endowment Fund – UUCEF), aby kompletně stáhl své podíly z finančních institucí financujících Line 3, včetně Chase Bank, Bank of America a JP Morgan. „UUA je hluboce oddaná klimatické spravedlnosti, což Mladí dospělí formálně vyjádřili na generálním shromáždění, a cítíme povinnost zabývat se jejich obavami,“ řekl Andrew McGeorge, pokladník a nejvyšší finanční

úředník UUA. „Upřednostňujeme práci, kterou je třeba učinit, abychom přestali finančně podporovat instituce financující Line 3.“ Sam Beltramová doufá, že UU budou kontaktovat UUCEF a že se uskuteční setkání, při nichž se prosadí stažení investic. Uvádí, že její obec přestala užívat služby Chase Bank a ona sama navštívila několik poboček Chase Bank, aby si promluvila s jejich šéfy o tom, že zástupci UU předají vedení korporátu zprávu o stažení investic.

„Tyto korporace nemění svůj tón,“ říká Sam Beltramová. „V tuto chvíli záleží na tom, aby se tato víra a jednotlivé složky této víry posunuly od slov k činům.“

Autorka Elaine McArdleová je hlavní redaktorkou časopisu *UU World* a navštěvuje Unitářskou a univerzalistickou obec v Saratoga Springs v New Yorku. Za svou novinářskou práci získala ocenění a má za sebou více než dvacet let zkušeností. V minulosti psala pro periodika *Boston Globe*, *Harvard Law Bulletin* a další.

Přeložila Ruth Jochanan Weiniger.

Spiritualita severoamerických indiánů

Stanislav Drda

Následující text je výňatkem z diplomové práce autora *Spiritualita severoamerických indiánů jako inspirace výchovně-vzdělávacího procesu*, která byla obhájena na Husitské teologické fakultě UK v roce 2022. Autor dal redakci *Tvůrčího života* laskavé svolení k uveřejnění výňatku ze své diplomové práce, který se týká pojetí světa a vztahu k přírodě u původních obyvatel Severní Ameriky. Stanislav Drda se dlouhodobě zabývá spiritualitou severoamerických indiánů, o které přednášel i v rámci Unitářské akademie na letošním modulu Praktických duchovních cvičení.

Indiáni nerozlišovali
přírozeno
a nadpřírozeno.
(Foto
© pixabay.com.)

SVĚTONÁZOR

Lze říci, že v základu myšlení každé kultury stojí kulturní světonázor, tj. souhrn představ o světě, o člověku a jeho roli a místu v něm. Součástí a snad samotným jádrem kulturního světonázoru jsou přitom představy o vzniku světa, tedy kosmogonie. Indiánské světonázorové představy vycházejí z bohatého spektra mýtů vypovídajících o vzniku kosmu, země, stvoření pozemských bytostí a lidí a určení jejich role ve světě. Mýty tradičně popisují vznik světa na popud určitého božského stvořitele, na základě čehož se na zemi ocitly konkrétní přírodní prvky a pozemští obyvatelé – vodstva, hory, skály, rostliny, zvířata a lidé. Některé mýty považují bytosti za příšle na zem z jiných světů, například z horního světa nebo naopak

ze spodního světa v podzemí. Stvořitel nebo ten, kdo za vším stvořitelem stojí, přitom bývá obvykle chápán jako Praotec všech bytostí a tradičně pak za jejich Pramatku bývá považována Země. Ač jsou tyto mýty velmi rozmanité, shodují se ve společném rámci, který bývá pro indiánskou mytologii charakteristický – všechny prvky, věci a bytosti na zemi pocházejí ze společného stvoření a jsou si tak navzájem příbuzné. Jak vysvětluje Áke Hultkrantz, na základě této geneze jsou si lidé a ostatní tvorové blíže příbuzní a úkolem lidí je ostatní „bratry a sestry“ uznávat a žít s nimi v souladu.

K tomu se dále vztahuje skutečnost, že vše na světě je nejen příbuzensky, ale i duchovně provázané a vše na zemi je živé. Podle toho-

to pojetí se veškerenstvo nedělí na tzv. živou a neživou přírodu, jak jsme zvyklí z našeho běžného pohledu. Lakotský duchovní vůdce Ron Hawks toto vysvětluje: „Všechny věci jsou živé; stromy, skály, tráva, dokonce dřevo, ze kterého je vyroben stůl, u kterého sedíme. Jsme součástí přírody, na to většina bělochů zapomíná.“

VELKÝ DUCH

Další společný aspekt indiánské mytologie a indiánského světónázoru je koncept stvořitele, který se v našem obvyklém chápání ustálil pod pojmy Velký Duch, Velké Tajemství či Velké Neznámo. Abychom se přiblížili porozumění tomuto konceptu, je potřeba znovu zmínit, že indiáni nerozlišovali přirozeno a nadpřirozeno, jak jsme zvyklí v těchto rovinách uvažovat, takže si nemůžeme Velkého Ducha představovat jako žádnou nadpřirozenou (duchovní) entitu dlící nad jinak přirozeným (materiálním) univerzem. Jan Ullrich popisuje, že Lakotové nerozlišovali mezi přirozeným a nadpřirozeným, ale spíše mezi tím, co je běžné a co je neobvyklé. To, co se Lakotům jevílo jako zvláštní, tajuplné, magické, záhadné, mocné, děsivé či nepochopitelné, byli zvyklí označovat slovem „wakhán“, což lze do našeho jazyka volně přeložit jako posvátné. A jelikož svět jako takový je podle Lakotů ve svém celku nepochopitelný, vše je podle nich wakhán. Pod tímto pojmem se tak skrývá tajemná síla, která dává světu

život a duši, síla, která je všudypřítomná a která představuje posvátnou jednotu veškerenstva. Souhrn všeho, co je wakhán, pak Lakotové nazývají Velký Wakhán – Wakhán Thánka. Jak přibližuje Ullrich, tohoto „Velkého Ducha“ také Lakotové tradičně nazývají Dědeček (Thunkášila) či Otec (Até), jelikož jej považují za svého prvotního předka, k němuž se lze vztahovat a od nějž lze odvíjet svůj původ. Velkého Ducha si nelze jakkoli představit, nelze jej vidět ani pochopit, ale lze pozorovat jeho jisté projevy ve světě, kterým říkají Táku Wakhán.

Mnohé jiné kmeny měly představu o Nejvyšší bytosti představující určitý jednotící prvek veškerých duchovních sil. Jak přitom zmiňuje Hultkrantz, v indiánském pojetí tyto síly nestojí mimo stvoření včetně člověka, ale volně na něj působí, a to zejména prostřednictvím snů a vizí. Každý kmen tento princip označoval vlastním pojmem, například pro Šajeny je to Maheo, pro Pónie Tirawa, pro Algonkiny Manitou, pro Irokéze Orenda. Timothy Freke přitom uvádí, že v samotných nativních jazycích se nejedná o podstatné jméno, ale tento pojem vyjadřuje cosi dynamického, co lze snad přirovnat k jakési univerzální zdrojové Síle či Energii prostupující vším.

Mnozí indiánští autoři popisují, že z konceptu univerzálně živého světa a přítomnosti Stvořitele v něm vyplývá uctivý vztah indiánů k přírodě, která tak má sakrální rozměr a je považována za něco jako zelenou katedrálu

Z dnešního religionisticko-teologického hlediska je možné přirovnat indiánské pojetí Velkého Ducha a jeho přítomnosti v přírodě asi nejlépe k panenteismu.
(Foto © pixabay.com.)

veškerenstva. Kvůli jejich uctívání přírody a jejich prvků byli přitom původně křesťanskými misionáři považováni za pohany klanící se modlám. Louis Dva Krkavci Irwin z kmene Arikarů k tomu říká: „Můj lid uznává pouze jednoho Velkého Ducha, tak velkého, že pojme celý vesmír, a přitom tak malého, že je v každém z nás, a i v nejmenších tvorech, kteří chodí nebo se plazí po světě. Proto nemůžeme uctívat Stvořitele, aniž bychom uctívali také Stvoření.“ Stejně nařčení vyvrací Ohiyesa, když říká, že „indiáni neuctívají slunce více, než křesťané uctívají kříž. Podle našeho názoru jsou Slunce a Země původci veškerého organického života. A uznejte, že tento náš názor obsahuje jak vědeckou pravdu, tak i poetickou metaforu“.

Koncept indiánského Velkého Ducha vešel v našem prostředí v obecnou známost nejen díky bohaté indiánské literatuře, ale i na základě vlivu různých zainteresovaných jedinců, kteří jej tak přenesli do našeho povědomí a jejichž odkaz někdy bývá podroben zpětné analýze. Například Pavel Hošek, který se zabýval duchovní povahou odkazu E. T. Setona, píše, že spjatost přírody s konceptem stvořitelského a aktivně činného Velkého Ducha nám může připomínat panteismus, avšak z dnešního religionisticko-teologického hlediska je možné přirovnat indiánské pojetí Velkého Ducha a jeho přítomnosti v přírodě asi nejlépe k panteismu.

ZÁKLADY POSVÁTNA

Ústředním prvkem světónázorových představ je pojetí duchovní dimenze reality, která je neoddělitelná od každodenní světské existence. Posvátné a světské se tak těsně prolíná, že od sebe prakticky není odlišitelné. Lakotský medicinman Frank Bláznivá vrána k tomuto vysvětluje: „Existuje přírodní síla a duchovní síla, ale ve starých dobách můj lid neodděloval denní život ve světě od duchovního života. Všechno bylo duchovní. Byli jsme tím nasáklí. Jenom teď vidíme rozdíl. Náš přístup je duchovní a Wakan-tanka a jeho Pomocníci se účastnili všeho, co jsme mysleli a dělali.“

Larry J. Zimmerman píše, že z indiánské perspektivy vše, co stvořil Stvořitel, má ducha, resp. vše je prostoupeno duchovní energií či

silou. Duchovní síly sídlí ve všem, vše má svou duši; každá rostlina, zvíře, věc, hora, řeka, každá bytost, každé místo i samotná půda má ducha. Zároveň všechny duše jsou ve vzájemném vztahu a vzájemné závislosti s dušemi všech ostatních prvků v rámci jednoty univerza. Vědomí univerzální provázanosti se odráží v mnoha indiánských obřadech a modlitbách, jež bývají s úsilím zaměřeny na urovnávání vztahů s duchovními silami i s pozemskými bytostmi. Prozrazuje to například jedna z nejběžnějších modliteb Lakotů, která zní Mitákuye oyásin, což znamená něco jako „všichni jsme spříznění“ či „všechny naše vztahy“. Podle Frekeho účel této modlitby spočívá v tom, že se jí dává najevo skutečnost, že všichni jsme součástí jednoho kruhu života, kde naše individuální blaho závisí na zdraví celku.

POSTAVENÍ ČLOVĚKA V PŘÍRODĚ

Indiánské stvořitelské mýty popisují stvoření člověka ve vzájemném prolínání s ostatními tvory a jeho příchod na svět podávají v různém pořadí vzhledem k ostatním bytostem. Mnohdy se přitom vyskytuje představa příchodu člověka na zemi jako posledního z tvorů, podobně jako jsme o tom zvyklí smýšlet i v naší kulturní tradici. Na základě toho se lze setkávat s představou, že ostatní bytosti (zvířata, rostliny, ale také kameny a další prvky tzv. neživé přírody) jsou považovány za naše „starší příbuzné“. Toto pojetí bývá zároveň spjata se zásadou důležitosti zachovávat těsné sepětí s přírodou a blízký vztah s ostatními „bratry a sestrami“, jelikož se tak lze „učit“ nasloucháním hlasům přírody a rozvíjením instinktivních vlastností, jež jsou nám se zvířaty a se světem přírody společné. Ohiyesa k tomu ve zřejmé reakci vůči tradičnímu západnímu racionalismu říká: „Indián věří, že instinkt je mnohem spíše než rozum silou pocházející od Velkého neznámého; jak by se jinak mohla zvířata nebo malé děti chovat moudře, aniž přemýšlí?“

Freke píše, že sepětí s přírodou si indiáni bedlivě střežili a považovali je za nevyhnutelné k uchování života v harmonii. Nekladli přitom mezi sebe a svět přírody žádnou jasnou hranici či dělítko, ale považovali se za bytostnou součást přírody v rovnocenném vztahu

**Za Pramatku
všech bytostí bývá
považována Země.**

(Foto

© pixabay.com.)

s ostatními tvorstvy. Provázanost člověka s přírodou a blízký vztah k jiným tvorům byl patrný zvláště u zvířat, jelikož k nim máme „příbuzensky nejbliže“.

Od vědomí vzájemné sprízněnosti se odvozuje i „indiánská etika“ chování vůči zvířatům a jiným bytostem – se všemi bytostmi na zemi se má zacházet jako s rovnocennými příbuznými, jako s bratry a sestrami, tj. měli bychom je uznávat a žít s nimi v souladu. Zimmerman uvádí, že v praxi to znamenalo, že zvířata, která byla lovena kvůli zajištění živobytí, byla zvláště uctívána a byly pro ně pořádány speciální rituály. Vyjadřoval se jimi vděk za jejich obětování se, aby se mohli jejich dvounozí příbuzní nakrmit a ošatit, zároveň se jimi usmířoval duch zabitých zvířat.

VZTAH K ZEMI

Jedno z významných a častých témat vyskytujících se v indiánské literatuře je vztah lidí k zemi a k životnímu prostředí. V současném panindiánství nabyt jednotnou podobu koncept Matky Země, kde klíčový je vztah k Matce Zemi, který se zakládá na systému vzájemné úcty v kontextu vztahů se všemi tvorstvy. Co přitom bylo indiánům cizí, byla představa vlastnictví půdy. Země jim byla dána Stvořitelem a s tímto vědomím zemi uctívali a chránili. Přestože mezi indiány přirozeně existovaly pře o území, podstata těchto sporů nespočívala ve snaze o získávání územních zisků, ale v hájení vlastního životního prostoru. Podle Zimmerma-

na mimoto všichni indiáni sdíleli představu o posvátných územích, která pro všechny bez ohledu na povahu vzájemných vztahů zůstávala nedotknutelná.

Snahy bělochů, kteří po svém příchodu usilovali o „obchodování“ s půdou, byly pro indiány mimo jejich fantazii. Signe Seiler uvádí, že z pohledu indiánů byl „prodej“ půdy stejně nesmyslný jako prodej vzduchu, větru či mraků, a tak při těchto „obchodech“ mezi původními obyvateli a novými přistěhovalci docházelo k mnohým nedorozuměním. Jelikož se indiáni nechápali jako vlastníci země, ale jen jako jedni z jejích uživatelů, necítili se k „prodeji“ ani kompetentní. Kromě nich totiž zemi obývají i další národy – národy vlků, jelenů, chřestýšů, sov atd. –, a chtěl-li bílý muž „koupit“ úsek země, musel by udělat dohodu se všemi, kdo na ní žijí.

Můžeme se dále dočíst, že co bylo pro indiány taktéž zarážející, bylo neuctivé a vykořisťující chování bělochů vůči zemi a ostatnímu tvorstvu, kterého se dopouštěli. Některé dobové výpovědi popisují, že indiáni s nelibostí reagovali na masové vybíjení zvířat, kácení lesů, odstřelování skal atd. – jak to, že běloši nechápou, že takové počínání „bolí“ zemi, skály, stromy, zvířata...? Lze se přitom střetnout s výpověďmi, které důsledně vzato považovaly za neuctivé poškozování Země i jen její zemědělské obhospodařování, k čemuž běloši indiány nutili. „Žádáte mě, abych oral půdu. To mám vzít nůž a rozříznout prs své matky? [...] Žádáte mě, abych vykopával kameny. To mám vykopávat kosti pod její kůží? [...] Žádáte

mě, abych sekal trávu, sušil seno, prodával ho a bohatl jako bílí. Ale jak se mohu odvážit sekat vlasy své matky?" (Smohalla, Wanapumové)

Uvádí se tak, že poškozovat Zemi a přírodu nebylo jen proti etickým a náboženským pravidlům, ale bylo to i ryze pragmatické. Jsme-li si totiž vědomi spjatosti a provázanosti všeho s celkem, je jednoduše absurdní poškozovat cokoli, čeho jsme sami součástí. Zřejmě vůbec nejznámější indiánský text vztahující se k této problematice představuje poetické prohlášení náčelníka Seattlea z kmene Duwamišů z roku 1855, kterým reagoval na nabídku (spíše ultimátum) ze strany Američanů na odkup půdy jejich kmene. V něm se mj. uvádí: „Co se stále děje zvířatům, stane se brzy i lidem. [...] Co postihuje zemi, postihne i syny země. [...] Když lidé na zem plivají, plivají sami na sebe. Neboť víme, že země nepatří lidem, ale že lidé patří zemi – to víme. Všechno je vzájemně spojeno jako krev, která spojuje jednu rodinu. [...] Člověk nestvořil pohyb života, on je v něm pouze vláknem. Co uděláte tomu pohybu, uděláte sami sobě.“

Jak prozrazuje třeba Matt Ridley v knize *Původ ctivosti*, originální znění Seattleova prohlášení se nedochovalo a tento text ve skutečnosti představuje tradovanou a postupně novodobě upravovanou verzi, nic to však nemění na tom, že Seattleův proslov se stal jakýmsi mementem „environmentální etiky“ a různé jeho části představují jedny z nejcitovanějších textů užívaných bojovníky za ochranu životního prostředí.

**Pro indiány
bylo taktéž
zarážející neuctivé
a vykořisťující
chování bělochů
vůči zemi
a ostatnímu
tvorstvu, kterého
se dopouštěli.**

(Foto

© pixabay.com.)

Podle Frekeho tato indiánská etika nabádala minimalizovat dopady svého počínání při veškerém využívání přírodních zdrojů. Dočítáme se, že indiáni lovili jen tolik, kolik potřebovali, přičemž zpracovali vždy veškeré části zabitých zvířat. V přírodě sbírali plody, aniž by káceli stromy. Sběr bylin podléhal citlivému výběru dbajícímu na udržitelnost přírodního bohatství pro další generace. Jak potvrzuje Livia Šavelková, v současném panindiánském hnutí existuje tradice, která pojednává o tom, že náš život je spjatý se sedmi generacemi před námi a sedmi generacemi po nás. Učí žít tak, aby sedmá generace po nás měla k životu stejné životní podmínky jako my, nebo i lepší.

Přirozeně se nabízí srovnání takto prezentovaného indiánského sebepojetí ve vztahu k přírodě a Zemi s naším kulturním sebepojetím a z nich plynoucích postojů k zemi a ke světu jako celku. Erazim Kohák v souvislosti se střetem evropské a indiánské mentality při bělošské expanzi Amerikou považuje tradiční evropský postoj vůči zemi, zvířatům i jiným etnikům a kulturám za hluboce panský, z jehož perspektivy hledíme na vše ostatní jako na předměty k vlastnímu podmanění a přizpůsobení. Podobný sobecký a krátkozraký „antropocentrismus“ bývá podle něj charakteristický u vysoce vyspělých civilizací, u nichž je to zpravidla znakem úpadku a blížícího se konce. K podobnému tématu se vyjadřuje také Josef Šmajš, který považuje naše

kulturní paradigma s ideou lidské nadřazenosti nad přírodou za nebezpečnou antropocentrickou iluzi, která je pro zajištění zachování naší existence na Zemi neudržitelná. Vyústění existenciálního konfliktu naší kultury s přírodou nazírá v prohlubující se současné globální ekologické krizi a upozorňuje, že nezměníme-li dosavadní predátorsky orientované protipřírodní paradigma na paradigma propřírodně biofilní, staneme se obětí sebevražedného životního stylu neslučitelného s naším druhovým přežitím na Zemi.

VZTAH KE ZVÍŘATŮM

Spřízněnost lidí se světem přírody a se světem duchů nabývá u indiánů nejčastěji konkrétní podobu v tzv. animalismu jakožto tajuplném vztahu lidí a zvířat se zvířecími duchy, jenž je typickým rysem jejich duchovních tradic. Hultkrantz píše, že spíše než o „zvířecích duchách“ je přitom lepší hovořit o „duchovních zvířatech“; indiáni totiž spíše než vztahy k duchům jednotlivých zvířat pěstovali vztahy k zvířecím duchům jakožto jakémusi archetypovému duchu reprezentujícímu zvířecí druhy. Podle tohoto pojetí tedy sice každé jednotlivé zvíře má svou duši, avšak zároveň je každý druh zástupcem kolektivního ducha zvířete. Každé setkání se zástupcem určitého druhu (např. jelen, medvěd, kojot, orel) tak člověka může přibližovat k posvátnému duchu Jelena, Medvěda, Kojota, Orla a dalším „bohům“. Zvířata jsou z indiánského pohledu považována od přírody za tajuplná a zároveň, jelikož jsou našimi nejbližšími příbuznými, se lze prostřednictvím nich nejlépe přibližovat k porozumění tajuplnému duchovnímu rozměru existence. Vztah k „přírodním duchům“ přitom býval, podle Hultkrantze, u loveckých kultur více zaměřen na vztahování se ke zvířatům a obloze a u zemědělských více k rostlinám a podsvětí.

Zimmerman píše, že pozorování života divokých zvířat a zvířecí ceremonialismus napomáhaly indiánům nabývat důležité zkušenosti, získávat poznání a sílu potřebnou k životu. Zde je také zdůvodnění, proč je indiánská mytologie protkaná příběhy o zvířatech vystupujících často v rolích božských bytostí či pololidí/polozvířat – vyjadřuje se tím vzájemná pro-

vázanost a zároveň tyto motivy představují prvky k navazování kontaktu s „duchy“ zvířat, jejich vlastnostmi a charakteristikami. Zvířata v mytologiích často hrají významnou úlohu tím, že lidi učí, jak se chovat a jak nabývat určitých vlastností, schopností či poznatků důležitých pro život.

Za zmínku stojí, že zvířecí mytologie samozřejmě není jen záležitostí indiánských kultur. Jungiánská psychologka Marie-Louise von Franzová poukazuje na to, že zvířata, která se často vyskytují v mytologiích a pohádkách všech kultur, představují vlastně zoomorfní znázornění archetypálních instinktivních sil, jež jsou nám všem vlastní. Transkulturní výskyt zvířecích motivů a jejich přitažlivost je podle ní dána tím, že zvířata neznázorňují zvířecí instinkty, ale naše vlastní zvířecí instinkty a archetypové lidské sklony. Vlastnosti různých zvířat, jež jim někdy intuitivně přisuzujeme jako charakteristické, zaznívají dodnes i v našem lidovém folklóru – mluvíme tak třeba o silném medvědovi, bystrém rysovi, hbité lasičce, mazané lišce, čiperném vrbci, vytrvalém vlku, moudré sově, pilném včelstvu atd. V některé indiánské literatuře se můžeme dočíst, že ritualizovaný vztah ke zvířatům v podstatě rozvíjí podobná intuitivní vnuknutí a slouží ke kultivaci vlastních instinktivních sil a přirozeného poznávání duševně-duchovního světa. Například Gerhard Buzzi cituje lakotského medicína zvaného Děd, který říká: „Každý má v sobě vytrvalost vlka, sílu medvěda, bezstarostnost orla. Vy bílí jste jen ztratili schopnost probouzet v sobě tyto hodnoty a využívat jich ve všedním životě.“

HARMONIE SVĚTA

Indiánské duchovní tradice sdílejí představu tzv. přirozeného kosmického řádu, což je představa o tom, že svět se všemi jeho částmi tvoří jednotný harmonický celek, v němž každý jednotlivý prvek má své odpovídající místo. Například orlové létají na obloze, vlci loví na prériích, voda proudí říčkami, kameny spočívají v zemi atd. Hultkrantz objasňuje, že se zde přitom objevují ukazatele existence jakýchsi metafyzických druhových předobrazů a strážců každé pozemské formy, které jakoby

Každé setkání se zástupcem určitého druhu tak člověka může přibližovat k posvátnému duchu Jelena, Medvěda, Kojota, Orla a dalším „bohům“.

(Foto

© pixabay.com.)

určují vlastnosti a řídí chování jednotlivých prvků, například obrovský Bobr vládnoucí každému bobru a rozhodující o jeho osudech. Tento přirozený řád zaznívá v pozadí indiánských mytologií, které pojednávají o tom, co se děje v případě, kdy dojde k jeho narušení. Jak zmiňuje John H. Moore, je na nich ukováno, že nerespektuje-li člověk svým chováním tento řád, dochází k narušení harmonie, jež přivodí nepříznivé následky. Kosmologie řádu je tradičně spjatá s předpokládanou existencí několika světů, které ve své nejjednodušší podobě odpovídají třem rovinám (nebe, země a podsvětí) a rozčleněním na posvátné směry tvořící části kruhu světa – čtyři světové strany. Centrálním jednotícím symbolem tohoto modelu pak je posvátný střed kosmu, pupek Matky Země, jenž není jakýmsi fyzickým bodem kdesi v prostoru, ale spíše všudypřítomným univerzálním principem.

Kosmický řád spočívá zejména ve vyváženosti vzájemných vztahů a úkolem lidí je žít tak, aby v rámci tohoto řádu zachovávali rovnováhu. K vybočení z rovnováhy dojde tehdy, přestanou-li lidé respektovat rovnocennost vzájemných vztahů ve spojitosti s celkem světa. V indiánské literatuře se často setkáváme s tím, že viditelně nerovnovážné jednání indiáni spatřovali v chování bílého muže, který podle nich jedná tak, jako kdyby vůbec nebyl součástí vztahové „pavučiny života“ tvořící tento řád živého kosmu. Například

Freke uvádí, že pohledem z této perspektivy se bílý muž nechová rovnovážně vůči Zemi a mnohým částem stvoření, které tím, že je označil za neživé nebo podřadné, deklasoval a zmrtil i svůj vztah k nim a ztratil schopnost jim „naslouchat“.

VÝBĚR Z POUŽITÉ LITERATURY:

- BUZZI, Gerhard. *Léčivá tajemství amerických indiánů: učení svatého muže*. Hodkovičky: Pragma, 2004. ISBN 80-7205-121-0.
- FRANZOVÁ, Marie-Louise von. *Psychologický výklad pohádek: smysl pohádkových vyprávění podle jungovské archetypové psychologie*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-260-2.
- FREKE, Timothy a WA-NA-NEE-CHE. *Spiritualita severoamerických indiánů*. Praha: Aurora, 2000. ISBN 80-859-7489-4.
- HOŠEK, Pavel. *Evangelium lesní moudrosti: duchovní odkaz zakladatele skautingu Ernesta Thompsona Setona*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2019. ISBN 978-80-7325-477-3.
- HULTKRANTZ, Åke. *Domorodá náboženství Severní Ameriky: síla vizí a plodnosti*. V čes. jaz. vyd. 2. Praha: Prostor, 1999. ISBN 80-85190-99-0.
- KOHÁK, Erazim. *Zelená svatozář: kapitoly z ekologické etiky*. 2., přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. ISBN 80-85850-86-9.
- MOORE, John H. *Šajeni*. Praha: Nakladatelství

- Lidové noviny, 2003. ISBN 80-7106-392-4.
- RIDLEY, Matt. *Původ ctnosti: o evolučních základech a zákonitostech nesobeckého jednání člověka*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-717-6.
- SEATTLE. *J sme částí země: řeč náčelníka Seattlea k prezidentu Spojených států amerických v roce 1855*. Brno: Zvláštní vydání, 1993. ISBN 80-85436-24-8.
- SEILER, Signe. *Indiáni Severní Ameriky*. Plzeň: Fraus, 2005. ISBN 80-7238-460-0.
- ŠAVELKOVÁ, Livia. *Současní Irokézové: severoameričtí indiáni a utváření jejich identit*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2010. ISBN 978-80-7395-302-7.
- ŠMAJS, Josef. K ontologickému pojetí kultury. *Acta Universitatis Carolinae: Philosophica et historica*. Praha: Karolinum, 2013, (2), s. 79–90. ISSN 0567-8293.
- ŠMAJS, Josef. *Ústava Země: filosofický koncept*. Banská Bystrica: Vydavatelstvo PRO, 2015. ISBN 978-80-89057-58-0.
- ULLRICH, Jan F. Doslov. NEIHARDT, John G. *Mluví Černý jelen: životní příběh svatého muže z kmene Sioux Oglala*. Vyd. 2. Praha: Volvox Globator, 2014. ISBN 978-80-7511-105-0.
- ZIMMERMAN, Larry J. a Brian L. MOLYNEAUX. *Indiáni Severní Ameriky: víra a rituály: duchové země a oblohy*. Praha: Knižní klub, 2003. ISBN 80-242-0955-1.

Ohiyesa: Duše indiána a další zápisky

Knižní recenze

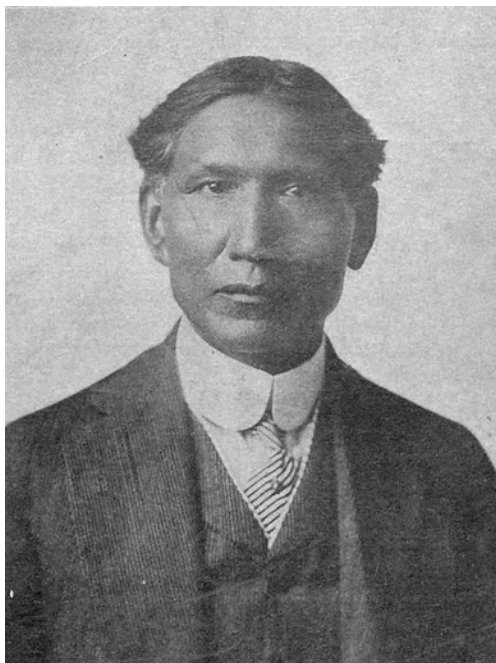
Matěj Čihák

Ohiyesa (1858–1939), rodným jménem Hakadah, později ve světě bělochů vystupující jako Charles Alexander Eastman, byl domorodý Američan z národa Dakotů (Siouxů), kmene Santiů. Narodil se v jižní Minnesotě. Když mu byly čtyři roky, jeho otec Mnoho blesků byl během povstání zajat americkou armádou. Když se vrátil ze zajetí, osvojil si některé bělošské způsoby a vedl k nim i svého syna. Ten později jako vůbec první domorodý Američan vystudoval Bostonskou univerzitu. Stal se váženým lékařem a členem horních vrstev americké společnosti. Setkal se s několika americkými prezidenty. Intenzivně se angažoval v Křesťanském sdružení mladých lidí (YMCA), v jehož rámci založil několik desítek indiánských organizací.

Přestože navenek přijal bělošské způsoby a značnou část života se pohyboval ve vyšších bělošských vrstvách, vždy zůstával vnitřně spjatý se svým indiánským původem. Neúnavně bojoval za práva domorodých obyvatel. Ve stáří opustil „bílý“ způsob života a vrátil se zpět na území svého kmene, kde žil až do smrti domorodým způsobem života. Někdy bývá nazýván „indiánský Thoreau“.

Poměrně útlá knížka *Duše indiána a další zápisky* je jakýmsi výtahem, kompilací z díla Ohiyesy. Především z jeho nejslavnější knihy *Duše indiána* (Soul of the Indian), která vyšla v USA v roce 1911. Ohiyesa se nikdy nenaučil psát na stroji a své spisy zřejmě diktoval své ženě Elaine.

Duše indiána si získala značnou popularitu, ale setkala se i s kritikou. Ohiyesův obraz typického „indiána“ a „indiánského života“ je značně zevšeobecňující a idealizující. Původní obyvatelé Severní Ameriky tvořili nesmírně rozmanitou paletu různých národů, kmenů, zcela rozdílných jazyků a velmi specifických náboženských představ. Nic jako nějaký „všeobecný indián“ nikdy neexistovalo; taková zjednodušující a nerealistická představa zřejmě poprvé přišla na svět v hlavách bílých dobyvatelů.

Charles Alexander Eastman neboli Ohiyesa.
(Fotografie převzata z commons.wikimedia.org.)

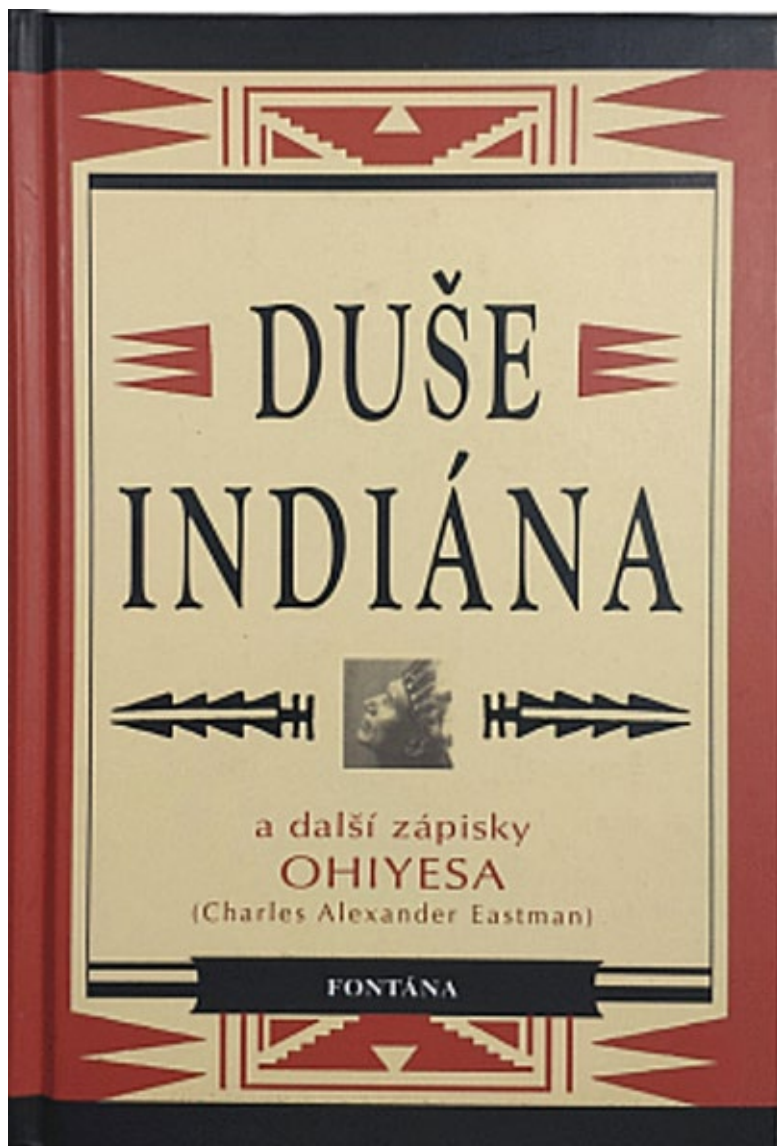
Je však do značné míry pochopitelné, proč Ohiyesa k tomuto zjednodušení přikročil. Jeho vyprávění o životě a spiritualitě severoamerických indiánů má totiž především apologet-

tickou funkci. Ohiyesa se snaží ukázat, že ti, kteří jsou americkou společností považováni za „kruté divochy“ a „pohany“, jsou ve skutečnosti vysoce kultivovaní a krásní lidé. Popis života domorodých Američanů v podání Ohiyesy působí téměř jako popis ráje – a i když občas, tu a tam dojde na válku nebo vraždu, i takové situace vždy onen univerzální indián řeší s důstojností, duchovností a bezbřehou ctností sobě vlastní.

Ohiyesa tak přistoupil na dualistickou hru, která vznikla v koloniální mentalitě Evropanů:

ti vnímali obyvatele podmaněných zemí buď jako „primitivy“ (mnohdy dokonce jako pouhá zvířata), nebo do nich naopak projektovali své představy o ideálním, civilizací nezkaženém lidství, a vytvořili mýtus známý jako „ušlechtilý divoch“ (noble savage). Ohiyesa používá mýtus o „ušlechtilých divoších“ jako obrannou pozici proti otevřeně rasistické představě o indiánech jako zaostalých, krutých a záludných, veskrze podřadných tvorech. Ta totiž americké mentalitě v Ohiyesově době převládala a, bohužel, zcela nevymizela dodnes.

Duše indiána,
nejslavnější
Ohiyesovo dílo.
(Fotografie převzata
z databazeknih.cz.)

Pokud ovšem přistoupíme na to, že když Ohiyesa mluví o „indiánech“, myslí tím ve skutečnosti prérijní indiány, mezi kterými vyrostl, a že jeho podání je poněkud zidealizované proto, aby vyvážilo opovržlivě rasistické názory své doby, pak můžeme v jeho textech najít reálné jádro.

Základem spirituality indiánů je podle Ohiesy Velký Duch nebo také Velké Tajemství. (Velké Tajemství je přesnější překlad lakotského pojmu „Wakan Tanka“, který původně neoznačoval jednu bytost, ale spíše systém vzájemných vztahů mezi plejádou duchovních bytostí, jehož podstata zůstává lidskému rozumu ukryta.) Jediným chrámem indiána je pak sama příroda. Proč stavět kostely a katedrály, když se můžu modlit u šumícího vodopádu nebo na rozlehlé prérii při zapadajícím slunci? Tak se ptá Ohiyesa.

Ve světě indiána je vše posvátné, vše je prostoupeno duchem a vše je spojeno se vším. Všechna zvířata mají duši, proto kdykoli indián uloví zvíře, děkuje mu a vykoná pro jeho duši rituál. Indián vstává brzy ráno, před rozedněním, a jde sledovat východ slunce. To je jeho nejvyšší, tichá modlitba, kdy stojí ponořen do tekoucí řeky a dívá se vstříc vycházejícímu slunci. Tento obřad vykonává každý sám, na svém místě, v tichosti a bez společnosti ostatních.

Zajímavé jsou Ohiesovy postřehy k indiánskému pojetí smrti a posmrtného života. Ohiyesa vyvrací představu o tom, že indián po smrti odchází do „věčných lovišť“ (představu, kterou v Evropě neblaze rozšířil Karel May a jeho Vinnetou). Podle Ohiesy se duše člověka navrací po smrti přímo k samotnému Velkému Duchu. Dalo by se říci, že jaksi splývá s veškerenstvím. Je živá a přítomná ve všem živém – vodě, skalách, rostlinách. Obzvlášť pozoruhodné je Ohiesovo tvrzení, že mezi indiány je velmi rozšířena víra v přetělování duší. Mnozí indiáni si prý pamatují, kým byli a co dělali ve svých minulých životech.

Za zmínku stojí i Ohiesův vztah ke křesťanství. Přestože se většinu života angažoval v křesťanském sdružení YMCA, hodnotí křesťanství spíše s odstupem. Velmi příkře kritizuje pokrytectví křesťanů, kteří se snaží obrátit na víru celý svět, ale přitom sami nežijí podle svých vlastních zásad. Podle Ohiesy se začali indiáni obracet ke křesťanství až poté, co byly jejich duše zničeny alkoholem. Křesťanství je tedy pro Ohiesu primárně symptomem úpadku. Zároveň se ale netají svým obdivem kosobnosti Ježíše a k jeho učení, jak je originálně prezentováno v evangeliích. Podle Ohiesy je učení Ježíše zcela shodné s životní filozofií indiánů. Podle některých indiánů, říká Ohiyesa, byl dokonce sám Ježíš indiánem, jehož učení bylo bělochy překrouceno a zneužito.

Ohiyesa spatřuje jako hlavní problém západní civilizace to, že v podstatě vše, co dělá, je obchod. Celá její mentalita je založena na obchodu. Tato mentalita je indiánům zcela cizí. Jejich pojetí světa vychází z úcty a cti. Proto indiáni tak snadno podlehli tlaku Evropanů, neboť nedokázali jejich obchodní uvažování pochopit (a tudíž ani proti němu bojovat).

Stručný, ale výživný výbor z Ohiesova díla je rozdělen do tří částí: Cesty Ducha, Cesty lidí a Příchod bílých způsobů. Kniha je poutavá a čte se lehce, lze ji přečíst za jedno odpoledne, nebo si naopak četbu rozdělit a třeba přečíst vždy jen jednu krátkou kapitolku denně. Pokud k ní člověk nepřistupuje jako k literatuře faktu, ale jako k literatuře spirituální, může jí být nesmírně obohacen. Prýští z ní vůně duchovní jednoduchosti, návratu k přírodě a čistého lidství; řekl bych, že tuto vůni mnozí z nás v dnešním světě potřebují nadechovat. Je to vůně vyextrahovaná z toho nejlepšího, co bylo přítomno v životě a tradicích prérijních indiánů druhé poloviny 19. století. Kniha není popisem historické nebo etnografické pravdy, ale je živoucím pozváním k Pravdě univerzální, která probouzí archetypálního Indiána v našem nitru.

Godfrey Reggio: Koyaanisqatsi

Filmová recenze

Matěj Čihák

Nezvyklý název snímku amerického režiséra Godfreyho Reggia *Koyaanisqatsi* (čte se „kojanyskaci“) pochází z jazyka indiánů národa Hopi. Znamená „život mimo rovnováhu“; v originále má film podtitul „Life out of Balance“. Reggiovio estetické mistrovské dílo, jež je zároveň proročnou vizí, spatřilo světlo filmových promítaček v roce 1982.

Reggiovým záměrem bylo bez použití slov, pouze pomocí obrazu a zvuku, zprostředkovat celkový stav života současné západní civilizace. Ta se podle Reggia i podle indiánů Hopi právě nachází ve stavu „koyaanisqatsi“ – života mimo rovnováhu.

Ve filmu nepadne jediné slovo. Divák je vystaven podmanivému proudu obrazů a hudby. *Koyaanisqatsi* je ideálním filmem ke klidnému rozjímání, meditaci. I když ve filmu není žádný „děj“ v konvenčním slova smyslu, prostupuje jím řád a smysl, který diváka rychle vtáhne, i když třeba v prvních minutách filmu může cítit určité rozpaky a nejistotu ohledně toho, jak „tohle hodinu a půl vydrží“. Film se nakonec ukáže jako strhující podívaná a uteče velmi rychle. Díky své meditativní povaze dává divákovi možnost nahlédnout i do zákoutí své vlastní duše. Otevírá člověku pohled na vztah jeho vlastní duše se světem.

Slovo *Koyaanisqatsi* pochází z jazyka indiánů Hopi a znamená „život mimo rovnováhu“. (Foto © pixabay.com.)

Koyaanisqatsi je film, který je opravdu dobré vidět v kině, anebo alespoň v co nejlepším rozlišení. Někteří lidé označují *Koyaanisqatsi* (a další Reggiovy filmy) jako „extrémně dlouhé spořiče obrazovky“. V tom případě jde ale o nejvíce významově obsažný, spirituálně obohacující a umělecky propracovaný spořič obrazovky, jaký jsem kdy viděl.

Naprosto zásadní roli ve filmu hraje hudba, jejímž autorem je americký skladatel Phillip Glass. (Jeho hudba je minimalistická, ale sám Glass dává přednost označení „s repetitivními strukturami“.) Hudba je výrazná, vždy přesně dokresluje obrazové dění a vyvolává silné emoce, od radosti až po smutek. Beze slov popisuje čiperné hemžení velkoměsta, stejně jako poklidnou nádheru panenské přírody.

Důležitým prvkem v *Koyaanisqatsi* jsou kontrasty, kterými se Reggio snaží vyjádřit své ekologické a spirituální poselství. Kon-

trast mezi stále ještě panenskou americkou přírodou (nádherné záběry na Grand Canyon ad.) a dědictvím původních obyvatel Ameriky (skalní malby Hopiů) na jedné straně, a úspěšným, přetechizovaným, mechanickým životem velkoměst, mrakodrapů, silnic, metra, továren, vojenských základen, dolů a dalších „výdobytků“ západní civilizace na straně druhé.

Jako důležité se mi ale jeví to, že Reggio civilizaci nijak nedémonizuje. Naopak, ve svém filmu ji ukazuje jako fascinující a nanejvýš pozoruhodnou – velice efektivní, živou až živelnou, jako proplétání chaosu a řádu. Reggio ani zdaleka nevnímá západní civilizaci a techniku jako něco jednoznačně špatného, pouze v některých momentech svého filmu poukazuje na to, že se vymkla z rovnováhy. Otázka nezní: „Rozvíjet civilizaci, nebo se vrátit do přírody?“ nýbrž „Jak najít harmonickou rovnováhu mezi nimi?“

Reggio civilizaci nijak nedémonizuje. (Foto © pixabay.com.)

Na konci filmu se objevuje překlad pro roctví národa Hopi: „Drancováním bohatství země přivoláme neštěstí. V Den Očisty pokryje celou oblohu pavučina. Oblak prachu se zřítí z nebes, aby spálil zemi a vypařil oceány.“ Varování před blížící se ekologickou katastrofou je dnes ještě naléhavější a zřetelnější než v roce 1982.

Godfrey Reggio se narodil v roce 1940 v New Orleansu v Louisianě do rodiny s italskými šlechtickými kořeny. V mládí se připravoval na dráhu katolického řeholníka, později ale tuto cestu opustil, aby se stal tvůrcem

dokumentárních filmů. Celý život je politicky aktivní ve prospěch občanských svobod a životního prostředí. Jeho filmová tvorba i pojetí světa jsou do značné míry ovlivněny spiritualitou původních obyvatel Severní Ameriky.

V *Tvůřím životě* č. 2/2021 vyšla recenze na kratší Reggiův snímek *Anima Mundi* (Duše světa) z roku 1992. *Koyaanisqatsi* bylo prvním dílem trilogie inspirované hopijským pohledem na svět. Druhý díl, *Powaqqatsi* (1988), ukazuje „život na úkor druhého“ a trilogii uzavírá *Naqoyqatsi* (2002), „život jako válka“.

Vzpomínka na Ladislava Pivce

Petr Samojský

Nedělní dopoledne, skupina unitářů se schází v posledním voze vlaku Os 8828. Jedou směrem na Beroun. Vystupují ale na zastávce Mokropsy – tam na ně čekám. Jdeme společně procházkou podél trati, pak se cesta stočí bývalým tramským rájónem – je to osada Stará řeka. Dojdeme k Berounce, pokračujeme po proudu, a už tu jsme! Útulná chata na břehu řeky, před ní stojí rozesmátý Láďa s Evou, vítají nás, a už na stůl nosí občerstvení po cestě.

Tento obrázek jsem si vybavil jasně, když jsem byl požádán o napsání vzpomínky na Láďu. V letních měsících, když byl rozvolněný program, jsme si v pražské Unitarii občas udělali shromáždění v přírodě, a chata u Pivců byla nezdířka naší zastávkou. Na chatě byl Láďa ve svém živlu, jak se říká. Staral se o zahrádku, velký skleník, a dokud mohl, jako kamzík šplhal mezi ovocnými stromy v prudkém svahu nad chatou. Letní dny prokládal také časem u elektrického klavíru, skládal hudbu, psal texty a poezii. Proč se mi Láďa na chatě vybavil nejdříve? Snad proto, že mi tam připadal nejšťastnější.

Kdo ho znal, ví, že byl člověkem skutečně mnoha zájmů. Profesní život zasvětil vědě, oboru biofyzika a molekulární biologie. V Československé akademii věd také vedl studijní oddělení, přednášel i na Matematicko-fyzikální fakultě Univerzity Karlovy. Hudba jeho vědecký život doplňovala. Od sedmi let se učil hrát na klavír, později na kontrabas a violoncello, studoval rovněž sólový zpěv a hudební skladbu. Neméně nadšeně se ale projevoval i v Unitarii, kam docházel s rodiči od dětství. Později byl aktivním členem unitářské mládeže, kde se také seznámil s Evou. V době po sametové revoluci, v dobách takzvané strejčkářdy, aktivně podpořil obec v exilu na Vinohradech, později se stal předsedou ústředního správního sboru v době, kdy Unitaria těžko znovu nacházela vlastní tvář – a nejtěžším obdobím pak byly povodně v roce 2002, kdy organizaci rekonstrukce trávil veškerý čas. V té době to bylo tím obtížnější, že ani svůj milovaný azyl na chatě u Berounky neměl, protože i tam zasáhla povodeň...

Láďovo nadšení pro unitářství se projevovalo v jeho článcích pro *Unitářské listy*, ovšem nejvíce snad v jeho písních. Dlouhou řadu let se podílel na přípravě zpěvníku *Cestou světla*, kde má několik desítek písní. Některé zhudebnil, jiné otextoval, další složil celé.

Jednou jsem takhle přišel k Pivcovým na chatu a Láďa se na mne hned vrhnul – mám skvělý nápad, napíšu operetu z mafiánského prostředí! A napsal ji! Za pár měsíců byla premiéra.

Jindy jsem přišel k Pivcovým na chatu, když jsem zrovna měl chmury na duši, a Láďa mi podal hrnek s podmáslím – Petře, ani v prdeli není nic ztraceno! A smál se takovým tím svým smíchem, kdy se všichni kolem museli smát s ním, i kdyby sebevíc chmuřili. Láďa byl velmi kultivovaný a noblesní, a tak když už řekl sprosté slovo, mělo skutečně váhu.

A jednou, před čtrnácti lety to bylo, jsme s manželkou Kateřinou přišli k Pivcovým na chatu spolu se skupinou slavicích uvítání dítěte do života. Tím dítětem byla naše dcera, a Láďa při obřadu uvítání přečetl báseň, kterou pro ni složil:

Viděl jsem dětské oči
zářící, s darem lásky
viděl jsem dětské oči
udivené nad tím velkým světem
viděl jsem dětské oči
rozesmáté na mámu a tátu
viděl jsem dětské oči
s přivřenými víčky sladkého spánku.
Viděl jsem dětské oči.
Nemusím již chodit
na výstavu šperků.
Viděl jsem dětské oči.

Ladislav Pivec.
(Fotografie z archivu
Petra Samojského.)

Před okamžikem, jak píšu tuto vzpomínku, jsem dostal mailem nahrávku, kterou pořídila jedna slečna při návštěvě Láďova spolubydlicího v domově pro seniory s komplexní péčí, kde Láďa trávil své poslední dny. Na té nahrávce je slyšet Láďa, jak se dal do rozhovoru se slečnou, načež jí představil „unitářskou hymnu“ *Jen dál, jen dál* a rovnou ji začal slečnu učit. I tady, kdy Láďovi už paměť nesloužila, je jasně slyšet jeho nadšení a zápal, kdy on prostě oznámí, že teď si budeš zpívat, protože je přece jasné, že to tak má být, protože všichni chceme, aby na světě bylo líp, tedy abychom se radovali.

Vystihnout život člověka krátkou vzpomínkou je těžké. Co zmínit a jak se popasovat s tím, co všechno se zmínit nedá? Láďa byl velmi výrazným a významným článkem našeho společenství. Představuji si, co by mi teď řekl, když tak zkormouceně rozjímám o ztrátě spojené s jeho odchodem z tohoto světa. „Petře, nikdy není nic ztraceno!“ Já vím, řekl by to jinak. Ale význam je stejný; obrátil by pozornost z toho, co ztraceno je, na to, co získáno nebo vytvořeno může být. Podíval by se mi do očí a pak by pohlédl na tebe! Co bychom tak asi mohli dál podniknout, aby něco milého, dobrého a krásného vzniklo? Takový byl on. Díky, Láďo, že jsme měli tu čest být ti poblíž.

Tvůrčí život | ČASOPIS ČESKÝCH UNITÁŘŮ | Ročník 11, 2022, číslo 4

Vydává:

Náboženská společnost českých unitářů, Karlova 186/8, 110 00 Praha 1, IČ: 00460524
Vychází 5× ročně.

Redakce:

Kristýna Ledererová Kolajová, Matěj Čihák

Na čísle redakčně spolupracovali:

Rev. Vlastimil Krejčí, Rev. Mark Shiels, Rev. Luděk Pivoňka

Jazyková korektura:

Jarmila Colombo

Grafická úprava a sazba:

Tomáš Dušek – PunxPress

Tisk:

ON tisk, s. r. o., Křesomyslova 384/17, 140 00 Praha 4

Kontakt:

kristyna-ledererova@unitaria.cz

Registrováno pod č. MK ČR E 20775.

ISSN 2336-1107

Za původnost a věcnou správnost příspěvků odpovídají autoři. Obsah příspěvků nemusí souhlasit se stanoviskem vydavatele. Všechna práva k obsahu příspěvků náležejí autorům a jakékoli jejich další užívání musí být v souladu s autorským zákonem.

Obrázek na první straně obálky: Mluvme o duchovních krizích © pixabay.com.

Obrázky na třetí straně obálky: Unitářský tábor šamanů © KLK.

Obrázek na čtvrté straně obálky: Chudoba a bohatství na duchovní cestě © pixabay.com.

◁ Letošní unitářský tábor se konal u Domaslavi v západních Čechách. (Všechny fotografie Kristýna Ledererová Kolajová.)

› Kruh sdílení.

◁ Duhová úmluva.

› Šamanský plamen.

